

46064

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ

ՄԱՍՆ Ա.

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ի. Մ. Փ. Ա.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳՐՈՑ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՑ

Մ Ա Ս Ն Ա.

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Յ. Մ. Բ. ՅԻՍՈՒՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

Բ. Տ Ի Պ

Յ. Փ. Ա.

Կ. ՊՈԼԻՍ

Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1933

Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
ԹՂԹԱՎԱՋԱՏՈՒՆ
ԹԻՒ 165

46064

Զիք արգելք,

Պ. Սրիկր. Յս.ի Ընկ.է

2 Հոկտեմբեր 1933

Կ. Պոլիս

Արտօնեալ է,

† Վահան Արքեպիսկ. Քչուրեան

Վիճակաւոր Կ. Պոլսոյ

7 Հոկտեմբեր 1933

Կ. Պոլիս

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԳՐՈՑ

ՀԻՆ ՆԻ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՅ

ՆԱԽԱԴԻՏՅՈՒՄ

1. Սուրբ զիրքը կը բաղկանայ երկու մասերէ. Ա. Հին Կտակարան, Բ. Նոր Կտակարան:

2. Հին Կտակարանը կը պարունակէ տիեզերքի և մարդու ստեղծումէն մինչև Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի գալուստը պատահած գլխաւոր դէպքերը, մանաւանդ Իսրայելացւոց կրօնական և քաղաքական պատմութիւնը:

1. Քանի՞ մասերէ կը բաղկանայ Սուրբ Գիրքը:

2. Ի՞նչ կը պարունակէ Հին Կտակարանը:

3. Նոր կտակարանը կը բովանդակէ 1. պատմական մաս մը նախ՝ չորս Աւետարանները, որոնց մէջ կը պատմուի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի կեանքը: Յետոյ Գործք Առաքելոցը, որուն մէջ կը յիշատակուի եկեղեցւոյ առաջին տարիներու քանի մը զէպքերը: 2. Վարդապետական մաս մը. Առաքելոց բողոքերը, որոնք իբր յիշատակարան վաւերացուած են սուրբ Եկեղեցիէն, և Յայտնութեան Դիրքը. Յովհաննէս առաքեալին տեսիլքները:

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ա. ՇՐՋԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՍՏԵՂԾՈՒՄԷՆ ՄԻՆՋԵՒ ԶՐՀԵՂԵՂ

Գ. Լ. ՈՒՆԱ.

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ

4. Աստուած ստեղծեց աշխարհս. այս սինքն ոչինչէն գոյութիւն տուաւ անոր:

5. Սուրբ գիրքը մեզ կը սորվեցնէ թէ Աստուած վեց օրուան մէջ ստեղծեց աշխարհքը: Ասոնք օրէ աւելի ժամանակամիջոցներ են, որոնցմէ չստեղծեց հազարաւոր տարիներէ կրնան բաղկանալ: Աստուած առաջին օրը ստեղծեց լոյսը:

4. Ո՞վ ստեղծեց աշխարհս:

5. Աստուած ի՞նչպէս ստեղծեց աշխարհքը:

Երկրորդ օրը՝ երկնից հաստատութիւնը,
Երրորդ օրը՝ ծավը ցամաքէն զտոեց և
երկրիս հրամայեց, որ ծառեր և տունկեր
բուսցնէ:

Չորրորդ օրը, արեգակը լուսինը և աստ-
ղերը:

Հինգերորդ օրը՝ թռչունները և ձուկերը:
Վեցերորդ օրը՝ անասունները:

Իսկ ամէնէն վերջն ստեղծեց մարդս:

Գ Լ ՈՒ Խ Բ.

ՄԱՐԴՈՒՍ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄԸ

6. Աստուած մարդս ստեղծելէ առաջ
ըսաւ. «Մարդն ստեղծենք մեր պատկերին և
մեր նմանութեան համեմատ»: Յետոյ գետ-
նին հողէն անոր մարմինը կազմեց և անոր
երեսը հողին փչեց ու անունը դրաւ Ադամ:
Այսպէս հողիէ և մարմինէ բաղկացեալ մար-
դը կարող եղաւ իր Արարիչը ճանչնալու,
սիրելու և անոր ծառայելու:

6. Աստուած մարդս ի՞նչպէս ստեղծեց:

7. Աստուած Ադամին խոր քուն մը դըր-
կեց և անոր մէկ կողէն ստեղծեց Եւան ու
ըսաւ անոնց. «Աձեցէք և բազմացէք, երկի-
րը լեցուցէք և անասունները հնազանդե-
ցուցէք ձեզ»:

8. Աստուած եօթներորդ օրը հանդիցաւ,
այսինքն նոր արարած չստեղծեց: Բայց կը
շարունակէ իր հոգածութիւնը. աշխարհիս
վրայ և զայն կը կռաւովարէ իր նախախ-
նամութեամբը:

Գ Լ ՈՒ Խ Գ.

ԵՐԿՐԱՒՈՐ ԴՐԱԽՏԸ

9. Աստուած մեր նախածնողքն, Ադամն
ու Եւան դրաւ զուարճալի պարտէզի մը
մէջ, որ կը կոչուի Երկրաւոր դրախտ:

10. Ադամ ու Եւա իրենց զուարճութեան

7. Աստուած ի՞նչպէս ստեղծեց Եւան:

8. Աստուած ի՞նչ ըրաւ եօթներորդ օրը:

9. Աստուած ո՞ւր դրաւ մեր նախածնողքը
Ադամն ու Եւան:

10. Ադամ ու Եւա ի՞նչ կ'ընէին դրախտին մէջ:

համար պիտի պահէին ու մշակէին երկրաւոր զրախտը, բայց այս աշխատութիւնը իրենց և ոչ մէկ յոգնութիւն և նեղութիւն կը պատճառէր:

11. Երբ մարդս Աստուծոյ ձեռքէն ելաւ և ոչ մէկ չարչարանքի կամ տառապանքի ենթակայ էր: Հիւանդութիւն եւս չէր գիտեր և չպիտի մեռնէր: Նմանապէս և ոչ մէկ յոռի միտում ունէր: Մշտնջենաւոր երանութեան և սրբութեան մէջ կը գտնուէին Աստուծոյ ու Սեւա: Իրենց սերունդն ալ պիտի օգտուէր այս ամէն առանձնաշնորհումէն և պիտի վայելէր այս ամէն երջանկութիւնները:

12. Դրախտին մէջ կը գտնուէին ամէն տեսակ բերքեր և համեղաճաշակ պտղատու ծառեր: Կար նաև բարւոյ և չարի գիտութեան ծառը:

13. Աստուծոյ մեր նախաճնողաց ըսաւ. «Ամէն ծառերուն պտուղէն կերէք, բայց

11. Որո՞նք են մեր նախաճնողաց գլխաւոր առանձնաշնորհումները:

12. Ի՞նչ կը գտնուէր դրախտին մէջ:

13. Աստուծոյ ի՞նչ ըսաւ մեր նախաճնողացը:

բարւոյ և չարի գիտութեան ծառի պտուղին չգտէք: Ասոր պտուղէն կերած օրերն իդ մահուամբ կը մեռնիք»:

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

ԱԴԱՄ ՈՒ ԵՒԱՅԻ ԱՆԿՈՒՄԸ ԵՒ ԴՐԱՆՏԷՆ

ԱՐՏԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

14. Աստուծոյ չնազանդեցան: Սատանան նախանձեցաւ անոնց երջանկութեան վրայ և օձի կերպարանքով Եւայի ներկայացաւ և ըսաւ անոր. «Ինչո՞ւ համար Աստուծոյ այս պարտէզին պտուղէն ուտելն իդ արգիլեց»։ — Եւա պատասխանեց. «Այս պարտէզին պտուղներէն կ'ուտենք, բայց ասոր մէջտեղը գտնուած բարւոյ և չարի գիտութեան ծառին պտուղէն ուտելը մեզ արգիլեց, զի մի գուցէ մահուամբ մեռնինք»։ — «Չպիտի մեռնիք, յարեց սատանան, որովհետեւ Աստուծոյ գիտէ որ, եթէ անկէ ուտէք սատուած պիտի ըլլաք և բարին ու

14. Աստուծոյ չնազանդեցան:

չորը պիտի գիտնաք...»: Եւա այս խօս-
քերէն խաբուելով տեսաւ որ պտուղը գե-
ղեցիկ է և հրապուրիչ, փրցուց կերաւ: Ա-
մուսինին եւս տուաւ: Այն ալ կերաւ:

15. Երբ Ադամ ու Եւա արգիլուած պը-
տուղէն կերան հասկցան թէ մերկ են, տե-
րեւներով դօտի շինեցին և գացին պահ-
ուեցան:

16. Աստուած անհնազանդ Ադամն ու
Եւան կանչեց ըսելով. «Ո՞ր ևս Ադամ»: Ա-
սիկա պատասխանեց. «Ձայնդ լսեցի և վախ-
ցայ. որովհետեւ մերկ էի, պահուեցայ.» —
«Ինչո՞ւ կը վախնաս: Կերա՞ր արդեօք ար-
գիլուած պտուղէն.» — «Կի՛նը, զոր իբր ըն-
կեր տուիր ինձ, անկէ կեցուց.» : Աստուած
Եւային ըսաւ. «Ի՞նչու ըրիր այդ բանը.» —
«Օձը զիս խաբեց», պատասխանեց Եւան:

17. Աստուած նախ օձին ըսաւ. «Այս

15. Ի՞նչ պատահեցաւ, երբ Ադամ ու Եւա ար-
գիլուած պտուղէն կերան:

16. Աստուած ի՞նչ ընթացք բռնեց անհնազանդ
Ադամ ու Եւայի նկատմամբ:

17. Աստուած ի՞նչ պատիժ տուաւ օձին:

բանն ընելուդ համար երկրի բոլոր ար-
ածներուն մէջ անիծեալ պիտի ըլլաս: Թըշ-
նամութիւն պիտի դնեմ կնոջ և քու մէջ,
անոր սերունդին և քու սերունդիդ մէջ:
Անիկա քու գլուխդ պիտի ջախջախէ, դուն
պիտի ջանաս անոր դարչապարը խա-
թելու.» :

18. Աստուած Եւային ըսաւ, «Քու ցու-
ռու նեղութիւններդ պիտի բազմացնեմ: Յա-
ւերու մէջ պիտի ծնանիս և էրիկ մարդուն
իշխանութեան տակ պիտի ըլլաս.» :

19. Աստուած Ադամին դառնալով ը-
սաւ. «Բանի որ դուն կնոջդ ձայնին ականջ
դրիր և ինձ չնազանդեցար երկիրը Յանիժ-
եալ պիտի ըլլայ քեզ համար և փուշ ու
տատասկ պիտի բուսցնէ: Մինչև մահդ քու
ճակարդ քրտինքովը պիտի ուտես ք և
հացդ: Որովհետեւ հող էիր և հող պիտի
դառնաս.» : Յետոյ Աստուած Ադամն եւ Եւան
վռնեց գրախափէն:

18. Աստուած ի՞նչ պատիժ տուաւ Եւային:

19. Աստուած ինչ պատիժ տուաւ Ադամին:

20. Աստուծոյ անհնազանդելնէն յետոյ Ադամ ու Եւա կորսնցուցին իրենց անմեղութիւնը: Իրենց չար կիրքերը արթնցան: Ենթակայ եղան ամէն տեսակ նեղութեանց, հիւանդութեանց ու մահուան:

21. Աստուած արդարութեան ձայնը լսեցնելէ յետոյ ցցուց նաեւ իր անհուն գլխութիւնը: Կին մը օձին գլուխը պիտի ջախջախէ ըսելով Աստուած կ'աւետէր Ամենասուրբ Կոյս Մարիամը, որ օր մը պիտի ըլլար Մայրն Յիսուսի, աշխարհի Փրկչին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե.

Կ Ա Յ Է Ն Ե Ի Ա Բ Է Լ

22. Ադամ ու Եւայի առաջին երկու զաւակներն են Կայէն և Աբել: Կայէն երկիրը կը մշակէր, իսկ Աբել ոչխարներ կ'արածէր: Երկուքն ալ Աստուծոյ ընծայ նուիրեցին:

20. Ասոր վրայ ի՞նչ պատահեցաւ Ադամ ու Եւային:

21. Աստուած մարդս ընտրովին լքե՞ց:

22. Որո՞քն են Կայէն եւ Աբել:

Կայէնին ընծաները ընտիր չըլլալուն համար Աստուծոյ հաճելի չեղան: Աբել իր հօտին ամենէն ընտիրներէն զատածները Աստուծոյ նուիրելուն համար Աստուծոյ շատ հաճելի թուեցաւ:

23. Կայէն տեսնելով որ իր եղբորը ընծան Աստուծոյ աւելի հաճելի եղած է, նախանձեցաւ: Իր եղբայրը զաշտ հրաւիրեց, հոն տնոր վրայ ինկաւ և խեղդեց:

24. Ասոր վրայ Աստուծոյ ձայնը լսելի եղաւ. «Կայէն, ո՞ւր է քու եղբայրդ Աբել»:
— «Չեմ գիտեր. ես եղբորս պահապանն եմ»,
— պատասխանեց Կայէն. — «Ի՞նչ ըրիր յարեց Աստուած, եղբորդ արեան ձայնը երկրէն ինձ կը բարձրանայ և վրէժխնդրութիւն կ'ազդադակէ: Ասոր համար եղբորդ արեամբ շաղախեալ երկրին երեսը անիծեալ պիտի ըլլաւ, աշխարհիս երեսը թափառական պիտի ըլլաս»:

21. Իր ընծան ընդունելի չըլլալուն հետեւանքով ի՞նչ ըրաւ Կայէն:

22. Ասոր վրայ ի՞նչ պատահեցաւ:

Պ. Լ. ՈՒ Խ Զ.

Ա. Յ. Լ. Ե. Ի. Ա. Յ. Լ. Ք.

Ն. Ա. Հ. Ա. Պ. Ե. Տ. Ն. Ե. Բ. Ը.

25. Աղամ ու Եւա Սէթ անունով ուրիշ
որդի մը ունեցան : Ինչպէս ինքը նոյնպէս
իւր սերունդը երկիւղածութեամբ ապրեցան
և որդիք Աստուծոյ կոչուեցան :

26. Հին աստեղները երկիւղածութեամբ
և առաքինութեամբ ապրող ընտանեաց հայ-
րերն ու պետերը կը կոչուին Նահապետ :

27. Աստուծոյ մէջ ամենէն նշանաւորներն
են . Ենովք , որ իր երկիւղածութեան շնոր-
հիւ ողջ ողջ երկինք վերանալու արժանա-
ցաւ : Մաթուսաղէմ որ մօտիկ 1000 տարի

25. Աղամ եւ Եւ ուրիշ որդիներ ունեցան :

26. Որո՞նք կը կոչուին Նահապետ :

27. Որո՞նք են աստուծոյ մէջ ամենէն նշանաւորներն :

ապրելուն ծանօթ է իր երկայնակեցութեամ-
բը և ասոր որդին Ղամէք , որ Նոյ Նահա-
պետին հայրն եղաւ :

28. Որդիք մարդկան ըստածներուն մէջ
եւս կար Ղամէք մը , որուն զաւակներէն
Յովբէլ խաչնարածներուն և վրանաբնակ-
ներուն հայրն եղաւ : Յովբաղ երաժշտական
գործիքներ հնարեց , Թովբէլ դարբնութիւնը
գտաւ : Կը յիշատակուի նաեւ Թովբէլի քոյրը
Նոյիմա :

46064

28. Որդիք մարդկան ըստածներուն մէջ ո-
րո՞նք են երեւելիները :

ՇՐՋԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՋՐՀԵՂԵՂԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԱՐԲԱՆՍ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե

ՄԱՐԴՈՅ ԱՊԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՏԱՊԱՆԻՆ
ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

29. Սէթի զաւակները կայէնի զաւա-
կաց հետ խնամութիւն ընելով անոնց պէս
չարանալնուն և ամբարիշտ ըլլալնուն հա-
մար Աստուած որոշեց ամբողջ աշխարհը
կորսնցնել ջրհեղեղով մը :

30. Այն ժամ ու ամբարիշտ մարդոց մէջ
կար սակայն Նոյ անունով արդար ու եր-
կիւզած մէկը : Աստուած ուզեց իրեն հաճե-
լի Նոյը ազատել ջրհեղեղէն : Անոր հրամայեց ,
որ տապանը շինէ և իր կնոջ հետ , իր երեք

29. Որդիք Աստուծոյ միշտ բարի մնացին :

30. Մարդկային սեռը ինչպէս ազատեցաւ այս
ընդհանուր աղէտէն :

զաւակներով և անոնց կիներով միատեղ
հոն մտնէ , իրեն հետ առնէ նաեւ ամէն տե-
սակ կենդանիներէն զոյգ զոյգ :

31. Տեղատարափ անձրև մ'եղաւ , քա-
ռասուն օր քառասուն գիշեր տեւեց և ա-
մենէն բարձր լեռներէն տասնհինգ կանգուն
աւելի վեր ելաւ : Երկրիս վրայ բնակող ա-
մէն մարդիկ ու անասունները և օդին մէջի
ամէն թռչունները կորսուեցան : Միայն Նոյ
և իրեն հետ տապանին մէջ գտնուողներն
ազատեցան :

32. Ջուրերը հարիւր յիսուն օրէ 'ի վեր
երկրիս երեսը կը ծածկէին : Աստուծոյ հա-
նած սաստիկ հովուն վրայ սկսան ջուրերը
նուազիլ : Տասներորդ ամսուն լեռներուն
գագաթներն երևցան և տապանը հանդի-
ցաւ Հայաստանի լեռներուն վրայ :

33. Քառասուն օր յետոյ Նոյ տապանին
պատուհանը բացաւ և թռչուց ազոաւ մը ,

31. Ինչպէս տեղի ունեցաւ ջրհեղեղը :

32. Ջրհեղեղէն յետոյ ինչ պատահեցաւ :

33. Նոյ ինչպէս հասկցաւ թէ ջուրերը քաշ-
ուած են :

որ չվերադարձաւ: Քանի մ'օրէն աղաւնի մը թռցուց, որ հանգչելու տեղ չգտնելով վերադարձաւ: Եօթն օր վերջը դարձեալ թռցուց աղաւնին, որ այս անգամ կտուցը ձիթենիի կանանչ ճիւղով մը վերադարձաւ, որով Նոյ հասկցաւ թէ ջուրերը ցամաքած են: Եօթն օր վերջը աղաւնի մը եւս թռցուց, որ չվերադարձաւ ալ եւս:

34. Նոյ հասկնալով որ ջուրերը քաշուած են, Աստուծոյ հրամանաւ տապանէն դուրս ելաւ իր կնոջ, իր զաւակաց և զաւակացը կիներուն հետ: Կենդանիներն եւս թողուցին տապանը:

35. Նոյ տապանէն դուրս ելլելուն պէս խորան մը կանգնեց և ի նշան երախտագիտութեան ողջակէզ մատոյց Աստուծոյ:

36. Աստուած օրհնեց Նոյը և անոր սերունդն ըսելով. «Աճեցէք և բազմացէք,

34. Ի՞նչ ըրաւ Նոյ, երբ հասկցաւ թէ ջուրերը քաշուած են:

35. Նոյ երախտագիտութիւնն ի՞նչպէս ցցուց Աստուծոյ:

36. Աստուած ի՞նչ խոստում ըրաւ Նոյի,

երկիրը լեցուցէք և ամէն արարածոց վրայ տիրեցէք, բայց չըլլայ, որ մարդու արիւն թափէք»: Յետոյ խոստացաւ, որ այլ եւս աշխարհքը ջրհեղեղով բնաջինջ պիտի չընէ և այս խոստման ու դաշինքին իբր նշան տուաւ ծիրանի գօտին:

Գ Լ ՈՒ Խ Ը.

Ն Ո Յ Ի Ո Ր Գ Ի Ք Ը

37. Նոյի երեք որդիքը կը կոչուին Սէմ, Քամ, Յաբեթ: Նոյ երկիրը բանելով սկսաւ այգի տնկել և գինի պատրաստել: Բայց գինիին զօրութիւնը չգիտնալով օր մը չափէն աւելի խմեց և արբեցնալով պառկեցաւ: Քամ այս վիճակին մէջ գտնելով գինքը, գնաց եղբարքը առջև ծաղրեց: Մինչդեռ Սէմ և Յաբեթ պատկառանք յարգեցին իրենց հայրը:

38. Գինովութենէն սթափելէն յետոյ երբ

37. Նոյի երեք որդիքը ի՞նչ կը կոչուին եւ ի՞նչ ըրին:

38. Ի՞նչ ըրաւ Նոյ, երբ գինովութենէն սթափեցաւ:

Նոյ հասկացաւ թէ Բամ զինքը ծաղրեր է,
Բամն անիծեց, իսկ Սէմն ու Յամբթը օրհնեց:

Գ Լ Ո Ի Խ Թ.

Ա Յ Լ Ե Ի Ա Յ Լ Բ

ԲԱՐԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

39. Զրհեղեղէն յետոյ Նոյի որդիքն և
անոնց սերունդը շուտով բազմացան և գրա-
նուած երկիրն իրենց նեղ գալով սկսան
յառաջանալ զէպ ի տրեւելք և հասան մին-
չե Սանաարայ դաշտը:

40. Մարդիկ ցրուելէ առաջ ըսին իրենց
մէջ. «Եկէք քաղաք մը և հոն մինչեւ եր-
կինք հասնող աշտարակ մը շինենք և ասով
մեծ անուն մը հանենք»: Բայց Աստուած
այս ամբարտաւան խորհուրդը խափանելու

39. Նոյի որդիքը եւ անոնց սերունդը երկար
ատեն մէկտեղ մնացին:

40. Ինչ պատահեցաւ Սանաարայ դաշտին մէջ:

համար, մինչև այն ատեն խօսուած մէկ
լեզուին տեղ, անոնց լեզուն խառնակելով
տարբեր տարբեր լեզուներ խօսիլ տուաւ:
Իրար չհասկնալուն հետեւանօք սկսած զոր-
ծերն ին կիսկատար թողուցին: Այս պատ-
ճառաւ այն տեղը կոչուեցաւ «Բաբել» այ-
սինքն խառնակու թիւն:

41. Մարդիկ ցրուելէ յետոյ ցանկու-
թեանց անձնատուր հղան, ճշմարիտ Աստ-
ուածը բոլորովին մոռցան և սկսան մարդը,
կենդանիները և անբան արարածները պաշ-
տել իբր Աստուած:

42. Աստուած իր խոստացած Փրկիչը զըր-
կելու համար ամէն ազգաց մէջէն ընտրեց
ազգ մը: Այս ազգը Իսրայէլն է, որ Երբա-
յեցի և Հրեայ եւս կը կոչուի: Իսկ նախա-
հայրն եղաւ Աբրահամ:

41. Մարդիկ ինչպիսի կեանք անցուցին ցրուե-
լէ յետոյ:

42. Աստուած զո՞վ ընտրեց իր ընտրուած Ժո-
ղովուրդին իբր Հայր:

ՇՐՋԱՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՐՐԱՀԱՄԵՆ ՄԻՆՁԵՒ ՄՈՎՍԷՍ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ.

Ա Բ Ր Ա Հ Ա Մ

43. Աբրահամ, որ Քաղզէացոց Ուր քաղաքը ծնաւ Սէմի ցեղէն Թարայի որդին և Երերի Թոռն էր: Ասոր համար իր ցեղն ալ Երրայեցի կոչուեցաւ: Կոապաշտութիւնը իր ցեղին մէջն եւս մտած էր. բայց Աբրահամ ճշմարիտ Աստուածը կը պաշտէր:

44. Աստուած Աբրահամի երկիւղածութիւնն և բարեպաշտութիւնը տեսնելով երեւցաւ անոր և ըսաւ. «Ելիր քու երկիրէդ և գնա քեզ ցուցնելու երկիրս. զքեզ մեծ ազգի մը հայր պիտի ընեմ և աշխարհի բոլոր ազգերը օրհնեալ պիտի ըլլան քեզմով»: Այսպէս եղաւ Աբրահամի կոչումը:

43. Ո՞վ էր Աբրահամ:

44. Աստուած ի՞նչպէս ընտրեց իր ժողովուրդը:

45. Աբրահամ Թողուց իր հօրը տունը, ելաւ Խարանէն և իր կնոջ ու իր եղբօրորդւոյն, Ղովտի հետ և եկաւ բնակեցաւ Քանանացոց երկիրը: Աբրահամ ուր որ հաստատուեցաւ խորան մը կանգնեց Աստուծոյ:

46. Սովի պատճառով Աբրահամ Եգիպտոս գնաց, բայց վերջը ընծաներով և պարգեւներով վերադարձաւ և հաստատուեցաւ Բեթէլ:

47. Աբրահամ և Ղովտ շատ հարստութիւն և արջառնիւր, ոչխարներ ունէին: Արօտատեղիներնին նեղ գալով իրենց հովիւներուն մէջ կոխը անպակաս էր: Աբրահամ Ղովտէն խնդրեց, որ իրարմէ բաժնուին: «Թէ որ, ըսաւ, դուն աջ կողմը կ'երթաս, ես ձախ, իսկ Բեթէլուն ձախ՝ ես աջ կողմը կ'երթամ»: Յորդանանու կողմերը աւելի պտղաբեր և յուսթի ըլլալուն՝ Ղովտ այն կողմերն ընտրեց և հաստատուեցաւ Սոդոմ

45. Ի՞նչ ըրաւ Աբրահամ:

46. Աբրահամ միշտ Քանանու երկիրը մնաց:

47. Աբրահամ եւ Ղովտ շարունակ միատեղ ապրեցան:

քաղաքին մէջ : Արրահամ Մամբրէի կաղնիին մօտերը Քերբոն բնակեցաւ : Հոն ալ սեղան կանգնեց Աստուծոյ :

48. Չորս թագաւորներ Սողոմոնացոց թագաւորին վրայ յարձակեցան , քաղաքը կողոպտեցին , Ղովտն ալ գերի տարին : Արրահամ այս լսելուն պէս իր ծառաներուն ամենէն քաջատիրաներէն երեք հարիւր տասնեւեւթ հոգի ժողովեց , թշնամիները հալածեց , Ղովտը ազատեց , տարած գերիներնին և աւարներնին ետ առաւ և վերադարձաւ յաղթութեամբ :

49. Մելքիսեդէկ թագաւոր էր Սաղիմայ և միանգամայն քահանայ Բարձրելոյն Աստուծոյ : Յաղթական վերադարձին դիմաւորեց հայր Արրահամը , հաց և գինի հանեց իբր ընծայ , խորհրդաւոր նշան Սուրբ պատարագի զոհին , գոհաբանեց Բարձեալն Աստուածը և օրհնեց Արրահամը իր բարեբարութեանը համար :

48. Սողոմոն մէջ ի՞նչ պատահեցաւ Ղովտին :

49. Ո՞վ էր Մելքիսեդէկ եւ ի՞նչ ըրաւ :

50. Օր մը Արրահամ իր վրանին առջև նստած էր : Հեռուէն եկող երեք ճամբորդ նշմարելով դիմաւորեց և ճաշի հրաւիրեց : Կարագ , կաթ և խորոված միս հանեց անոնց առջև : Ծաշէն յետոյ հրեշտակներէն մին կ'ըսէ Արրահամին , «Տարիէ մը վերադարձիս քու կիինդ , Սարա զաւակ մը պիտի ունենայ» : Ասիկա Սարային անհաւատալի երեւցաւ , բայց հրեշտակը աւելցուց թէ «Աստուծոյ առջև անկարելի բան չիկայ» :

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՍՈՒՌՄ ԵՒ ԳՈՄՈՐԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

51. Տէրը Արրահամէն բաժնուելու ատեն ըսաւ թէ Սողոմոն Գոմորը կործանելու կ'երթան , որովհետեւ մեղքերը խիստ բազմացած են և ամբարշտութիւնները չափն անցած : Արրահամ զթալով . «Տէր , ըսաւ , եթէ 50

50. Ո՞ր պարագաներու մէջ Աստուած զաւակ խոստացաւ Արրահամին :

51. Արրահամ ի՞նչ ըրաւ , երբ Տէրը Սողոմ եւ Գոմորի կործանումը իմացուց անոր :

արդար գտնուի հոն, բարիններն ալ չարե-
րուն հետ պիտի կորսնցնեն՝ — Ո՛հ, եթէ 50
արդար գտնուի չեմ կործաներ: — Եթէ 5 պա-
կաս գտնուի. — 45ին համար եւս չեմ կոր-
ծաներ: — Հապա եթէ 40 գտնուի՞ — Եթէ
40 արդար գտնուի, զարձեալ չեմ կործա-
ներ: Այսպէս Աբրահամ աստիճանաբար 30-
20, 10 հատի իջաւ: Տէրն ալ միշտ հաւա-
նեցաւ Աբրահամի խեղճանաց համաձայն
Սողոմ ու Գոմորի խնայել, բայց նոյն իսկ
10 արդար չգտնուեցաւ: Արդար ըլլալով
միայն Ղովտ կը գտնուէր հոն:

52. Երբ Տէրը Աբրահամէն բաժնուեցաւ
երկու հրեշտակները Սողոմ ու Գոմորի մօ-
տեցան: Ղովտ դրան առջեւ կեցած ըլլալով
զանոնք տեսնելուն պէս զիմաւորեց, թա-
խանձանօք իր տունը հրաւիրեց: Գիշե-
րը Ղովտին իմացուցին, որ Սողոմ ու Գո-
մորը կործանելու համար եկած են և հը-
րամայեցին, որ իր կիներ և երկու աղջիկներն
առնէ և հեռանայ քաղաքէն: Պատուիրեցին

52. Աստուած ի՞նչպէս կործանեց Սողոմ ու
Գոմորը:

նաև, որ ետեւէն իսկ չնային, որպէսզի
իրենք ալ միւսներուն պէս չպատժուին:
Արեւը ծագելուն պէս Սողոմի և Գոմորի
վրայ ծծումբ ու հուր տեղաց, ամէնը բնա-
ջինջ ըրաւ: Հիմակ հոն կը գտնուի Մեռեալ
ծովը: Ղովտի կիներ հետաքրքրութեամբ ե-
տեւը նայելուն համար աղի արձան կտրեցաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ի Ս Ա Հ Ա Կ Ի Զ Ո Հ Հ

53. Աբրահամ իր հարձէն, Ագարէն զա-
ւակ մը ունեցաւ և անունը Իսմայէլ դրաւ:
Բայց Աստուծոյ խոստացած սերունդին նա-
խահայրը և Աբրահամի ժառանգը պիտի ըլ-
լար Իսահակ, որ Սարայէն ծնաւ: Իսահակի
ծննդեան ութերորդ օրը Աբրահամ իր այս
որդին թշվառեց Աստուծոյ կանխաւ տուած
պատուէրին համաձայն:

54. Երբ Իսահակ քիչ մը մեծցաւ, Աստ-

53. Աբրահամ քանի՞ զաւակ ունեցաւ:

54. Աստուած ի՞նչ զոհողութիւն խնդրեց Աբ-
րահամէն:

ուած գիշեր մը Աբրահամին երեւցաւ և տնոր հաւատքը փորձելու համար ըսաւ. «Քու մէկ հատիկ սիրտկան զաւակդ, Իսահակն առքեզ ցուցնելու լերանս վրայ տար ու ինձ զոհէ»։ Աբրահամ առանց գանգատի և զրգոյս փամփուլեան ճամբայ ելաւ։ Երբ որոշուած լերան ստորոտը հասան, զոհին ծառայելիք փայտը իր որդւոյն Իսահակի կռնակը բեռցուց, ինքն ալ առաւ սուրն ու հուրը։ Կոոր ելլելու տեսն Իսահակ հօրը հարցուց. «Հայր, ահա կրակ ու փայտ, իսկ ողջակէզը ո՞ւր է»։ «Որդեակս, Տէրը կը հոգայ», պատասխանեց Աբրահամ։

55. Երբ Աբրահամ և Իսահակ լերան զրլուխը հասան, Աբրահամ սեղան մը կանգնեց, որուն վրայ գետեղեց փայտը։ Իր որդին Իսահակը կապեց և զբաւ սեղանին ու փայտին վրայ։ Ձեռքն երկնցուց, որ սուրն առնէ և մօրթէ իր որդին։ Իսկոյն Աստուծոյ հրեշտակը երեւցաւ և ըսաւ. «Աբրահամ, Աբրահամ, տղուդ արիւնը մի՛ մաներ և մի՛

55. Աստուած թոյլ տուա՞ւ որ Աբրահամ զոհէ իր որդին, Իսահակը։

դպիր անոր։ Հասկցայ, որ Աստուծոյ կը վախնաս, քանի որ անոր հնազանդելու համար քու մէկ հատիկ սիրտի զաւակիդ չխնայեցիր»։ Աբրահամ աչքերը վերցուց և ծառի մը ճիւղէն կախուած խոյ մը տեսնելով զնոց առաւ և իր որդւոյն տեղ զոհեց Աստուծոյ։ Աբրահամի այս մեծ հնազանդութեանը համար Աստուած օրհնեց զայն և երկինքի աստղերուն, ծովու աւազներուն չափ բազմաթիւ զաւակ խոստացաւ անոր։ Իսահակ խորհրդաւոր նշանն է Յիսուսի Քրիստոսի, որ խաչափայտը ուսը՝ ելաւ մինչև Գողգոթա և հոն զոհեցաւ իրապէս։

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

ԻՍԱՀԱԿԻ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

56. Սարայի մահուանէ յետոյ Աբրահամ ինքն ալ ծերացած ըլլալով ու գեց Իսահակը կարգել։ Իր ծառան, Եղիազարը Միջագետք, իր ծննդավայրը զրկեց, որ հարս մը գտնէ իր

56. Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս տեղի ունեցաւ Իսահակի ամուսնութիւնը։

զուակերն համար: Եղիազար Աբրահամի ուղ-
տերէն տասը հաւը նուէրներով բեռնուո-
րած ճամբայ ելաւ: Որոշուած տեղը հասած
իրիկունը քաղաքին ազբիւրին քով կեցաւ
և սա աղօթքն ըրաւ Աստուծոյ. «Տէ՛ր, Աստ-
ուած Աբրահամու, այն աղջիկը, զոր Իսա-
հակին իբր կին սահմանած ես, թող ինչ-
դրանացս վրայ տանէն առաջ խմելու ջուր
տայ ինձ»: Նոյն միջոցին Ռեփեկա սափորը
ուսին վրայ յառաջացաւ: Եղիազար խմելու
ջուր ուզեց անկէ: Ռեփեկա, հրամեցէք,
Տէ՛ր, ըսաւ և Եղիազարի ու անոր ուղտերուն
ջուր տալէն վերջը գնաց եղելութիւնը պատ-
մեց իր եղբորը, Լարամին, որ եկաւ և Ե-
ղիազարը իրենց տունը հրաւիրեց: Երբ Ե-
ղիազար իր ճամբորդութեան նպատակը
յայտնեց անոնց, «Ի՞նչ քննեք, Աստուծոյ
կամքն է, չենք կրնար դիմադրել», ըսին:
Հետեւեալ առտու Ռեփեկան հետն առած վե-
դարդարձաւ Քանանու երկիրը:

57. Իսահակի ամուսնութենէն քիչ ա-
տեն ետքը Աբրահամ մեռաւ 175 տարեկան
և թաղուեցաւ Քեմրոնի մէջ իր Սորա կնոջ
քով:

57. Ե՞րբ եւ քանի՞ տարեկան մեռաւ Աբրահամ:

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԳ.

Ե Ս Ա Ի Ե Ի Յ Ա Կ Ո Ք

58. Աբրահամու մահուանէ յետոյ Աստ-
ուած Իսահակին երեւցաւ և ըսաւ: «Քու
զաւակներդ երկինքի աստղերուն պէս պիտի
բազմացնեմ և երկրի ազգերը պիտի օրհնու-
ին քու սերունդիդ շնորհիւ»: Վերջը Իսահակ
երկուորեակ զաւակ ունեցաւ. Եսաւ ու Յա-
կոբ: Եսաւ որ թաւ, մազոտ էր, քաջ որ-
սորդ եղաւ, իսկ եղբայրը, Յակոբ հեղաբա-
րոյ էր: Իսահակ Եսաւը կը սիրէր, մինչ-
դեռ Ռեփեկա կը սիրէր Յակոբը:

59. Եսաւ անդրանիկ կը նկատուէր, այս
պատճառաւ պիտի տիրանար հայրեկան
ամբողջ ժառանգութեանը: Օր մը Յակոբ
ոսպնած թան եփած էր: Եսաւ որսէն վերա-
դառնալով ըսաւ Յակոբին. «Այդ կերակու-

58. Ի՞նչ պատահեցաւ Աբրահամի մահուանէ
յետոյ:

59. Եսաւ իր անդրանկութիւնն ի՞նչպէս կոր-
սընցուց:

րէդ ինձ տուր, որովհետեւ խիստ անօթեցած եմ» — «Անդրանկու թեանդ իրաւունքը ինձ ծախէ»։ պատասխանեց Յակոբը։ Ետեւ հաւանեցաւ, երգմամբ հրաժարեցաւ անդրանկութեան իրաւունքէն և ոսպնաթանը կերաւ, անցաւ գնաց։

60. Իսահակ խոր ծերութեան հասած, աչքերը կուրացած ըլլալով և ինքզինքը մահամերձ զգալով ուզեց իր անդրանիկ որդին, Եսաւը օրհնել։ Չայն կանչեց և ըսաւ. «Աղեղդ առ և գնա որս մը բռնէ, ուզածիս պէս պատրաստէ և ինձ բեր, որ ուտեմ և չմեռած օրհնեմ զքեզ»։ Ռեբեկա այս լսելով. «Դնա, ըսաւ Յակոբին, երկու ուլ բեր, որ պէս զիս հօրդ սիրածին պէս կերակուր եփեմ»։ Իրեն կը հրամայնեւ, որ մեռնելէ առաջ օրհնէ զքեզ»։ Ռեբեկա կերակուրը եփեց, Եսաւի զգեստները Յակոբին հագուեցուց, ձեռքերն ու վիզը ուլերուն մօրթովը ծածկեց և Իսահակին զրկեց։ Իսահակ այս հնարամտութե-

60. Յակոբ ի՞նչ միջոցաւ Եսաւի տեղ իր հօրը օրհնութիւնը կորզեց։

նէն խաբուելով օրհնեց Յակոբը և Աստուծոյ կողմանէ հօրը, Արրահամին ու իրեն եղած խոստմանցը ժառանգորդ կարգեց զայն։

61. Յակոբ հազիւ դուրս ելած էր, ահա Եսաւն ալ կերակուրը ձեռքը մտաւ ներս։ Իսահակ եղածը հասկնալով զարմացաւ, բայց Յակոբին տուած օրհնութիւնը ետ չառաւ։ Միայն Եսաւին թախանձանաց չդիմանալով ան ալ օրհնեց։

62. Ետեւ թէ անդրանկութեան իրաւունքէն, թէ հօրը օրհնութենէն զրկուելուն պատճառաւ եղբորը, Յակոբին դէմ ո՛րս պահեց և սպառնացաւ զայն մեռցնել։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

ՅԱԿՈԲ

63. Ռեբեկա տեսնելով որ Յակոբի կեանքը վտանգի մէջ է, ըսաւ անոր. «Ելիր Խա-

61. Իսահակ ի՞նչպէս հանդարտեցուց Եսաւը։

62. Ետեւ ի՞նչ ընթացք բռնեց Յակոբի հանդէպ։

63. Յակոբը ազատելու համար ի՞նչ հնարք մը տածեց Ռեբեկա։

ռան մօրեղբօրդ քով գնա և հոն կեցիր մինչև որ եղբօրդ բարկութիւնը հանդարտի» :

64. Ճամբորդութեանն առեն զիշիւր մը Յակօբ զլուսը քարի մը վրայ դրած կը քնանար դաշտին մէջ : Երազին մէջ տեսաւ սանդուղ մը , որու ծայրը երկրէն մինչ երկինք կը հասնէր : Աստուած սանդուղին գլուխը կեցած ըսաւ Յակօբին . « Ես Արքայա-մի , Իսահակի Աստուածն եմ : Այս երկիրը պիտի տամ քեզ և քու ուրունդիդ : Քու զաւակներէդ մէկուն շնորհիւ օրհնեալ պիտի ըլլան բոլոր ազգերը » :

65. Յակօբ Լաբանին քով մնաց քսան տարի : Եօթը տարի ծառայելով անոր մեծ աղջկան Լիլայի հետ կարգուեցաւ և եօթը տարի ալ աշխատեցաւ Ռաքէլի համար : Յետոյ Լաբանի ազաչանաց վրայ վեց տարի եւս ծառայեց անոր և իր ճարպիկութեամբը ու հնարամտութեամբը չատ մը հարստութիւն զիղեց և Աստուծոյ հրամանովը ճամբայ ելաւ իր երկիրը վերադառնալու համար :

64. Փախուստին առեն ճամբան ի՞նչ պատահեցաւ Յակօբին :

65. Յակօբ ի՞նչ ըրաւ մօրեղբօրը , Լաբանին քով-

66. Յակօբ Լաբանէն բաժնուելով իր հայրենիքը դարձած միջոցին լսեց , որ իր եղբայրը , Եսաւը վրէժխնդրութեան համար իր դէմ կուգայ : Շատ վախցաւ և Աստուծոյ աղօթեց , որ զինքը ազատէ անոր ձեռքէն : Հրեշտակ մը երեւցաւ և ամբողջ գիշերը կուռեցաւ անոր հետ : Յակօբ զայն չթողուց , մինչև որ չօրհնեց զինքը : Հրեշտակն անոր անունը դրաւ Իսրայէլ : Այս պատճառաւ անոր սերունդը կոչուեցաւ Իսրայիւացի :

67. Այս տեսիլքէն յետոյ առաւօտուն Յակօբ նշմարեց , որ իր եղբայրը , Եսաւը իր դէմ կուգայ : Իր բնառանքի անդամները և իր ամբողջ ունեցած հարստութիւնը երկու խումբի բաժնեց , ինքն ալ մեծաքանակ ընծաներով Եսաւը դիմաւորել գնաց , եօթն անգամ երկրպագութիւն ըրաւ անոր : Եսաւի գութը չարժեքով ներեց եղբօրը : Երկու եղբայրներ հաշտուեցան և ողջագուրեցին մէկ-գլմէկ :

68. Երբ Յակօբ իր հօրը քով կ'երթար ,

66. Իսրայէլ անունը ո՞վ տուաւ Յակօբին :

67. Յակօբ ի՞նչպէս սիրաշահեցաւ Եսաւը :

68. Ե՞րբ եւ քանի՞ տարեկան մեռաւ Իսահակ :

ճամբան Բեթհէնէմի մօտերը Յովսէփի մայրը, Ռաքէլ մեռաւ: Մամբրէ հասնելէն քիչ ետքը Իսահակ եւս մեռաւ՝ 180 տարեկան: Յակոբ և Եսաւ իրենց հայրը թաղեցին մեծ տրտմութեամբ:

69. Յակոբ տասներկու որդի ունէր, որոնց անուններն են. Ռուբէն, Շմալոն, Դեւի, Յուդա, Իսաքար, Զաբուլոն, Դան, Նեփթալիմ, Գադ, Ասեր, Յովսէփ, Բենյամին:

70. Ամենամեծ խոստումը, զոր Աստուած Արքայաւորին, Իսահակին և Յակոբին ըրաւ, Մեսիայի խոստումն էր, որ երեքին ալ յաջորդաբար կրկնուած է գրեթէ միեւնոյն բառերով. «Բու սերունդիդ շնորհիւ պիտի օրհնեմ երկրիս բոլոր ազգերը»: Սուրբ Գրքին մէջ ստէպ կը խօսուի այս ուխտին նկատմամբ, զոր Աստուած դրաւ Արքայաւորին, Իսահակին և Յակոբին հետ: Նոյն իսկ Ամենասուրբը կոչան Մարիամ այս ուխտը կը յիշէ իր «Մեծացունցի...» երգին մէջ:

69. Յակոբ քանի՞ որդի ունէր եւ անուններն ինչ է:

70. Ո՞րն է ամենամեծ խոստումը, զոր Աստուած յաջորդաբար ըրաւ Արքայաւորին, Իսահակին եւ Յակոբին:

ԳԼՈՒԽ ԺԶ

ՅՈՎՍԷՓ

71. Յովսէփի եղբայրները կը նախանձէին անոր վրայ, որովհետեւ իրենց հայրը, Յակոբ զայն շատ կը սիրէր և ծաղկեայ պատմութեան մը շինել տուած էր անոր: Այս նախանձը աւելի սաստկացաւ, երբ Յովսէփ տեսած երկու երազները պարզութեամբ պատմեց անոնց:

72. Յովսէփի տեսած երկու երազներուն տոգոյնն է. «Դաշտի մը մէջ որայ կը կապէինք, ըսաւ Յովսէփ իր եղբարցը, իմ ուրաս ելաւ, շիտակ կեցաւ և ձերինները դարձան իմինիս երկրպագութիւն ըրին»: Յովսէփի տեսած և իր ծնողացն ու եղբարցը պատմած երկրորդ երազն է. «Երազիս մէջ տեսայ որ արեգակը, լուսինը և տասնեւմէկ տառններ երկրպագութիւն կ'ընէին ինձ»:

71. Յովսէփի եղբայրներն ինչո՞ւ կը նախանձէին անոր վրայ:

72. Որո՞նք են Յովսէփի տեսած երազները:

73. Այս երկու երազներէն ետքը Յովսէփի եղբայրներն տուաւիլ եւս նախանձեցան անոր դէմ: Օր մը Յակոբ Յովսէփը զրկեց, որ երթայ իր եղբայրները տեսնէ: Երբ հետուէն անոր գալը տեսան իրենց մէջ ըսին. «Ահա երազատեսը կուգայ: Եկէք, սպանենք զինքը»: Բտարէն, իրենց մեծ եղբայրը չհաւանեցաւ այդ գարշելի գործին և Յովսէփն ազատակու մտօք խորհուրդ տուաւ, որ պարապ ջրհորի մը մէջ նետեն զայն և իրենց եղբորը արիւնը չմտնեն:

74. Յովսէփի եղբայրները զինքը ջրհորը նետելէ յետոյ երբ նստած հաց կ'ուտէին, տեսան որ իսմայելացի վաճառականներ Եգիպտոս կ'երթային: Յուդա իր եղբարցը, «Մեր եղբորը մահն, ըսաւ, մեր ի՞նչ օգտին պիտի ծառայէ: Անոր արիւնը մտնելու տեղ լաւագոյն է, որ զինքը սա վաճառականներուն ծախենք»: Միւս եղբայրները հաւանեցան և Յովսէփը քսան դահեկանի ծախսեցին

73. Այս երկու երազներէն յետոյ իր եղբայրներն ի՞նչ զգացում ունեցան Յովսէփին դէմ:

74. Յովսէփ ի՞նչպէս ծախուեցաւ:

անոնց: Իսկ անոր ծաղկեայ պատմութեանը այժի մը արեան մէջ թաթխելէ վերջը իրենց հօրը զրկեցին ըսելով. «Ասիկա գտանք, նայէ, բու որդւոյդ Յովսէփինն է թէ ոչ»: Յակոբ ճանչցաւ զգետոր: Սկսաւ լալ և չէր ուզեր մխիթարուիլ:

75. Վաճառականները Յովսէփը Եգիպտոս տարին և ծախեցին Փարաունին դահապետին, Պետափրէսի, որ Յովսէփին վրայ կատարեալ վստահութիւն ունենալով անոր յանձնեց իր տան մատակարարութիւնը: Ընդհակառակը Պետափրէսի անպարկեշտ կինը երբ տեսաւ թէ իր չար հրապոյրները միշտ կը մերժուին Յովսէփին կողմանէ, անիրաւ տեղը իր ամուսնոյն քով ամբաստանեց և բանտը նետել տուաւ զայն:

76. Յովսէփ բանտին մէջ ամենուէն հաճելի երեւցաւ: Նոյն միջոցին Փարաունի տակառապետն ու մատակարարը բանտը կը նետուին: Գիշեր մը երկուքն ալ երազ տեսան: Յովսէփ անոնց մեկնութիւնը տուաւ:

75. Վաճառականները ի՞նչ ըրին Յովսէփը:

76. Բանտին մէջ ինչ պատահեցաւ Յովսէփին:

Տակառուպետին կանխաւ աւետեց թէ երեք օրէն Փարաւոն զինքը առջի պաշտօնին վերայ պիտի կարգէ և խնդրեց անկէ, որ իրեն համար միջամտէ և զինքը բանտէն ազատէ: Յովսէփին ըսածներն իրականացան, բայց տակառապետը բոլորովին մոռցաւ իր խոստումը:

Գ Լ Ո Խ Խ ԺԷ.

ՅՈՎՍԵՓԻ ՓԱՌՔԸ

77. Անցան երկու տարիներ եւս և Փարաւոն ալ երկու երազ տեսաւ: Նեղոս գետէն եօթը գէր երիջներ ելեր կ'արածուէին, ետքը ուրիշ եօթը նիհար երիջներ եկան և կլլեցին առաջիները: Փարաւոն արթնցաւ և նորէն քնացաւ: Յետոյ տեսաւ ցորենի հատիկներով լեցուն եօթը գեղեցիկ հասկեր, և ետքը եօթը պարապ հասկեր, որ կլլեցին առաջիները: Փարաւոն այս երազներուն վրայ խռոված նգիպտոսի բոլոր երազահանները և

77. Ի՞նչ առիթով Յովսէփ բանտէն ազատեցաւ:

գիտունները կանչեց, բայց և ոչ մէկը կըրցաւ մեկնել այն երկու երազները: Տակառապետը յիշեց իրեն պատահածը և Յովսէփի նկատմամբ գովեստով խօսեցաւ թագաւորին: Յովսէփ բանտէն հանուելով Փարաւոնին ներկայացուեցաւ:

78. Փարաւոն Յովսէփի ըսաւ թէ գիտունները և երազահանները չեն կրցած իր երազները մեկնել և թէ իրեն պատմուածին համեմատ ինք միայն կրնայ մեկնել զանոնք: Յովսէփ պատասխանեց. «Ոչ թէ ինք, այլ Աստուած պատասխան պիտի տայ Փարաւոնի փրկութեան համար»: Յետոյ աւելցուց. «Եթէր հասկերը և եօթը պարարտ երիջները կը նշանակեն առատութեան եօթը տարիներ որոնց պիտի յաջորդեն սովի եօթը տարիներ: Պէտք է ուրեմն, որ թագաւորը իմաստուն և խոհեմ մէկը գտնէ, որպէսզի առատութեան տարիներու բերքին հինգերորդ մասը սովի տարիներուն համար պահէ:

78. Յովսէփ ի՞նչ մեկնութիւն տուաւ Փարաւոնին երազներուն:

79. Այս խորհուրդը հաճոյ թուեցաւ
Փարաւոնին, «Ո՛ւր պիտի գտնեմ, ըսաւ,
քեզմէ տեւի իմաստուն մէկը: Այսօր զքեզ
կառավարիչ կը կարգեմ ամբողջ Եգիպտոսի
վրայ: Իմ երկրորդս պիտի ըլլաս»: Վերջը
իր մատանին հանեց և Յովսեփին մատը դը-
րաւ, քահնզեայ զգեստ հագուեցուց, վիզէն
ոսկի մանեակ կախեց, իր երկրորդ կողքը
հեծցուց հանդիսաւորապէս:

80. Յովսէփ առատութեան տարիներուն
մեծաքանակ պաշարներ պահեց ընդարձակ
ամբարներու մէջ: Եօթը տարի վերջը երբ
սովի տարիներն եկան, նոյն համբարանոց-
ները մէկիկ մէկիկ բացաւ և հաց հասցուց
ամբողջ Եգիպտոսի: Ամէն անգամ որ ժո-
ղովուրդը գանգատէր, Փարաւոն կը պա-
տասխանէր. «Յովսեփին գացէք և ըսածն
ըրէք»:

79. Ի՞նչ ըրաւ Փարաւոն:

80. Յովսէփ ի՞նչ ընթացք բռնեց առատութեան
եւ սովի տարիներուն մէջ:

Կ Լ Ո Ւ Խ ԺԸ.

ՅՈՎՍԷՓԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՆ ԵՒ ՀԱՅՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

81. Սովը Քանանացոց երկիրն ալ տի-
րելուն համար Յակոբ իր տղաքը Եգիպտոս
դրկեց, որ երթան ցորեն բերեն:

82. Յովսէփ իր հղբայրները տեսնելուն
պէս ճանչցաւ, բայց արտաքուստ յայտնի
չըրաւ և իւր լրտես նկատեց զանոնք: «Ո՛չ,
Տէ՛ր, ըսին Յովսէփի հղբայրները, մենք
լրտես չենք: Ամէնքս մէկ հօր գաւակ ենք:
Մեզմէ ամենէն փոքրը Քանանացոց երկիրը
Ֆնաց մեր հօր քովը: Իսկ միւսը շատոնց
մեռած է» — «Լաւ, յարեց Յովսէփ, եթէ ը-
սածնիդ շիտակ է, գացէք հոս բերէք ձեր
պղտիկ հղբայրը, բայց ձեզմէ մէկը հոս թող
մնայ իրր պատանդ»: Շմաւոն կեցաւ: Յով-

81. Յովսեփի եղբայրները ցորեն գնելու հա-
մար ո՞ւր գացին:

82. Յովսէփ ի՞նչ ընդունելութիւն ըրաւ իր եղ-
բարքը:

սէփ ուղածնուն չափ ցորեն տուաւ և բերած ստակնին ալ պարկերնուն մէջ դնել տալով ճամբայ հանեց։

83. Երբ Եգիպտոսէն բերած ցորեննին հատաւ, Յակոբ իր զաւակաց ըսաւ, որ Եգիպտոս երթան և ցորեն բերեն։ Առանց Բենիամինին, պատասխանեցին անոնք, չենք կրնար Փարաւոնին նախարարին ներկայանալ։ Յակոբ չէր ուզեր հաւանիլ։ «Յովսէփ մեռաւ, կ'ըսէր, Շմաւոնը բանտն է։ Բենիամինն ալ կ'ուզէր ամանիլ։ Եթէ զլուիը փորձանք մը գայ, սրտիս ցաւէն կը մեռնիմ»։ Յուդա խոստացաւ որ ինքը պատասխանատու կ'ըլլայ հօրը առջև, որովհետեւ ուրիշ ճար չիկար Եգիպտոս դառնալու։ «Բանի որ այդպէս է, ըսաւ Յակոբ, ուղածնիդ ըրէք։ Մեր երկրին լաւագոյն պըտուղներէն նուէր և ուրիշ Թանկագին ընծաներէն տարէք Եգիպտոս այդ նախարարին։ Պարկերնուդ մէջէն զտած ստակներնիդ ալ իրեն վերագարձուցէք։ Աստուած հետեւնիդ

83. Յովսէփ որ խոստման վրայ Թոյլատրեց, որ Բենիամին եւս իր եղբարցը հետ Եգիպտոս երթայ։

ըլլայ, նախարարին սիրտը մեղմացնէ, որ Բենիամինն ու Շմաւոնը հետեւնիդ բերէիք։

84. Յովսէփի եղբայրներն Բենիամինն ալ հետեւնին անոր ներկայացան, երկրպագեցին և ընծաներնին նուիրեցին։ Յովսէփ շատ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իր եղբարցը և ըսաւ. «Ձեր ձերուսի հայրը, որու նկատմամբ խօսած էիք կ'ապրի՞ դեռ»։ Յետոյ Բենիամինը տեսնելով. «Ա՛յս է ձեր փոքրիկ եղբայրը»։ — «Աստուած օրհնէ զքեզ» ըսաւ։ Բայց սիրտը դուռնդ ելլելուն առանձնացաւ և լացաւ։ Աչքերը լուանալէ յետոյ վերագարձաւ և անոնց համար պատրաստել տուած սեղանը նստաւ և միասին կերան, խմեցին ու զուարճացան։ Վերջը իր պաշտօնեային հրամայեց, որ վճարած ստակնին ցորենով լեցուած պարկերնուն մէջ դնէ, իսկ Բենիամինին պարկին մէջ պահէ իր արծաթեայ բաժակը։

84. Յովսէփ երկրորդ անգամուն ի՞նչպէս վարուեցաւ իր եղբարցը հետ։

85. Հազիւ թէ մեկնած էին, Յովսէփ իր եղբայրքը հաւելն մարդ զրկեց և իմացուց թէ իր բաժակը գողցած են: Պարկերը բացուեցան և բաժակը գտնուեցաւ Բենիամինին պարկին մէջ: Յակոբի որդիքը տրտամ տը խուր Եգիպտոս վերադարձան, Յովսէփի ոտքն ինկան և ներում խնդրեցին: Երբ պահանջուեցաւ որ Բենիամին, որուն պարկին մէջէն գտնուեցաւ բաժակը, գերի մնայ, Յուդա ըսաւ Յովսէփին. «Հօրս քով ես երաշխաւ որ եղայ Բենիամինին համար: Անոր տեղ ես ձեր գերին ըլլամ և թոյլ տուր որ մանուկը մեկնի, որովհետեւ եթէ անոր վերադառնալը չտեսնէ մեր ձերունի հայրը տրամաւթենէն կը մեռնի»:

86. Յովսէփ իր եղբայրքը թէ իրենց հօր և թէ իրենց փոքրիկ եղբոր հանդէպ ցուցած սէրը տեսնելով չկրցաւ ինքզինքը զսպել, բոլոր Եգիպտացիները դուրս հանեց ու ըսաւ.

85. Յովսէփի եղբայրները ինչո՞ւ Եգիպտոս բերուեցան:

86. Յովսէփ ինքզինքը ի՞նչպէս ճանչցուց իր եղբայրքը:

«Ես ձեր եղբայրը, Յովսէփն եմ: Հայրս կ'ապրի՞ դեռ»: Եղբայրներն ա՛յնչափ սարսափեցան որ հաւատաւնին չէր գար: Բենիամինէն սկսեալ անոնք մէկիկ մէկիկ համբուրեց արտասուելից աչօք: Յետոյ զանոնք հանդարտեցուց և ըսաւ. «Մի վախճաք, Աստուած ձեր փրկութեան համար հոս զրկեց զիս: Շուտով դացէք և իմ հայրս բերէք, որ մնացած սովի հինգ տարիներուն կերակրեմ զինքը: Յովսէփի եղբայրք գալը իմացուեցաւ Թափառքին ամբողջ պալատան մէջ: Փարաւուն հրամայեց, որ ընծաներով երթան և իրենց ձերունի հայրը բերեն Եգիպտոս:

87. Երբ Յակոբի որդիքը եկան և իրենց հօր պատմեցին թէ Յովսէփ ողջ է և ամբողջ Եգիպտոսի վրայ իշխան ու նախարար կարգուած է, Յակոբ չէր կրնար հաւատաւ: Բայց երբ ընծաներն ու նուէրները տեսաւ. «Բանի գր, բաւ, Յովսէփս կ'ապրի, կ'երթամ չմեռած և լոյս աչօք կը տեսնեմ իմ տղաս»: Ծափան զոհ մատուց:

87. Յակոբ ի՞նչ ըրաւ երբ իր որդիքը վերադարձան եւ եղելութիւնը պատմեցին իրեն:

Աստուած տեսլեան մէջ անոր ըսաւ. «Մի վախնար Եգիպտոս երթալ, քու որդիներդ մեծ ազգ պիտի ընեմ և վերջը պիտի հանեմ անկէ»։ Ասոր վրայ Յակոբ իրեննրովը ճամբայ ելաւ։

88. Երբ Եգիպտոսի մօտեցաւ Յակոբ առջեւէն Յուդան Յովսեփին քով դրկեց, որ իր հօրը գալը լսելով իր մեծամեծները կանչեց և հանդիսաւորապէս իր հայրը դիմաւորել գնաց կառքերով։ Երբ մէկզմէկ տեսան իրարու վիզը պագտուեցան և սկսան իրենց ուրախութենէն լալ։ Վերջը զանոնք Փարաւոնին ներկայացուց, որ շատ գոհ եղաւ և Յովսեփին առաջարկեց, որ յարմար դատած տեղը բնակեցնէ զանոնք։

89. Յակոբ 17 տարի Եգիպտոսի մէջ ապրելէ յետոյ երբ մահուանն ատենը հասաւ, Յովսէփը քովը կանչեց, անոր երկու որդիներն, Նփրիմն ու Մանասէն օրհնեց և իրեն

88. Երբ Եգիպտոսի մօտեցաւ ի՞նչ ըրաւ Յակոբ։

89. Երբ մահուանն ատենը հասաւ ի՞նչ ըրաւ Յակոբ։

որդեղիբ ըրաւ։ Օրհնեց նաև իր ամէն զաւակները։ Իսկ Յուդային ըսաւ սա նշանակալից մարգարէական խօսքերը. «Յուդա քու եղբայրներդ պիտի օրհնեն զքեզ... քու հօրդ որդիքը պիտի երկրպագեն քեզ...։ Իշխան չպիտի պակսի Յուդայէն մինչև որ գայ այն, որու կը պատկանի հանդերձեալը և որու կ'ակնկալեն հեթանոսները»։ Այս գուշակութիւնը կը ցուցնէր նոյն իսկ Յիսուս Փրկչի աշխարհ գալու ժամանակը։ Յակոբ 147 տարեկան մեռաւ։ Յովսէփ հօրը խնդրանաց համաձայն մեծ հանդէսներով տաւալ Բանանացուց երկիրը թաղեց զայն։

90. Յովսէփ 110 տարի ապրեցաւ, իր եղբայրները կանչեց և երգմամբ խոստանալ տուաւ, որ իր ոսկորներն ալ իրենց հետ Բանանացուց երկիրը տանին։ Յետոյ մեռաւ և Եգիպտոսի մէջ թաղուեցաւ։ Երբ Իսրայելացիք Եգիպտոսէն մեկնեցան, Յովսեփի ոսկորներն ալ հետեւեցին տարին իր փափաքանաց համեմատ։

90. Յովսէփ քանի՞ տարեկան մեռաւ եւ ո՞ր թաղուեցաւ։

Գ Լ ՈՒՆ ԺԹ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

ՅՈՎԲ ԵՐԱՆԵԼԻ

91. Յովբ երանելի արաքացւոց Աւսիդ կոչուած երկիրը կ'ապրէր: Արդար, աստուածապաշտ և երկիւղած մարդ մըն էր: Իր զաւակացը նոյն իսկ ուրախութեան օրերը իւրաքանչիւրին հաւանաբար գործած մտաւոր մեղքին համար մէյմէկ զոհ կը մատուցանէր Աստուծոյ: Եօթը մանչ զաւակ և երեք աղջիկ ունէր: Անթիւ անհամար հարստութեան տէր էր:

92. Աստուած Յովբին հաւատարմութիւնը փորձելու և վշտաց ու նեղութեանց մէջ անոր արդարութիւնը ցուցնելու համար թոյլ տուաւ սատանային, որ անոր զլուխը ամէն չարիք հասցնէ, պայմանաւ որ միայն անոր անձին չդպչի: Ասոր վրայ յաջորդաբար չորս

անձինք եկան և չարափաստիկ լուբերը հաղորդեցին Յովբին: Առաջինը՝ թէ աւագակներ եկան, եղերդ ու ոչխարներդ յափտակեցին ու ծառաներդ հարուածեցին: Երկրորդը՝ թէ երկինքէն կրակ իջաւ և հօտերդ ու հովիւներդ այրեց լափեց: Երրորդը՝ թէ ասպատակաւորներ յարձակեցան քու ուղտերդ քչեցին տարին, իսկ ծառաներդ սուրէ անցուցին: Չորրորդը՝ թէ մինչդեռ քու մանչ զաւակներդ ու աղջիկներդ իրենց մեծ եղբոր տունը կ'ուրախանային ու կը զուարճանային անապատէն սաստիկ հով մը ելաւ, եկաւ անոնց գտնուած տան չորս անկիւնին զարնուեցաւ: Տունը որդւոցդ վրայ ինկաւ, զանոնք մեռցուց և բնաջինջ ըրաւ:

93. Այս աղէտներուն վրայ Յովբ 'ինչ-չան ապաշխարութեան զգեստը պատուեց, մազերը կտրեց, գետին ինկաւ, Աստուծոյ երկրպագութիւն ըրաւ ըսելով. «Տէրը տուաւ, Տէրը առաւ. օրհնեալ ըլլայ Տիրոջ կամքը»:

91. Ո՞ւր կ'ապրէր Յովբ եւ ո՞վ էր:

92. Ո՞ր փորձանքները պատահեցան Յովբին:

93. Յովբ ի՞նչ ըրաւ այս աղէտներէն յետոյ:

Սուրբ գիրքը կը վկայէ թէ այս աղէտնե-
րուն մէջ Յովբ չմեղանչեց:

94. Սատանան Աստուծոյ թոյլտուութիւն
առաւ Յովբին մարմինն եւս տանջելու,
պայմանաւ որ անկա չմեռնէ: Ուրեմն
գարշելի բորոտութեամբ վարակուած Յովբ
ստիպուեցաւ երթալ աղբիւսի վրայ նստիլ
և խեցի առնելով իր վէրքերը քերել: Այս
ամենուն ալ համբերութեամբ տոկաց առանց
զանգատի և տրտունջի:

95. Իր կիսն իսկ իբր փորձիչ եկաւ և
ըսաւ Յովբին. «Ալ կը բաւէ, անէծք մը կար-
գայ Աստուծոյ դէմ, որ մեռնիս և ազա-
տինք թէ դուն և թէ ես»: Յովբ զինքը
յանդիմանելով պատասխանեց. «Եթէ Աս-
տուծոյ բարիքները վայելեցինք, չարեացը
պիտի չհամբերե՞նք»: Անկէ ետքը Յովբին
երեք բարեկամները եկան և երկարատե-
րութիւն պահելէ յետոյ սկսան խօսիլ և այս

94. Սատանան ուրիշ ի՞նչ փորձանք բերաւ
Յովբին գլուխը:

95. Այս աղէտ ու փորձանքներուն մէջ Յովբ
երանելին մարդոցմէ միեթարուծիւն գտա՞ւ:

աղէտները Յովբին անզգամութեան վերա-
գրել՝ ըսելով. գործած մեծամեծ յանձանք-
ներուդ՝ ի պատիժ կը կրես այս ամէն թըշ-
ուառութիւնները: Աստուած իսկ Յովբն ար-
դարացուց, անոր բարեկամները յանդիմա-
նեց և զղջման բերաւ:

96. Վերջ ի վերջոյ Աստուած վարձատ-
րեց Յովբին համբերութիւնը: Ոչ միայն
կատարեալ առողջութիւնը վերադարձուց,
հապա առաջինէն աւելի հարստութիւն
պարգեւեց, բազմաթիւ զաւակներ շնորհեց
անոր: Յովբ 170 տարի եւս երջանիկ ապ-
րեցաւ և խոր ծերութեան մէջ 248 տար-
ուան մեռաւ բարի մահուամբ:

96. Յովբին վախճանը ի՞նչ եղաւ:

ՇՐՋԱՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՄՈՎՍԷՍԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐԸ

Դ. Լ. ՈՒԽԻ.

ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՔ ԵԴԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ ԵՒ ՄՈՎՍԷՍ

ՄՈՎՍԷՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ
ԵՒ ԱՍՏՈՒԾՄԷ ԿՈՉՈՒՄԸ

97. Իսրայելացիք Եգիպտոսի մէջ շուտով բազմացան։ Եգիպտացիք վախցան, որ Իսրայելացիք զիրենք նուաճեն։ Այս պատճառաւ Յովսէփը չճանչցող Փարաւոն մը հրաման հանեց, որ Իսրայելացիները տկարացնելու համար հողագործական և ճարտարապետական ամէն տեսակ տաժանակիր ոչխատութեանց ենթարկուին։

97. Իսրայելացիք ի՞նչ վիճակ ունեցան Եգիպտոսի մէջ։

98. Փարաւոն տեսնելով որ հակառակ անտանելի աշխատութեանց Իսրայելացիները կը բազմանան, հրաման տուաւ, որ անոնց նորածին բոլոր մանչ զաւակները Նեղոս գետը նետուին։

99. Մովսէս Իսրայելացի էր։ Երբ աշխարհք եկաւ, մայրը երեք ամիս պահեց զինքը։ Վերջը կողովի մը մէջ զետեղեց և տարաւ Նեղոս գետին եզերքը ջուրին երեսը դրաւ։ Մանկան քոյրը, Մարիամ այն տեղուանքը կը կենար և կը դիտէր թէ ի՞նչ պիտի ըլլար տղուն վախճանը։

100. Ճիշդ այդ միջոցին Փարաւոնի աղջիկը պտոյտի ելլելով Նեղոսի եզերքը կը չրջագայէր։ Կողովը նշմարեց, քաշել բերել տուաւ, տեսաւ մէջի անմեղ մանուկը, գրեթէ շարժեցաւ։ Մարիամ մօտեցաւ և զի՛նքը, ըսաւ, որ երթամ այս մանուկը սնու-

98. Փարաւոն ուրիշ ի՞նչ միջոց խորհեցաւ Իսրայելացիները փճացնելու համար։

99. Ո՞վ էր Մովսէս մարգարէն։

100. Մովսէս ջուրին երեսը գտնուած ատեն ի՞նչ պատահեցաւ։

ցանկելու համար Իսրայելացի կին մը կան-
չեմ: Թագաւորին աղջիկը հաւանեցաւ: Մա-
րիամ գնաց, իր և տղուն մօյրը կանչեց: Ինչ
մը մեծնալէն յետոյ տղան Փարաւոնի աղ-
ջկան յանձնուեցաւ, որ զանիկա որդեգրեց,
Մովսէս այսինքն ջուրէն ազատած անուանեց
և իր պալատին մէջ ամէն տեսակ ուսում
ու գիտութիւն սորվեցնել տուաւ անոր:

101. Մովսէս մինչև 40 տարեկան եղաւ
Փարաւոնի պալատը ապրեցաւ: Այն կռա-
պաշտ մարդոց մէջ ինք միշտ Աստուածա-
պաշտ մնաց: Վերջը իր հայրենակիցներուն
հետ ապրելու, զանոնք միմիկարելու համար
ստիպուեցաւ պալատէն հեռանալ:

102. Օր մը Մովսէս տեսաւ, որ Եգիպ-
տացի մը անգթութեամբ կը ծեծէր Իսրայել-
ացի մը: Չկրցաւ ինքզինքը զսպել, զարկաւ
սպանեց Եգիպտացիին: Եւ իմանալով որ իր
այս արարքը տարածայնուած է, Մովսէս

101. Մովսէս քանի՞ տարի մնաց Թագաւորին
պալատը:

102. Մովսէս ի՞նչ պատճառաւ Եգիպտոսէն
փախաւ:

Մադիանացւոց երկիրը փախաւ: Հոն իր
մատուցած նշանաւոր գործին համար Յո-
դոր անուանով քուրմի մը ծառայութեանը
մտաւ: Քառասուն տարի անոր ոչխարներն
արածեց և անոր աղջկան հետ կարգուեցաւ:

103. Մովսէս օր մը իր աներոջ հօտը
մինչև Բորեբ լեռը տարաւ: Աստուած՝ հոն
տռանց սպառելու վառած մօրենիին մէջէն
Մովսէսի երեւցաւ և ըսաւ անոր. «Ես Աբ-
րահամի, Իսահակի, Յակոբի Աստուածն եմ:
Տեսայ Յգիպտոսի մէջ իմ ժողովրդեանս քա-
շած չարչարանքները: Կ'ուզեմ զանոնք հա-
նել անկէ և կաթ ու մեղր բխող երկիրը
տանիլ: Բեզ պիտի ղրկեմ Փարաւոնի մօտ,
որպէս զի զանոնք Եգիպտոսէն հանեա և
Քանանացւոց... երկիրը տանիս»:

104. Մովսէս իր տկարութիւնը ճանչնա-
լով. «Ո՞վ եմ ես, Տէր, ըսաւ, որ Փարաւո-
նին քով երթամ և ժողովուրդը Եգիպտոսէն
հանեմ և ուրիշ երկիր տանիմ»: — Ես քու

103. Աստուած ի՞նչու համար երեւցաւ Մովսէ-
սին:

104. Ի՞նչ պատասխանեց Մովսէս:

հետո պիտի ըլլամ, ըսաւ Տէրը. և եթէ Իս-
րայելացւոց որդիները զքեզ զրկողին ա-
նունը հարցնեն, ըսէ անոնց, «Որ էնն զիս
զրկեց ձեզ»: Մովսէսի տառասումներն ու
վարանումները փարատելու համար՝ Տէրն
ըսաւ անոր. «Ահա եղբայրդ, Ահարոնը քեզ
ընկեր ըլլայ» և անոր քանի մը հրաշքներ
գործել տուաւ նոյն միջոցին:

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՏԱՍԸ ՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

105. Երբ Տիրոջ անուամբ Մովսէս և
Ահարոն Փարաւոնէն խնդրեցին, որ թոյլ
տայ, որպէս զի Իսրայելացիք երթան իրենց
Աստուծոյ զոհ մատուցանեն. «Տէրը չեմ
ձանչնար, ըսաւ Փարաւոն և չեմ թողուր, որ
Իսրայէլը մեկնի»: Այն ատեն Աստուած
սկսաւ ետեւէ ետեւ տասը հարուածներ տե-

105. Իսրայելացւոց ճամբորդութեանը հրաման
տուալ Փարաւոն:

ղացնել Եգիպտոսի վրայ: Միայն Իսրայե-
լացւոց բնակած Գիսհմ երկիրը ազատ մը-
նաց այս պատուհասներէն ու հարուած-
ներէն:

106. Եգիպտոսի տասը հարուածներն են.

1. Բոլոր ջուրերը արեւան փոխուեցան. 2.
Ամբողջ երկիրը գորտերով լեցուեցաւ. 3. Մոյ-
նով ծածկուեցաւ. 4. Շանամանով չարաչար
նեղուեցաւ. 5. Յանկարծ անասունները սատ-
կեցան: 6. Մարդոց և անասնոց վրայ խա-
ղաւարներ ելան: 7. Սատիկ կարկուռ տե-
ղաց: 8. Երկիրը մարսխով ծածկուեցաւ:
9. Երեք օր բոլոր երկրին վրայ խաւար
պատեց: 10. Սատակիչ հրեշտակը մէկ գի-
շերուան մէջ Եգիպտացւոց ամէն անդրանիկ-
ները մեռցուց:

107. Փարաւոն ամէն մէկ հարուածը
տեսնելուն կը խոստանար թողուլ, բայց
Մովսէսի և Ահարոնի ազօթքին վրայ հար-

106. Որո՞նք են Եգիպտոսի տասը հարուածները:

107. Այս հարուածներէն յետոյ հաւանեցա՞ւ
Փարաւոն:

ուածն անցնելուն պէս խոստումը կը դըր-
ժէր և չէր թողուր, որ Իսրայելացիք մեկ-
նին: Իսկ անդրանիկներուն մահը տեսնե-
լուն պէս գիշերանց Մովսէսն ու Ահարոնը
կանչեց և պատուիրեց, որ իրենց ամէն ու-
նեցածներն ալ տունն և շուտով մեկնին:
Իսրայելացիք, առանց կրնորն ու տղաքները
հաշուելու, վեց հարիւր հազար հոգի իսկոյն
ճամբայ ելան: Իրենց ապսպրուածին պէս
Յովսեփին ոսկորներն ալ միասին տարին:

108. Աստուած տասներորդ հարուածը
Եգիպտացւոց չղրկած Իսրայելացւոց պատ-
ուիրած էր, որ տան գլուխ տնարատ գառ-
նուկ մը առնեն, մարթեն ու խորովեն, բայց
զգուշանան, որ անոր և ոչ մէկ ոսկորը
կտորի կամ վնասուի, և անոր արիւնովը
իրենց տան դրան վրայ նշան մը գծեն,
որպէս զի Եգիպտացիները մեռցնող հրեշտա-
կը զայն տեսնէ և իրենց վնաս մը չհասցնէ:
Մովսէս պատուիրած էր նաև, որ նոյն իրի-
կունը գառնուկին միտն անխմոր հացով ու-

108. Իսրայելացիք Եգիպտոսի տասներորդ հար-
ուածէն ի՞նչպէս գերծ մահրին:

տեն յոտնկաց, պնդակաղմ, գաւաղանին
ձեռքերին բոլորովին պատրաստ մեկնելու,
որովհետև Զատիկ (պասխ) է այսինքն անցը
Տեառն: Մովսէս հրամայեց, որ այս տօնը
մշտնջինաւորապէս կատարուի ամէն տարի:

109. Իսրայելացւոց զատկական գառ-
նուկը խորհրդաւոր նշանն է այն ուրիշ մէկ
Գառնուկին, «որ կը բառնայ աշխարհիս մեղ-
քերը», որ է նոյն ինքն Տէրն մեր Յիսուս
Քրիստոս:

Գ. Լ. ՈՒԽ ԻՐ.

ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎԷՆ ԱՆՅՔԸ

110. Աստուծոյ հրամանաւը Իսրայելա-
ցիք յառաջացան դէպի Կարմիր ծով: Աստ-
ուած ցորեկները ամպէ սիւնով կ'առաջնոր-
դէր և գիշերները հրեղէն ամպով կը լուսա-
ւորէր զիրենք: Իսրայելացւոց մեկնելէն քիչ

109. Իսրայելացւոց զատկական գառնուկը ի՞նչ
բանի նշան էր:

110. Կարմիր ծովուն եզերքը ի՞նչ աղէտ կը
պատճառէր Իսրայելացւոց:

եաքը Փարաւոն զանոնք թողած ըլլալուն վրայ զգջաց և ռազմական ամէն կազմուածքով, պատերազմական բազմաթիւ կառքերով և ստուարաթիւ հեծելազօրքերով հետապընդեց Իսրայելացիները. և մօտեցաւ Կարմիր ծովուն եզերքը:

111. Երբ Կարմիր ծովուն եզերքը հասան Իսրայելացիք Փարաւոնի բանակին ձեռքը մատնուելու վտանգին մէջ կը զբռնուէին: Բայց Աստուծոյ հրահանգովն ու հրամանովը Մովսէս ձեռքը կ'երկնցնէ ծովուն վրայ: Իսկոյն ջուրերը երկուքի կը բաժնուին և մէջտեղը կը բացուի ընդարձակ ճամբայ մը: Իսրայելացիք կը մտնեն անկէ ներս և առանց սաքերնին թրջելու կը հասնին ծովուն միւս եզերքը:

112. Երբ Իսրայելացիք Կարմիր ծովէն կ'անցնէին ամպէ սիւն մը զանոնք աննըչ-

111. Աստուած Իսրայելացիները ի՞նչպէ՞ս ազատեց Փարաւոնի հալածիչ ձեռքէն:

112. Ի՞նչ եղաւ Իսրայելացիները հետապնդող Փարաւոնին եւ անոր սարսափելի բանակին վախճանը:

մարելի կ'ընէր Փարաւոնի և անոր բանակին, որոնք հարկադրուեցան սպասել մինչև որ խաւարը փարաւեցաւ: Երբոր լուսցաւ իրենք ալ յառաջացան զէպ 'ի Կարմիր ծով: Երբ Եզրպատացիք իրենց ամէն բանակով ամբողջովին հոն իջան, Մովսէս դարձեալ երկընցուց ձեռքը: Անմիջապէս ծովուն ջուրերը միացան և Փարաւոն իր ամբողջ բանակովը խեղդուեցաւ, բնաջինջ եղաւ:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՔ ԱՆԱԳԱՍՏԻՆ ՄԷՋ

113. Իսրայելացիք Աւետեաց երկիրն երթալու համար ստիպեալ էին անապատներէ անցնիլ, ուր ոչ կերակուր կար և ոչ ալ ըմպելիք: Աստուած ամէն առաւօտ երկինքէն տեղացուց համեղաճաշակ կերակուր մը, «Մանանայն», որ եբրայեցիքէն կը նշանակէ. «Այս ի՞նչ է»: Իւրաքանչիւր ոք օրուան

113. Աստուած Իսրայելացիները ի՞նչպէ՞ս կերակրեց անապատին մէջ:

պաշարը կը ժողովէր, իսկ ուրբաթ օրերը՝ կրկին պարէն, որովհետեւ շաբաթ օրը հանգրաւան օր էր:

114. Ինչպէս Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս իր Աստուծոյն մէջ կ'ըսէ, Մանանան խորհրդաւոր նշանն էր Ամենասուրբ Հաղորդութեան:

115. Աստուած շատ պարագաներու մէջ օգնութեան հասաւ Իսրայելացւոյ: Ամաղեկացիք տնգամ մը Իսրայելացւոյ վրայ յարձակեցան: Ճակատամարտին ժամանակ Մովսէս Ահարոնի և Ովրի հետ բլուրի մը վրայ ելաւ և աղօթեց բազկատարած: Ձեռքերը երկինք վերցնելով աղօթած ժամանակը Իսրայելացիք կը յաղթէին, իսկ վար իջեցուցած առնելով՝ Ամաղեկացիք: Այս նշմարելով Ահարոն և Ովր Մովսէսի թեւերուն տակ մտան կեցան, մինչև որ Իսրայելացիք բոլորովին յաղթող հանդիսացան:

114. Մանանան ինչո՞ւ նշան էր:

115. Ի՞նչ միջոցաւ Իսրայելացիք Ամաղեկացւոյ յաղթեցին:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՏԱՍՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ

ՅԱՐԱԿԻՅ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

116. Եգիպտոսէն ելլելէն ետեք ամիս վերջը Իսրայելացիք Սինա լեռան ստորոտը հասան: Երբորդ օրը լեռը հրկիզեալ և միանգամայն ամպամած երեւցաւ: Փայլատակներ և որտուռներ կը սարսափեցնէին ժողովուրդը: Մովսէս լեռան վրայ կը գըտնուէր, բայց Աստուծոյ ձայնն էր, որ լսելի կ'ըլլար ժողովրդեան:

117. Սինա լեռան վրայ ահա Աստուծոյ տուած տառը պատուիրանները. 1. Ես եմ քու Տէր Աստուածդ, ինձմէ զատ ուրիշ Աստուած չունենաս. 2. Տիրջ անունը պարագտեղը բերանդ չառնես. 3. Յիշէ չաբաթ օրը սուրբ պահել. 4. Պատուէ քու հայրդ ու

116. Ի՞նչպէս տրուեցաւ տասնաբանեայ պատուիրանը:

117. Ո՞րոնք են Աստուծոյ տառը պատուիրանները:

մայրդ, որ երկայնակեաց ըլլատ երկրի վրայ, զոր Տէրը քեզ պիտի տայ. 5. Մի սպաներ. 6. Մի շնար. 7. Մի գողնար. 8. Մի սուտ վկայեր. 9. Մի ցանկար ընկերիդ տան. 10. Մի ցանկար ընկերիդ կնոջ, ոչ անոր սպասաւորին, ոչ աղախինին և ոչ անոր ունեցածին: Մինչև այն ատեն մարդիկ կը պահէին ընական օրէնքը, այսինքն մարդուս ուղիղ խղճին պարտաւորածները, որ տատնաբանեայ պատուիրանին հետ զրեթէ մի և նոյն բանն են:

118. Աստուած Մովսէսը Սինա լեռան վրայ կանչեց և հոն քառասուն օրուան մէջ տասը պատուիրաններէն զատ ուրիշ շատ մը պատուէրներ առաւ, որ առնչութիւն ունին թէ կրօնական պաշտամանց և թէ աշխարհական կամ քաղաքական կենտոց հետ: Աստուած իր ժողովրդեան ճշմարիտ պետն ըլլալով ուղեց անոր այս ամէն շահերը ապահովել:

118. Մովսէս ինչո՞ւ համար քառասուն օր Սինա լեռան վրայ մնաց:

119. Հակառակ իրենց նկատմամբ Աստուծոյ շարունակ գործած հրաշքներուն և ըրած բարիքներուն Իսրայելացիները չատանգամ անհաւատարիմ գտնուեցան Աստուծոյ հանդէպ: Մովսէսի քառասուն օր լեռան վրայ մնալուն համար Իսրայելացիները Ահարոնի ազակցին, որպէսզի կուռք մը ձուլէ, որ իրենց առաջնորդէ: Ահարոն թոյլ զանուեցաւ, անոնց կանանց ոսկեղէն օղերը և զարդերը բերել տուաւ և ոսկիէ հորթ մը ձուլեց: Ժողովուրդը սկսաւ պաշտել զայն:

120. Մովսէս տատնաբանեայ պատուիրանի քարեղէն երկու տախտակները ձեռքը լեռնէն վար իջնելու ատեն ժողովուրդը տարօրինակ վիճակի մէջ գտաւ, անտաւ որնոյն իսկ կուռք կը պաշտէ: Բարկութենէն իր ձեռքին քարեղէն երկու տախտակները զետին զարկաւ կոտրեց: Ահարոնը յանդիմանեց: Ղեւիի ցեղը ժողովեց և կռապաշտները,

119. Իսրայելացիները ո՞ր պարագայի մէջ հորթ պաշտեցին:

120. Իսրայելացւոց կռապաշտութեան դէմ Մովսէս ի՞նչ ընթացք բռնեց:

Գ. Լ. ՈՒՆ ԻՋ.

ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԵՋ ԻՄԱՅԵԼԱՅԻՈՅ
ՊԱՏԱՀԱԾ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԴԵՊՔԵՐԸ

125. Իսրայելացիք Սին անապատէն ճամբայ ելլելով դէպ 'ի Փառսուս կողմը երթալու համար երեք օր քալելէ յետոյ գտնեցան թէ յողմած են: Աստուծոյ կողմանէ կրակ իջաւ և բռնակին մեծ մասը այրեց: Շատ չանցաւ ժողովուրդը տրտռնջ յայտնեց թէ երկար տանէ 'ի վեր միս չէ կերած: Աստուած հով մը հանեց և ծովէն անթիւ անհամար լորսամարդի բերաւ անոնց բռնակին բոլորով: Շատերը ժողովեցին, ապխտեցին և սկսան անյաջօրէն ուտել: Աստուծոյ պատիժը վրայ հասաւ և բազմաթիւ մարդիկ մեռան:

126. Երբ Իսրայելացիք Ասերովթէն Փա-

125. Աստուած Իսրայելացւոց յողմածութեան տրտռնջը եւ միս ուտելու ցանկութիւնը ի՞նչպէս պատժեց:

126. Ի՞նչ եղաւ Քանանացւոց երկիրը լրտեսել տրուելուն հետեւանքը:

աանու անապատը հասան, Մովսէս Աստուծոյ հրամանաւ Քանանացւոց երկիրը լրտեսելու համար տասներկու մարդ ղրկեց, Իրենց վերադարձին թէ երկրին և թէ բնակիչներուն մօտին չափազանցութիւնները: Ժողովուրդը վախցաւ և Մովսէսի դէմ ապստամբեցաւ և ուրիշի մը առաջնորդութեամբ կ'ուզէր եզիպտոս վերադառնալ: Այն տան Աստուած 'ի պատիժ ասոր որոշեց, որ քսան տարեկանէն վեր եղողները Քանանու երկիրը չմտնեն 'ի բաց առեալ Յեսու և Քաղէբը, որ ժողովուրդը հանդարտեցնելու և ճամբանին շարունակելու կը յորդորէին: Այս անգամ եւս Մովսէսի աղաչանաց վրայ Աստուած ներեց անոնց, բայց փոխանակ քանի մը ամիսէն Քանանու երկիրը մտնելու քառասուն տարի անապատին մէջ թափառեցան Իսրայելացիք:

127. Այն առեւտները կորիս, Դաթան և Աբիրոն անուն երեք մարդիկ Մովսէսի դէմ

127. Աստուած ի՞նչպէս պատժեց կորիսի, Դաթանի եւ Աբիրոնի ապստամբութիւնը:

ապստամբեցան, որպէս թէ Ղեւտացիք ինքնահաճութեամբ գերադաս գիրք մը բռնել ուզած ըլլան ժողովրդեան մէջ: Անոնց ամբարտաւանութիւնը պատժելու համար Աստուած թոյլ տուաւ, որ երկիրը բացուի ու անոնց հետեւող 250 ապստամբները կլկէ իրենց ամէն ունեցածներովը միասին:

128. Իսրայելացիք երբ Սին անապատէն կը յառաջանային, ծարաւեցան և Մովսէսի ու Ահարոնի դէմ գանգատեցան դառնօրէն: Աստուծոյ տուած խորհուրդին վրայ Մովսէս գաւազանովը զարկաւ Գօթէք ապստամբին, ուրկէ բխացուց ջուր: Բայց երկմտելնուն համար Մովսէս և Ահարոն Քանանու երկիրը մտնելէ զրկուեցան: Ուրիշ անգամ մըն ալ դարձեալ դառն եղած ջուրը Աստուծոյ հրամանաւ անուշցուց Մովսէս:

129. Իսրայելացիք Սին անապատէն մինչև Կադէս եկան: Մովսէս պատգամաւոր

128. Աստուած անապատին մէջ ի՞նչ եղանակաւ ջուր տուաւ Իսրայելացւոց:

129. Ո՞ւր մեռաւ Ահարոն:

ղրկեց Եդոմի թագաւորին, որպէս զի թոյլ տայ, որ ժողովուրդը, առանց ունեւն հասցնելու իր երկրէն անցնի կամ արքայական ճամբէն կամ լեռնակողմէն: Եդոմի թագաւորը ընդդիմացաւ, զօրքով վրանին յարձակեցաւ: Իսրայելացիք Հովր լեռը փախան: Հոն Աստուծոյ պատուէրին համեմատ Ահարոնի պատմութեանը հանեց, անոր որդւոյն Եղիազարին հագուեցուց: Ահարոն հոն մեռաւ 123 տարեկան: Ամբողջ Իսրայելացիք սուգ բռնեցին 30 օր:

130. Քանանացւոց Արադ թագաւորը լսելով սր Իսրայելացիք իր երկրէն կ'ուզեն անցնիլ, անոնց վրայ յարձակեցաւ իր բանակովը: Բայց Իսրայելացիք յաղթեցին Քանանացւոց և զարձան կտրմիւր ծովու կողմերը: Ճամբորդութիւնէն յոգնելնուն պատճառաւ սկսան դարձեալ գանգատիլ Աստուծոյ և Մովսէսի դէմ: Աստուած անոնց վրայ թաւաւոր օձեր զրկեց, որոնց այրիչ խայթուածներէն չատեր մեռան:

130. Ահարոնի մահուանէ յետոյ Իսրայելացիք որո՞ւ դէմ կռուեցան:

Մէլսէսին աղաչանաց վրայ Աստուած ողորմեցաւ և հրամայեց, որ պղինձէ օձ մը ձուլուի և ժողովրդիան դէմ կանգնուի: Անոր նայող հիւանդները կը բուժուէին:

131. Պղինձէ օձը մեր Փրկչին Յուսուսի Քրիստոսի նշանն էր, որ ինչպէս ինքն ալ իր Աւետարանին մէջ կ'ըսէ, խաչին վրայ բարձրացաւ մարդոցս փրկութեան համար:

132. Մովսէսի ոց թագաւորը Բաղակ տեսնելով որ Իսրայելացիք իր երկրին կը մօտենան վախցաւ և գուշակ Բաղամբ կանչեց, որ անիծէ զանոնք: Բաղամբ էլը հեծած կ'երթար: Այգիներուն մէջ նեղ ճամբու մը վրայ հրեշտակ մը կանգնեցաւ իր դէմ: Էլը կեցաւ: Բաղամբ հրեշտակը չտեսնելուն էլը չարաչար գանակոծ կ'ընէր: Էլը գանգատեցաւ իրեն դէմ: Բաղամբու աչքերը բացուեցան և տեսաւ հրեշտակը, որ գինիքը յանդիմանեց և իրեն խորհուրդ տուաւ: Աստուծոյ ներշնչման համեմատ խօսելու: Բաղամբ ելաւ օրհնեց Իսրայելացիները և

131. Պղինձէ օձը որո՞ւն նշանն էր:

132. Ո՞ր էր Բաղամբ եւ ի՞նչ ըրաւ:

մարգարէտնալով ըսաւ: «Աստղ մը պիտի ելլէ Յակոբէն, դաւազան մը պիտի բարձրանայ Իսրայելէն»:

133. Մովսէս իր մահուանէ առաջ իրեն յաջորդ կարգեց Յեսուէն: Ժողովուրդը յորդորեց, որ Տիրօջ հաւատարիմ մնայ: Նաւաս լեռը կ'լաւ և անկէ ժողովուրդն օրհնելէ յետոյ մեռաւ 120 տարեկան: Ժողովուրդը երեսուն օր սուգ պահեց:

ՊԼՈՒՆ ԻԼԷ.

ՅԵՍՈՒ

134. Իսրայելացեաց և Քանանու երկրին մէջտեղը Յորդանան գետը կար, որուն ջուրերը առատ ըլլալուն անկէ անցնելը գրեթէ անկարելի էր: Յետոյ հրամանին վրայ քանանները Տապանակ Ուխտին հետեւին և առած սկսան յառաջանալ դէպ 'ի Յորդանան գետին եզերքը: Այս միջոցին ջուրերը բաժ-

133. Ի՞նչպէս տեղի ունեցաւ Մովսէսի մահը:

134. Իսրայելացիք ի՞նչպէս անցան Յորդանան գետը:

նուեցան և Իսրայելացիք առանց ոտքերնին
թրջելու անցան Յորդանան գետը :

135. Յորդանանը անցնելէ յետոյ Իսրայելացւոց հանդիպած առաջին քաղաքն Էղաւ Երիքովը : Աստուծոյ պատուէրին համեմատ Յեսու եօթն օր շարունակ Տապանակ Ուխտին պտտցնել տուաւ պարիսպաւոր Երիքով քաղաքին բոլորաթիւ : Եօթներորդ օրը փողերը հնչեցուցին : Իսրայելացւոց պատերազմի աղաղակէն և փողերու ձայնէն քաղաքին պարիսպները կործանեցան և Իսրայելացիք առանց արգելքի մտան Երիքով քաղաքը :

136. Երբ Իսրայելացիք հետզհետէ քաղաքներուն կը տիրէին, Քանանացւոց թագաւորները միաբանեցան և պատերազմ հրատարակեցին Իսրայելացւոց դէմ : Յեսու զօրաւոր բանակ մը կազմեց, յարձակեցաւ անոնց վրայ և փախուստի մատնեց ամէնքը :

135. Իսրայելացիք ի՞նչպէս առին Երիքովը :

136. Իսրայելացիք ի՞նչպէս նուաճեցին Քանանու երկիրը :

Իր յաղթութիւնը բոլորովին 'ի գլուխ հանելու համար Յեսու արեգակին հրամայեց որ կենայ, որով Յեսու կրցաւ թշնամին ամբողջովին բնաջինջ ընել :

137. Քանանացւոց բոլոր երկիրը նուաճելէ և զայն Իսրայելացւոց տաճար և երկու ցեղերուն բաժնիւնէ յետոյ Յեսու 110 տարեկան մեռաւ :

137. Յեսու ե՞րբ մեռաւ :

ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐԷՆ ՄԻՆՁՆԻ ԹԱԳԱԻՈՐՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

ՔԱՂԷՐ, ԳՈՒՈՆԻԷԼ, ԱԻՈՎԻ,

ԳՆՔՈՎՐԱ, ԲԱՐԱԿ

138. Յետուի մահուանէ յետոյ Իսրայելացւոց ցեղերը զատ զատ կ'ապրէին: Իրենց մէջէն ծերագոյնները և նշանաւորները կը կոտորուէին ժողովուրդը: Յետու մեռնելու ատենը իբր տաաջնորդ ցոյցած էր Յուդայի ցեղէն Քաղէրը, որ Շմուէոնի ցեղին հետ միացած զանազան պատերազմներ մղեց յաջողութեամբ մանաւանդ Քանանացւոց և Փեղերացւոց դէմ:

139. Գողոնիէլ Յուդայի ցեղէն Քաղէրի եղբայրն էր: Իսրայելացիք իրենց զրացիներ-

138. Յետուի մահուանէ յետոյ որո՞նք կը կառավարէին Իսրայելացիները:

139. Ո՞վ էր Գողոնիէլ

բուն հետ խնամութիւն ընկրով կամաց կամաց կը հեռանային Աստուծմէ: Միջագետքի Քուսարսաթէմ թագաւորը եկաւ երկիրը նուաճեց: Երբ Իսրայելացիք իրենց անօրէնութեանց վրայ զղջացին, Գողոնիէլ Աստուծոյ կողմանէ անոր դէմ մղած պատերազմին մէջ զինքը մեռցուց: Քառասուն տարի դատաւորութիւն ըրաւ:

140. Իսրայելացիք Աստուծոյ ճամբէն հեռացած ըլլալու հետ պատճառաւ Մովաբացւոց Եզգոմ թագաւորին իշխանութեանը տակ ինկան: Աւովդ, որ երկու ձեռքովը ճարպիկ էր, յաջողեցաւ Եզգոմ թագաւորը սպանել և Իսրայելացիները Մովաբացւոց լուծէն ազատել: Ութսուն տարի տեւեց ասոր դատաւորութիւնը: Ասոր մահուանէ յետոյ Սամեղար Իսրայելացւոց վրայ յարձակող Փղշտացիներէն վեց հարիւր մարդ մեռցուց արօրի մը մահով:

141. Իսրայելացիք իրենց նոր սխալը

140. Մովաբացւոց ձեռքէն ո՞վ ազատեց Իսրայելացիները:

141. Իսրայելացիները որո՞ւ միջոցաւ Քանանացւոց Յաբէն թագաւորին ձեռքէն ազատեցան:

ճանչցան և Աստուծոյ գիմեցին, որ Քանանացւոց Յաբէն թագաւորին լուծէն ազատէ: Աստուած անոնց ցոյց տուաւ Դերովրա մարգարէունին, որ յաջողեցաւ Յաբէն թագաւորին Սիսարա զօրավորին դէմ զօրք զրկել Բարակի հրամանատարութեան ներքեւ: Փախուստին ժամանակ Սիսարա վրանի մը տակ ապաստանեցաւ: Տան տիկինը, Յայէլ վրանին ցիցովը Սիսարային գլուխը գետինը գամեց և սօլանեց: Այսպէսով Իսրայելացիք ազատեցան Քանանացւոց գերութենէն:

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

ԳԵԴԵՈՆ, ԱՐԻՄԵԼԵՔ, ՅԵՓԹԱՅԷ

142. Իսրայելացիները իօթը տարի Մադիանացւոց հալածանացն առարկայ եղած էին: Աստուած զթալով Մանասէի ցեղէն Գէդէոնը զրկեց, որ 32000 զօրքով բանակ մը կազմեց: Աստուած անոր ըսաւ, որ վա-

տասիրտ ու վեհերոտները հրաժարին, որով զօրաց թիւն իջաւ հազարի: Բայց Աստուած ցուցնել ուղեւով որ յաղթութիւնը տուողը ինքն իսկ է. «Անոնք եւս շատ են, ըսաւ, ամէնքը ջուր խմելու տար: Ծնկան գալով ջուր խմողները գատէ, իսկ շան պէս լափելով խմողները հեռոք առ»: Արդ՝ այս վերջինները միայն 300 հոգի էին: Գէդէոնի պատուէրին համեմատ մէկ ձեռքերնին փող և միւս ձեռքերնին՝ մէջը վառած ջահով սափոր առած լուսեմամբ յառաջացան մինչև թշնամուոյն բանակը: Տրուած նշանի մը վերայ ամէնքը միասին փողերնին հնչեցուցին, սափորներնին կոտրեցին և ջահերնին շարժելով գոչեցին. «Սուր Տեառն և Գէդէոն»: Ասոր վրայ Մադիանացիք խուճապի մատնուեցան և նոյն գիշերը 120000 մարդ կորսնցուցին: Գէդէոն 40 տարի դատաւորութիւն ըրաւ:

143. Գէդէոնի մահուանէ յետոյ Աբիմեէք ինքզինքը դատաւոր անուանեց և իր 70

142. Իսրայելացիները Մադիանացւոց ձեռքէն օ՞ղ ազատեց:

143. Աբիմեէք ի՞նչպիսի մէկն էր:

եղբայրները մեռցնել տուաւ մէկ քարի վը-
րայ: Միայն Յովաթամ, իր ամենէն փոք-
րիկ եղբայրը պահուելով ազատեցաւ: Բայց
ինքն ալ պատիժը դտաւ, որովհետեւ Թերէս
քաղաքը պաշարած ժամանակը կին մը բեր-
դին վրայէն երկնաւքարի կտոր մը նետեց
և Արիմեիէքը մեռցուց:

144. Արիմեիէքի մահուանէ յետոյ Թով-
ղա և Յայեր դատաւորներու ժամանակ
Իսրայելացիք Ամանացւոց և Փղշտացւոց
ձեռքը գերի ինկան: Իսրայելացիներն ազա-
տողն եղաւ Գաթի ցեղէն Յելիթայէ: Ասիկա
ճակատամարտին տաք ատենը ուխտեց, որ
յաղթութեամբ վերադարձին իր առջեւն ել-
լող առաջին անձը զոհէ Աստուծոյ: Արդ՝
ամենէն առաջ իր ողջիկն տեսնելուն պատ-
ճառաւ Աստուծոյ զոհեց՝ զայն: Այսպիսի
յախուռն ուխտ մը կատարելու ստիպ-
եալ էր:

144. Յելիթայէ ի՞նչ արտակարգ գործ կա-
տարեց:

ԳԼՈՒԽ Է.

Ս Ա Մ Ս Ո Ն

145. Իսրայելացիները Փղշտացւոց ձեռ-
քէն ազատեց Սամսոն, որ Դանի ցեղէն էր,
գիրի և օղի չէր խմեր, մազերը կտրել չէր
տար և առապելական ոյժ ունէր:

146. Սամսոն իր արտակարգ ոյժը
ցցուց: 1. Իր երիտասարդութեանն ատեն
վրան յաբձակող առիւծը երկու ձեռքովը
բռնեց և կտոր կտոր բրտււ: 2. Ուրիշ ան-
գամ մը 300 շնագայլ բռնեց երկերկու պո-
չերէնէն կոպեց, մէջտեղը վառուած ջահեր
զեանգեց և Փղշտացւոց արտերուն մէջ
թող տուաւ: Այսպէսով անոնց ցերեւի հաս-
կերը, այգիները, ձիթենիները փճացուց
ամբողջովին: 3. Փղշտացիք վրէժնին լուծե-
լու համար ուզեցին Սամսոնը բռնել: Յուդա-
յի ցեղը վախնալով Սամսոնը ձերբակալեց,

145. Իսրայելացիները ո՞վ ազատեց Փղշտացւոց
ձեռքէն:

146. Ո՞ր պարագաներու մէջ Սամսոն իր ոյժը
ցցուց եւ Փղշտացիներուն վնաս հասցուց:

հաստ չուաններով կապեց և թշնամույն յանձնեց։ Սամսոն Փղշտացւոց երկիրը հասածին պէս կապերը կտրեց, հոն ձեռքին տակ ինկած իշու ծնօտով մը հազար Փղշտացի սպանեց։ 4. Իրիկուն մը Փղշտացիները իմանալով թէ Սամսոն Գաղա քաղաքը կը գտնուի, դռները գոցել տուին, որ զինքը բռնեն մեռցնեն։ Սամսոն գիշերանց ելաւ, քաղաքին դուռը սեմովը և նիզովը քակեց, առաւ տասը ժամ հեռուն լերան մը գլուխը ձգեց գնաց։

147. Սամսոն դժբախտաբար Դաւիթ աւուունով կնոջ մը լացէն և աղաչանքէն յաղթուելով իր գաղտնիքը յայտնեց անոր և ըսաւ, թէ իր բոլոր զօրութիւնը մաղերուն վրայ է։ Դաւիթ Փղշտացւոց իմացուց և անոնց հետ համաձայնելով գիշեր մը, երբ Սամսոն կը քնանար, անոր մաղերը կտրեց և Փղշտացւոց յանձնեց։ Անոնք Սամսոնի աչքերը փորեցին և ալիւր աղալ կուտային բանախին մէջ։

147. Սամսոն ինչէն ուժաթափ եղաւ գոնէ մէկ պտենուան համար։

148. Կամաց կամաց Սամսոնի մաղերը երկնցան, ոյժն ալ վրան եկաւ։ Օր մը Փղշտացւոց նախարարները Դադոնի տաճարը հաւաքուած էին տօն մը կատարելու համար։ Սամսոնը բերել տուին, որ գուարձանան անով։ Սամսոն շուջը գտնուած երկու սիւները բռնեց, ա՛յնպէս ուժգին թոթուեց, որ տաճարը իլաւ։ Հոն գտնուող 3000 Փղշտացիներուն հետ ինքն ալ մեռաւ։

ԳԼՈՒԽ ԼԱ.

ՀԵՂԻ ԵՒ ՍԱՄՍՈՆԵԼ

149. Հեղի վերջին գառաւորներէն մին էր և միանգամայն քահանայապետ։ Իր երկու որդիքը Ոֆնի և Փենեհէս գոհերու միսէն անիրաւօրէն կ'առնէին և Հեղի մեղկութեամբ անտարբեր կը գտնուէր իր սրբոց յոռի և պախարակելի բնթացքին հանդէպ։

150. Նոյն տառնները Հեղիի ձեռքին

148. Ինչէն մեռաւ Սամսոն։

149. Ո՞վ էր Հեղի։

150. Ո՞վ էր Սամսոնը։

տակ կը մեծնար Սամուէլ, որու մայրը Ան-
նա իր աղերսանաց շնորհիւ ծերութեանը
ժամանակ ընդունած էր Տիրոջմէ և նուիրած
էր Աստուծոյ ծառայութեան: Գիշեր մը
Աստուած զինքը երեք անգամ կանչեց և
չորրորդ անգամին վերջապէս իմացուց ի-
րեն, թէ Հեղիէն յետոյ ինք պիտի ըլլայ
դատաւոր: Երբ երիտասարդ Սամուէլ եղե-
լութիւնը լի յարգանօք Հեղիին իմացուց,
ծերունին համակերպեցաւ Աստուծոյ կամաց:

151. Անգամ մը Իսրայելացիները Փղըշ-
տացւոց դէմ մղած պատերազմներուն մէջ
շատ կորուստ ունեցան: Բոլորովին չյաղ-
թուելու համար Տապանակը բանակատեղին
բերին, բայց 30000 մարդ զոհ տուին, որոնց
մէջ կը գտնուէին Հեղիի երկու որդիները:
Նոյն միջոցին Տապանակն ալ գերի տար-
ուեցաւ: Հեղի այս գոյժը լսելով աթոռէն
չըջեցաւ ինկաւ և յանկարծամահ եղաւ:
Հեղիի յաջորդեց Սամուէլ:

151. Ի՞նչպէս մեռաւ Հեղի:

152. Փղշտացիք տապանակը Դադոն
կուռքին տաճարը դրին: Յաջորդ օրը Դա-
դոն կուռքին արձանը տապալած և ջարդ-
ուբուրդ եղած գտան: Եւթն ամիս քաղաքէ
քաղաք պտտցուցին: Ամէն տեղ ալ Աստու-
ծոյ պատիժէն չազատեցան: Վերջապէս ու-
րոշեցին ընծաներով միասին Իսրայելացւոց
վերադարձնել: Ասոր համար երկու երինջ
լծուած կառքի մը վրայ դրին և ազատ թող
տուին: Այդ միջոցին տապանակին հանդէպ
յարգանօք չվարուողները 50070 մարդ պատ-
ժուեցան Աստուծոյ կողմանէ:

153. Սամուէլ հեղութեամբ և բարու-
թեամբ յորդորեց Իսրայելացիները, որ ան-
կեղծօրէն դարձի գան, սրտերնին պատրաս-
տեն, և միայն Տիրոջ ծառայեն: Ժողովուրդը
սիրաշահեց և ամէնքը հրաւիրեց Մասե-
փաթ, խոստանալով որ իրենց համար պի-
տի աղօթէ հոն: Իսրայելացիք ճանչցան ի-
րենց յանցանքը, մեղոյ ըսին Տիրոջ և եկան
Մասեփաթ հաւաքուեցան: Սամուէլ հոն զոհ

152. Փղշտացիք Ի՞նչ ըրին տապանակը:

153. Իսրայելացւոց վրայ Ի՞նչ ազդեցութիւն
ունեցաւ Սամուէլ:

մատուց և ժողովուրդը հաշտեցուց Աստուծոյ հետ: Ծիշդ ողջակէզի ժամուն այլազգիները պատերազմի ելան: Բայց Տէրը ուժգին որոտման գոռումով շփոթութիւն ձգեց անոնց մէջ: Իսրայելացիք զանոնք փախուստի մատնեցին, շատ հեռուները հետապնդեցին և իրենց երկրին տիրեցին Սամուէլի դատաւորութեան ամբողջ ժամանակամիջոցին:

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Բ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻՔ

Ն Ո Ո Մ Ի, Հ Ռ Ո Ի Թ

154. Դատաւորաց ատեն իր երկիրը սով պատահելուն համար եղիմելէք իր կնոջը և երկու որդւոցը հետ Մովաբացւոց երկիրը գաղթեց: Հոն ինքը մեռաւ: Մեռան նաև իր երկու որդիքը, Մաալուն և Քելէն, որ կարգուած էին Մովաբացի Որփա և Հուութ անունով աղջկանց հետ:

154. Ո՞վ էր Նոոմի:

155. Նոոմի իր ամուսնոյն և երկու զաւակացը մահուանէ ետքը ուղեց իր երկու հարսները իրենց ծնողաց քով թողուլ և իր երկիրը Բեթղեհէմ դառնալ: Որփա թէև դժուարաւ, բայց վերջապէս հաւանեցաւ, համբուրեց կեսուրը և բաժնուեցաւ անկէ: Մինչդեռ Հուութ, «Ուր որ երթաս, ըսաւ Նոոմիի, քեզ պիտի ընկերանամ: Ինչ ազգի՝ իմ ազգս, քու կրօնքդ՝ իմ կրօնքս պիտի ըլլայ»: Այսպէս երկուքը միասին Բեթղեհէմ եկան:

156. Հուութ իր աղքատ կեսրոջ Նոոմիի օգնելու համար արտերու մէջ հասկաքաղի կ'երթար: Արդ՝ այդ արտերը իր կեսայրին Եղիմելէքի հարուստ ազգականներէն Բոոսի կը վերաբերին եղբւր: Ասիկա ալ Հուութի ո՞վ ըլլալը հասկնալով և Նոոմիի վրայ ո՞րչափ մեծ սէր ունենալը արդէն իմացած ըլլալով իր մշտկներուն ապապրեց, որ ոչ միայն թոյլ տան, որպէս զի Հուութ հասկաքաղ ընէ, այլ

155. Իր ամուսնոյն եւ երկու զաւակացը մահուանէ յետոյ ի՞նչ ըրաւ Նոոմի:

156. Նոոմի եւ Հուութ ինչո՞վ կ'ապրէին:

դիտմամբ չատ ւը հասկեր թողուն: Հռութ քաղած հասկերը իրիկունը Նոոմիի բերաւ, որ Աստուծոյ շնորհակալ եղաւ:

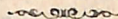
157. Բոոս Հռութի ընթացքին հաւնելով և Նոոմիի հանդէպ տածած սէրն ու գուրգուրանքը գնահատելով կարգուեցաւ անոր հետ, որով ունեցաւ Ովրէդ անունով որդի մը: Ասիկա Դաւիթ մարգարէին պապն էր: Այսպէս Հռութ ծնունդով Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդէն չըլլալով հանդերձ արժանացաւ Մեսիայի, Յիսուս Փրկչի նախահարց շարքին մէջ գտնուելու փառքին:

157. Վերջն ի՞նչ եղաւ Հռութ:

ՇԻՋԱՆ ՎԵՅԵՐՈՐԳ

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍԿԻՋԲԷՆ ՄԻՆՉԵԻ
ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒՔԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ
ՍՍԻՈՒՂ, ԴԱԻԻԹ, ՍՈՂՈՄՈՆ

Գ. Լ. ՈՒՆԻ. Լ. Գ.

ՍՍԻՈՒՂ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԻՍՐԱՅԵԼԱՅԻՈՅ

153. Սամուէլի ծերութեան ատեն իր որդիքը կը վարէին դատաւորութեան պաշտօնը: Բայց իրենց հօր ուղիղ և արդար ընթացքին չհետեւելնուն պատճառաւ ժողովուրդը խնդրեց թագաւոր մը ունենալ: Աստուած Սամուէլին զգացուց, որ չմերժէ այս խնդիրքը:

159. Բենիամինի ցիղէն Կիսի որդին

158. Սամուէլի որդւոց յոռի ընթացքն ի՞նչ հետեւանք ունեցաւ:

159. Ո՞վ եւ ի՞նչ գէտ ընտրուեցաւ իսրայելացւոց առաջին թագաւորը:

Սաւուղ Իսրայելացւոց առաջին թագաւոր
անուանուեցաւ Աստուծոյ կողմանէ։ Սաւուղ
հօրը էշերը փնտռել ելած ատեն կը հաւանի
երթալ Սամուէլին խորհուրդ հարցնելու։
Սամուէլ կանխաւ Աստուծոյ իրեն նշանակ-
ուածը, Սաւուղը տեսնելով սիրով հիւրըն-
կալեց, կերակրեց, մեծարեց և յաջորդ օրը
զայն թագաւոր օծեց ըսելով. «...Դուն պի-
տի իշխես ամբողջ ժողովրդեան վրայ և
զայն պիտի փրկես չըջակայի իր թշնամիներ-
ունն ձեռքէն»։ Վերջը Սամուէլի առաջնոր-
դութեամբ թագաւորութեան համար վիճակ
ձգուեցաւ։ Վիճակը Բենիամինի ցեղին և
այդ ցեղէն Սաւուղին ելաւ։ Ժողովուրդը
զայն թագաւոր հռչակեց։

160. Սաւուղ Իսրայելացւոց այլեւայլ
թշնամեաց դէմ պատերազմ հրատարակեց և
յաջորդաբար յաղթեց Ամանացւոց, Փղըշ-
տացւոց և Ամաղեկացւոց։ Միայն դժբախ-
տութիւնն ունեցաւ երկու սխալ գործելու։

1. Սամուէլի տեղ ինքը զոհ մատուց։ —

160. Ո՞րոնք են Սաւուղի գլխաւոր քաջագոր-
ծութիւնները եւ գործած երկու մեծ սխալները։

2. Ամաղեկացւոց վրայ տարած յաղթութե-
նէն յետոյ աւարին մէկ մասը իրեն վերա-
պահեց հակառակ Աստուծոյ պատուէրին։

161. Գործած այս սխալներուն համար
Աստուած Սաւուղը երեսէ ձգեց։ Սամուէլ
Աստուծոյ կողմանէ ըսաւ անոր թէ. «Հնա-
զանդութիւնն ընտիր զոհէն լաւագոյն է։
Թէ «Աստուած զինքը երեսէ ձգած է և իր
տեղն ուրիշ թագաւոր մը պիտի դնէ»։

162. Սաւուղի տեղ Աստուած թագաւոր
ընտրեց Յուդայի ցեղէն Յեսսէի տմենափոքր
որդին Դաւիթը։ Թէ և վերջը պիտի թագա-
ւորէր, բայց Սամուէլ Աստուծոյ հրամանաւ
զայն գաղտուկէն թագաւոր օծեց, երբ դեռ
քսան տարեկան չիկար

163. Դաւիթ թագաւոր օծուելուն պէս
Սուրբ Հոգիով լեցուեցաւ, մինչդեռ Սաւուղ
կը տանջուէր չար հոգիէն։ Սաւուղ իրեն

161. Աստուած ի՞նչպէս պատժեց թագաւորին
այս անհնազանդութիւնները։

162. Ո՞վ եղաւ Սաւուղին տեղ Աստուծոյ ըն-
տրած թագաւորը։

163. Սաւուղ ի՞նչ առթիւ ճանչցաւ Դաւիթը։

եղած յանձնարարութեան վրայ Դաւիթը իր քով բերել առաւ: Քնտրովը և երգովը անոր ցաւերը փարատելուն համար շատ սիրելի և հաճելի եղաւ թագաւորին:

164. Փղշտացիք դարձեալ Խորայեւացւոց դէմ պատերազմ հրատարակեցին և եկան Յուդայի ցեղին հողին վրայ հաստատեցին իրենց բանակը: Իրենցմէ հսկայ մէկը, Գուդիաթ ամէն օր կը յառաջանար դէպ 'ի Խորայեւացւոց բանակը, ասպարէզ կը կարդար և կ'ըսէր. «Ինչո՞ւ պարապ տեղը արիւն թափուի, ձեզմէ մէկը թող դայ և մահամարտինք: Յաղթուող կողմը յաղթողին գերին թող ըլլայ»:

165. Գողիաթ իր նախատական կողը 40 օր կրկնած էր, Խորայեւացիներէն և ոչ մէկը սակայն համարձակած էր անոր հրաւերին պատասխանելու: Դաւիթ օր մը իր եղբայրները տեսնելու համար բանակատեղին գա-

164. Ո՞վ էր Գողիաթ եւ ի՞նչպէս կը նախատէր Խորայեւացիները:

165. Դաւիթ ո՞ր առթիւ որոշեց Գողիաթին դէմ պատերազմել:

ցած ատեն կը լսէ այդ նախատինքը և կ'ընդունի այդ հրաւերը: Իր մեծ եղբայրը կ'ընդդիմանայ: Սաւուղ իսկ վտանգին մեծութիւնը կը գնէ Դաւիթին աչաց առջև, որ արիութեամբ և անվեհերութեամբ կը պատասխանէ թագաւորին. «Կենդանի Աստուծոյ բանակը նախատող այն խայտառակ այլազգին իմ սպանած ասիւծներու և սրջերու բախտը պիտի ունենայ»: Սաւուղ հաւանեցաւ և ըսաւ. «Գնա Աստուած հետդ ըլլայ»:

166. Դաւիթ Սաւուղի կողմանէ իրեն տրուած զրահն ու զէնքերը մերժեց, իր գաւազանն ու պարսատիկն առաւ, ձորէն հինգ քար ժողվելով մախաղը դրաւ և հսկայ Գողիաթին դէմ ելաւ: Գողիաթ Դաւիթը տեսնելով. «Միթէ. ըսաւ, ես չո՞ւն եմ, որ գաւազանով և քարով ինձ դէմ կուգաս...»: Դաւիթ, «Դուն զէնքիդ, զրահիդ վստահացած ես, իսկ ես զօրութեանց Աստուծոյն անուամբ, զոր դուն նախատած ես, քեզ դէմ կ'ելլեմ» ըսաւ չըսաւ, պարսատիկին մէջ քար մը դրաւ, նշան առաւ և ա՛յնպիսի

166. Դաւիթ ի՞նչպէս սպանեց Գողիաթը:

ուժգին հարուածեց, որ քարը սաղաւարտը ծակեց, գլուխը պատռեց, Գողթաթը գետին փռեց: Դաւիթ վազեց, վրան ցատկեց, Գողթաթին սուրովն իսկ զինքը սպանեց, գլուխը կտրեց նետեց: Փղշտացիք այս տեսնելով սկսան խառնիխուռն փախչիլ: Իսկ Իսրայելացիք յազթանակով Դաւիթը դիմաւորեցին երգելով: «Սաւուղ 1000 մարդ սպանեց, մինչդեռ Դաւիթ՝ 10000»:

167. Սաւուղ սկիզբները Դաւիթը մեծորեց, բարձր պաշտօնի իսկ հասցուց, բայց Դաւիթի նկատմամբ ժողովրդեան համակրանքը տեսնելով, գովասանքը լսելով նախանձեցաւ: Երկու անգամ իր կառաղութեան ժամանակ, փորձեց իր զեղարդովը զայն մեռցնել: Դաւիթ խոյս տուաւ և անպատը քաշուեցաւ: Սաւուղ որիչ որդեայթ մը եւս լարեց: Դաւիթ ին պարգև խոտացաւ, եթէ 100 Փղշտացի մեռցնէր: Դաւիթ 100ին տեղ 200 մեռցուց: Սաւուղ մարդ զրկեց, որ զիչերանց Դաւիթը բռնեն

167. Սաւուղ ի՞նչ ընթացք բռնեց Դաւիթին հանդէպ:

բերեն և ինքը ձեռքովը սպանէ զայն: Դաւիթ Սամուէլի քով փախաւ:

168. Դաւիթ փոխանակ վրէժ լուծելու կամ ոխ պահելու միշտ բարեւարտութիւն, վեհութիւն և մեծանձնութիւն ցցուց Սաւուղի հանդէպ: Օր մը զայն քնացած գըտնելով անոր զգեստին քղանցքէն կտոր մը կտրելով գոհացաւ և. «Աստուած մի արասցէ, ըսաւ, որ Տիրոջը օծելոյն արիւնը թափեմ»: Սաւուղ ինքն իսկ խոստովանեցաւ Դաւիթի գերազանցութիւնն ըսելով. «Դուն ինձմէ աւելի արդար ես: Ես քեզ բրիչէ, զուռն ինձ հատուցի բարիք»: Ուրիշ անգամ մը եւս Դաւիթ Սաւուղը բանակին մէջ քնացած ատենը գտաւ և իր քովը գտնուողին ըսաւ. «Աստուած մի արասցէ, որ Տիրոջը օծելոյն արիւնը թափեմ: Սաւուղին գեղարդը և ջուրին ամանը առ և երթանք»:

169. Փղշտացիք մեծ բանակով պատերազմի ելան: Իսրայելացիք յազթուեցան:

168. Դաւիթ ի՞նչով կը փոխարենէր Սաւուղի չարակամութիւնները:

169. Սաւուղ ե՞րբ մեռաւ:

Սոյն ճակատամարտին մէջ մեռան Սաւու-
ղին երեք որդիները, որոնց մէջ կը գտնու-
էր Յովնաթան եւս, Դաւիթի մտերիմ և
սրտակից բարեկամը: Սաւուղ գերի բռնուե-
լու վախէն իր կապարճակիրին հրամայեց,
որ իր սուրովը զինքը սպանէ: Եւ որովհե-
տե կապարճակիրը յանձն չէր առներ, Սա-
ւուղ ինքն իր սուրն առաւ, վրան ինկաւ,
մեռաւ: Դաւիթ դառնապէս լացաւ Սաւուղի
և Յովնաթանի մահուան վրայ:

ԳԼՈՒԽ ԼԳ.

ԴԱՒԻԹ

*170. Դաւիթ Սաւուղի մահուանէ յետոյ
Աստուծոյ հաճութեամբը իրեններուն հետ
Բեբրոն եկաւ: Նախ Յուդայի ցեղը թաղա-
ւոր հռչակեց զինքը: Եօթը տարի վերջը
Սաւուղի որդւոյն Յեթթէի մահուանէ ետքը
Բեբրոն հաւաքուած Խորայելի 12 ցեղերուն
կողմանէ ընդհանուր թաղաւոր ճանչցուեցաւ:

170. Դաւիթ ի՞նչպէս թաղաւոր հռչակուեցաւ:

171. Դաւիթ Յերուսաղէմէն ձեռքէն
սպառնաց Երուսաղէմը և բրաւ իր մայրա-
քաղաքը: Հոն շինել տուաւ իր պալատը և
առուանեց «Բաղաք Դաւիթ»: Իր բարե-
պաշտութիւնն և Աստուածապաշտութիւնը
հրապարակաւ ցցուց, երբ՝ մեծ հանդէսնե-
րով Տապանակը հոն փոխադրել տուած ժա-
մանակը ինքն ալ կը պարէր, կը զուարճա-
նար և կ'երգէր շնորհակալութեան երգեր:
Թէև կ'ուզէր Աստուծոյ եւս փառաւոր տա-
ճար մը կանգնել և բաւական հորստութիւն
ալ զիգեր էր այս նպատակին համար, բայց
Աստուած մարգարէին բերանովը իրեն իմա-
ցուց, որ ոչ թէ ինքն, այլ իր որդին պիտի
կառուցանէր այդ տաճարը:

172. Դաւիթ Երուսաղէմ մտնելէն յե-
տոյ եւս ստիպեալ էր շատ մը պատերազմ-
ներ մղելու Մովաբացոց, Եդոմայեցոց,
Ասորոց, Ամոնացոց և Փղշտացոց դէմ:

171. Դաւիթ ո՞ւր փոխադրեց իր մայրաքա-
ղաքը:

172. Դաւիթ Երուսաղէմ մտնելէն յետոյ հա-
զիստ կեանք ունեցա՞ւ:

Աստուած միշտ յաղթող կը հանդիսացնէր զինքը: Այս պատերազմներէն մէկուն տառն ստատիկ պապակելով. «Ո՛հ, ըսաւ, ո՞վ Բեթղեհէմի ջուրէն ինձ ջուր պիտի տայ»: Ասոր վրայ երեք զօրապետ թշնամիին բանակը ճեղքեցին, գացին և Բեթղեհէմէն ջուր բերին իրեն, բայց Դաւիթ չուզեց խմել, Աստուծոյ նուիրեց ըսելով. «Բա՛ւ լիցի, որ իրենց կեանքը վտանգի ենթարկելով դացող մարդոց արիւնը խմեմ»:

173. Դաւիթ աչքի ցանկութեան հետեւանքով, ուղեց իր զօրավարներէն Ուրիայի կնոջ, Բերսաբէի հետ ամուսնանալ: Այն անկարգ փափաքին և նպատակին հասնելու համար առջի գործած մեղքէն զատ պատերազմի մը մէջ Ուրիայի մեռնելուն ևս պատճառ եղաւ: Նաթան մարգարէն Աստուծոյ կողմանէ եկաւ, իր յանցանքը «Աղքատէն յափշտակուած մէկ ոչխորին» առակովը հասկըցուց: Դաւիթ իր մեղքին մեծութիւնը ճանչնալով թէ և ապաշխարեց, բայց պատիժներ ալ կրեց, 'ի մէջ այլոց. սով, սրա-

ծութիւն, իր որդւոյն Արիսողոմի ձեռքով իր անդրանիկ զաւկին, Ամոնի սպանութիւնը...

174. Դաւիթի մեղաց պատիժներուն ամենախիստն է իր Որդւոյն Արիսողոմի ապստամբութիւնը: Այս ապերախտ և ամբարտաւան Որդին հօրը գահը, անոր կենդանութեանը տառնն իսկ, նստելու փափաքով բոլոր ժողովուրդը սիրաշահեց, ոտք հանեց, որով Դաւիթ ստիպուեցաւ իր հաւատարիմ զինուորականներովը Երուսաղէմէն հեռանալ: Փախուստին ժամանակ Սաւուղի ազգականներէն Սէմէի անուհով մէկը զայն նախատեց և քարոտեց: Դաւիթ չուզելով անձամբ իր որդւոյն դէմ պատերազմիլ, իր զօրապետներէն Յովարին յանձնեց այս պաշտօնը, ապաքրելով որ Արիսողոմի խնային անպատճառ:

175. Պատերազմը տեղի ունեցաւ: Արի-

174. Դաւիթի մեղաց ամենախիստ պատիժն ո՞րն է:

175. Դաւիթին եւ Արիսողոմին պատերազմը ի՞նչպէս լսնցաւ:

սողումի կողմանէ 20000 մարդ մեռաւ, մնացողներուն հետ Արխսողում յաջողեցաւ իր ջորիով փախչիլ, բայց անտառին մէջէն անցած ատեն իր երկար մազերով խիտ կաղնիէ մը կախուեցաւ: Հակառակ կողմի զօրքերը վրայ հասան և ինքն Յովաք ինք իր ձեռքովը մեռցուց Արխսողումը: Դաւիթ իր ապստամբ որդւոյն մահը լսելով կուլար և կը կրկնէր. «Արխսողում իմ որդիս, իմ որդիս Արխսողում»:

176. Դաւիթ փառասիրութեամբ ուզեց իր ժողովրդեան թիւը հասկնալ: Աստուած, 'ի պատիժ այս յանցանքին, Դաւիթին ընտրել տուաւ կամ երեք տարի սով, կամ երեք ամիս թշնամիներու կողմանէ հաշտման, կամ երեք օր մահ: Դաւիթ Աստուծոյ զըթութեանն ապաւինեցաւ և ընտրեց մահը: Այսպէս առաւօտէն մինչև կէս օր ժողովրդեան մէջէն 70000 մարդ մեռաւ: Դաւիթի աղօթքին և ողջակէզին վրայ Աստուած դադրեցուց մահը:

175. Դաւիթ գործած ուրիշ մէկ յանցանքին համար ի՞նչ պատիժ ընդունեցաւ:

177. Թէև Դաւիթի Աստուծաւ որդին հօրը տեղը թագաւորելու ձեռնարկներ ըրաւ, բայց Դաւիթ Սաղովկ քահանային և Նաթան մարգարէին հրամայեց, որ Գեհոն երթան, Սողոմոնը օծեն, իր տեղը թագաւոր հռչակեն և իր թագաւորական գահը նստեցնեն: Դաւիթ 40 տարի թագաւորելէ և իր որդւոյն Սողոմոնի թէ կրօնական և թէ աշխարհական իմաստայից խրատներ տալէ յետոյ 70 տարուան մեռաւ:

178. Նշանաւոր են Դաւիթի գրած և երգած սողոմոնները, զոր Իսրայելացիք իրենց կրօնական արարողութեանց և տոնմային հանդիսութեանց ատեն կ'երգէին: Ասոնց մէջ Յիսուս Փրկչի նկատմամբ խիստ շահեկան յայտնութիւններ կան: Դաւիթ հօն մարգարէական հաղիմ կը խօսի Մեսիայի Աստուածութեանը, չարչարանացը, յարութեանը, Համբարձմանը և յաւիտեական թագաւորութեանը վրայով:

177. Դաւիթ թագաւորութիւնը իր որդիներէն ո՞րո՞ւ յանձնեց:

178. Դաւիթի գրուածներէն ամենէն նշանաւորը ո՞րն է:

Գ Լ Ո Ւ Ն Լ Ն.

Ս Ո Ղ Ո Մ Ո Ն

179. Սողոմոն իր հօր Դաւիթի կենդանութեանն իսկ սկսաւ խելամտութեամբ թագաւորել Իսրայելացւոց վրայ: Աստուած տեսիւն մը մէջ անոր երեւցաւ և ըսաւ. «Քեզ համար խնդրուածք մը ըրէ ինձ և քեզ պիտի չնորհեմ»: Սողոմոն պատասխանեց. «Ես երիտասարդ և անփորձ եմ... Տէ՛ր, դուն բարձրացուցիր իմ հօրս գահին վրայ... Տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, հլու սիրտ մը, որ կարենամ արդարութեամբ կառավարել քու ժողովուրդդ»: Աստուած հաճեցաւ և ըսաւ Սողոմոնի. «Որովհետեւ... միայն դուն զքեզ ճանչնալու պարգեւը խնդրեցիր, ես քեզ կուտամ սիրտ իմաստուն և հանճարեղ և քու չխնդրածներդ ալ. մեծութիւն, փառք, երկայն կեանք...»:

179. Սողոմոն իր Թագաւորութեան սկիզբն ի՞նչ խնդրեց Աստուծոմէ:

180. Օր մը երկու կին Սողոմոնի ներկայացան հետերնին մին ողջ, իսկ միւսը մեռած երկու տղայ բերելով: Կիներէն մին կ'ըսէր. «Այս կինը քնացած ատենը իր տղան խեղդած է և եկած իմ ողջ եղող տղուս հետ փոխած է»: Միւսը, «Ո՛չ, կը պատասխանէր, Խեղդուածը իր տղան է, իմ տղաս ողջն է»: — «Լա՛ւ, կ'ըսէ Սողոմոն, զաչոյն մը բերէք, ողջ տղան երկուքի կիսեցէք և կէսը մէկուն, կէսը միւսին տուէք»: Կեղծ մայրը ձայն չհանեց, մինչդեռ միւսը. «Կ'աղաչեմ, Տէ՛ր արքայ, ըսաւ, տղան մի մեռցնէք, ողջ ողջ այս կնոջ տուէք»: — «Ահաւասիկ, ըսաւ Սողոմոն, տղուն ճշմարիտ մայրը. ողջ տղան ասոր թող տրուի»:

181. Թէև Սողոմոն խաղաղասէր թագաւոր մը եղաւ, բայց կամաց կամաց տիրեց չըջակայ երկիրներուն և իր Թագաւորութեան սահմանները կը հասնէին մինչև Եփրատ գետն ու Եգիպտոս:

180. Ո՞րն է Սողոմոնի տուած առաջին արդար դատաստանը:

181. Սողոմոնի Թագաւորութիւնը ի՞նչ յատկանիշ ունեցաւ:

182. Սողոմոն իր փառաց պսակը փայլեցուց իր Աստուածապաշտութեան լուսովը կառուցանելով Աստուծոյ համար տուն մը, Երուսաղէմի տաճարը: Նոյնինքն Աստուած Դաւիթին յայտնած էր, թէ այս էր իր որդիւն: Սողոմոն ապահովեց իր ձեռնառուները ու ճարտարապետութեան ամէն ճիւղին մէջ հռչակաւոր վարպետները և ձեռնարկեց այս հսկայ գործին: Ասոր շինութեան համար 120000 զործաւորներ կը բանէին իր երկրին մէջ և դուրսը Լիբանան լեռան վրայ: Տիւրոսի Քիրամ թագաւորը այս գործին մէջ Սողոմոնի աջ բազուկը հղաւ:

183. Երբ Սողոմոն իր թագաւորութեան չորրորդ տարին սկսած տաճարին շինութիւնը եօթը տարիէն լմնցուց, Տապանակ Ուխտին հոն փոխադրեց և հանգիստաւորապէս Աստուծոյ նուիրեց զայն: Տօնախմբութիւնները տասնէ չորս օր տեւեցին: Սողոմոն ծնկան եկած

182. Սողոմոն ի՞նչ հրաշակերտով ցցուց իր եմաստութիւնը եւ անմահացուց իր անունը:

183. Ի՞նչեր տեղի ունեցան, երբ տաճարին շինութիւնն աւարտեցաւ:

երկրպագեց և աղօթեց Տէր Աստուծոյ: Իբր զո՛ւ և ողջակէզ նուիրեց 22000 եզ և 120000 ոչխար: Այս ամէնը հաճելի եղաւ Աստուծոյ, որ իջաւ, երկնային հուրով լափեց ողջակէզները, իր փառքովը լեցուց տաճարը և օրհնեց Սողոմոնը:

184. Բաւական ատեն խաղաղ, երջանիկ և բարեպաշտ կեանք վարեց Սողոմոն: Երուսաղէմի մէջ իրեն եւս չքեղ պալատ մը կառոյց: Իր նաւերը հեռաւոր երկիրներէ իրեն կը բերէին ամենէն չքնաղ և հազուագիւտ աւարկաները: Դրոցի երկրի թագաւորները թանկազին նուէրներ կը զրկէին իրեն: Իմաստութիւն, հարստութիւն, փառք, պատիւ առատօրէն շնորհուած էին իրեն:

185. Սողոմոնի իմաստութիւնը և համբաւը ամէն կողմ տարածուած ըլլալով, ամբողջ արեւելքի մէջ հռչակաւոր Սաբայի թագուհին ոսկի ու պատուական և անուշահոտ խունկեր բեռնաւորած ուղտերով Երուսա-

184. Ի՞նչպիսի կեանք վարեց Սողոմոն:

185. Ի՞նչու համար Երուսաղէմ եկաւ Սաբայի թագուհին:

ղէմ եկաւ Սողոմոնն առականերով փորձելու, անկէ խորհուրդ հարցնելու համար: Տաճարը, պալատը, կառավարական կազմակերպութիւնն, ամէն տեղ պահուած կարգը կանոնը աչքէ անցնելէ յետոյ, մանաւանդ Սողոմոնի իմաստութիւնն ու հանճարը տեսնելով ինքնաբերաբար. «Երջանիկ են, գոչեց, անոնք, որ միշտ կը լսեն քու իմաստութիւնդ, կը վայլեն բարիքներդ: Իմ երկրիս մէջ լսածներս հոս տեսածներուս կէսն իսկ չեն»:

186. Սողոմոնի իմաստութեան վրայ մասնակի գաղափար մը կ'ունենանք Աստուածաշունչի «Առակաց» և «Ժողովողի» տնուն երկու գիրքերէն, որոնց ներշնչեալ հեղինակն է նոյն ինքն Սողոմոն:

187. Երիտասարդութեան ատեն այնչափ իմաստուն և բարեպաշտ եղող. իր թագաւորութիւնն ընդարձակող ու խաղաղեցնող, հոյակապ առճարը կոռուցանող, չքեղ պա-

լատը կանգնող, աշխարհ ամենայն հիացնող ու սքանչացնող Սողոմոն հետզհետէ մոլորեցաւ, իր չար կրից գերի ըլլալով ծերութեանն տտեն Աստուծոյ որոշ պատուէրին հակառակ առած այլազգի կիներուն կամքին հետեւեցաւ, կռատուններ չինել տուաւ, ինքն ալ ամբարշտօրէն երկրպագեց կռուքերուն: Աստուած 'ի պատիժ այս ամօթալի արարքին և դատապարտելի ընթացքին ըսաւ անոր. «Որովհետեւ դուն իմ պատուէրներս արհամարհեցիր, չպահեցիր, ես ալ քու թագաւորութիւնդ պիտի բաժնեմ»: Սողոմոն 40 տարի թագաւորելէ յետոյ 60 տարեկան մեռաւ:

186. Սողոմոնի իմաստութեան վրայ դրական պայացոյց մը կա՞յ:

187. Աստուած ի՞նչու պատժեց Սողոմոնը:

ՇՐՋԱՆ ԵՌԹՆԵՐՈՐԳ

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿՈՒՔԻ ԲԱԺԱՆՈՒՄԷՆ
ՄԻՆՁԵՒ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Լ. ՈՒՆ Լ. Զ.

ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

188. Սողոմոնի յաջորդեց իր Որդին Ռոբովամ, որ նախ թագաւորեց Իսրայելացւոց 12 ցեղերուն վրայ: Բայց քիչ ատենէն ատելի եղաւ իր խստութեամբը: Ժողովուրդը բաժնուեցաւ և 10 ցեղերը իրենց թագաւոր ընտրեցին Յերոբովամը, որ Եփրեմի ցեղէն նոյն իսկ Ռոբովամի ծառան էր: Այս թագաւորութիւնը կոչուեցաւ Իսրայելի քաղաւորութիւն, որու մայրաքաղաքն եղաւ նախ Սիկիմ, յետոյ Թէրսա, վերջապէս Սամարիա: Միայն Յուդայի և Բենիամինի երկու ցեղերը

188. Սողոմոնի թագաւորութեան բաժանումն
ի՞նչպէս եղաւ:

հաւատարիմ մնացին Ռոբովամի և կազմեցին Յուդայի քաղաւորութիւնը:

Գ. Լ. ՈՒՆ Լ. Զ.

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

189. Յերոբովամի վախճանով որ չըլլայ թէ իր ժողովուրդը Երուսաղէմ երթալով գալով իրմէ պաղի, բաժնուի և Ռոբովամի յարի, միանայ, իր երկրին երկու ծայրը. Դան և Բեթէլ քաղաքները երկու կուռք դրաւ և ըսաւ Իսրայելացւոց. «Այլ եւս Երուսաղէմ մի երթաք, ահա այն աստուածները, որ զձեզ հանեցին Յզիպտոսէն», իր յաջորդները իրմէ աւելի ամբարիշտ եղան: Նոյն իսկ ի պատիւ Բաալ կուռքին տաճար կառուցանել տուին: Իր որդին Բաաշա զօրապետէն սպանուեցաւ, որու յաջորդը, Ամրին 12 տարի թագաւորելէ յետոյ մեռաւ:

189. Յերոբովամ ի՞նչ ընթացք բռնեց իր թագաւորութեան ատենը:

190. Իսրայելի ամբարիշտ և չարագործ
Թագաւորներէն մին Աքաաք Նաբօթէն գնել
ուզած այգին չկրնալով ձեռք ձգել կռապաշտ
կնոջը, Յեզաբելի թելադրութեամբ «Նա-
բօթը քորկոծել տուաւ և այգիին տէր ե-
ղաւ»։ Աստուծոյ կողմանէ եղիա մարգարէն
իրեն ըսաւ. «Շուները քու արիւնդ պիտի
լափեն այն տեղն, ուր Նաբօթին արիւնը
լզեցին»։ Իսկ Յեզաբելի մարմինն ալ պիտի
ուտեն»։ Աքաաք Ասորուոց դէմ պատերազ-
մած ժամանակը վիրաւորուեցաւ և շուները
լափեցին անոր արիւնը։ Ուրիշ պատերազմի
մը ատեն Յէուի տուած նշանին վրայ Յե-
զաբել պատուհանէն վար ձգուեցաւ։ Զիբըր
ոտնակոխ ըրին զայն և շուները եկան ու
կերտն անոր մարմինը։

191. Աքաաքու Ոքոզիա որդին անօրէն
մէկն էր։ Դարձեալ եղիա, Աստուծոյ կող-
մանէ, իրեն իմացուց զուսը զալիք պա-
տիժը։ Իր եղբայրը Յովրամ՝ Աստուծոյ կող-

մանէ Աքաաքու տունը ջնջելու համար զըր-
կուած Յէուի կողմանէ սպանուեցաւ։

192. Ի սկզբան Յէու կռապաշտութեան
ոխերիմ թշնամի եղաւ, կուռքերը կործա-
նեց, Աքաաք կռապաշտ Թագաւորին ցեղը
ջնջեց, բայց վերջն ինքն ալ հորթ պաշտեց։

193. Յէուի սերունդէն չորս Թագաւոր-
ներ Իսրայելացւոց վրայ իշխեցին։ Ի պա-
տիժ Յէուի կռապաշտութեան Աստուած ա-
սոնց ցեղն ալ ջնջեց։ Ժամանակ մը վերջը
Ովսէ Թագաւորին օրով Ասորեստանի Սաղ-
մանասար Թագաւորը եկաւ, գերի տարաւ
Իսրայելացիները։

194. Իսրայելացւոց 19 Թագաւորները
ընդհանուր առմամբ անզգամ և ամբարիշտ
կռապաշտներ եղան և իրենց երկրին մէջ
ուզեցին կռապաշտութիւնը տարածել։ Շատ
քիչեր բացառութիւն կազմեցին և այս ալ
բոլորովին անցողակի կերպով։

192. Ի՞նչ ընթացք ունեցաւ Յէու։

193. Յէուի ցեղը ո՞րչափ ատեն Թագաւորեց։

194. Իսրայելացւոց Թագաւորները կրօնական

ի՞նչ սկզբունք ունեցան։

190. Ի՞նչ ընթացք եւ ի՞նչ վախճան ունեցաւ
Աքաաք։

191. Աքաաքու երկու որդիները ի՞նչ եղան։

ԳԼՈՒԽ ԼԸ.

Ա Յ Լ Ե Ի Ա Յ Լ Ք

ԵՂԻԱ, ԵՂԻՍԷ, ՅՈՎՆԱՆ

195. Նեփթաղիմի ցեղէն Եղիա Տիրոջմէ հրաման առած էր, որ ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտամունքը Խարայելի թագաւորներուն և ժողովրդեան մէջ պահուի: Ըստ որում թէ թագաւորներուն, թէ սուտ աստուածներուն քուրմերուն նկատմամբ անողոք, իսկ ժողովրդեան հանդէպ գորովագութեղաւ: Օր մը Աքաբին. «Մեղանչեցիր, ըսաւ, երեք տարի անձրև չպիտի գայ»: Ասոր վրայ երեք տարի սաստիկ սով տեղի ունենալուն պատճառաւ Աքաաբ բարկացած կ'ուզէր պատժել զայն: Եղիա անապատը փախաւ: Ագռաւները զինքը կերակրեցին: Վերջը Աստուծոյ պատուէրին վրայ Սարնիթա գնաց: Հոն աղբառ կ'նոջ մը իւղը և ալիւրը շատցուց և տղան յարոյց:

195. Ո՞վ էր Եղիա:

196. Անգամ մը Բահաղ կուռքին 150 քուրմերը կարմել լերան գլուխը ժողկեց և ըսաւ. «Դուք սեղան մը շինեցէք, ես ալ սեղան մը կը շինեմ: Ողջակէզ մատուցանենք: Երկինքէն որ սեղանին վրայ կրակ իջնէ և ողջակէզը լափէ, անիկա է ճշմարիտ Աստուծոյ սեղանը: Պէտք է այն Աստուածը պաշտել»: Կուռքերուն քուրմերը սեղանին պատրաստեցին և մինչև կէս օր և աւելի աղօթեցին, բայց ի դուրս Եղիա իր ողջակէզին սեղանին վրայ երկու երեք անգամ ջուր լիցնել տուաւ, այնպէս որ սեղանին շուրջը լիճ կազմուեցաւ: Վերջը աղօթեց Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի Աստուծոյն, Իսկոյն երկինքէն կրակ իջաւ և լափեց ողջակէզը, փայտը, հողը ջուրը: Ժողովուրդը աղաղակեց. «Տէրն է Աստուած» և թուրէ անցուց բոլոր քուրմերը: Եղիայի աղօթքին վրայ սկսաւ դարձեալ բարեբեր անձրև տեղալ և երկիրը պտղաբերել:

197. Եղիա իր խստակեաց ընթացքովը

196. Եղիա ուրիշ նշանաւոր ի՞նչ ըրաւ:

197. Եղիա ի՞նչ վախճան ունեցաւ:

մեծ դեր կատարեց Իսրայելացւոց վրայ: Մովսէսէն ետքը Աստուածային օրինաց դը-
խաւոր մէկ ներկայացուցիչը կը նկատուի: Եղիա
չմեռաւ: Հրեղէն կառքեր վերացուցին
զինքը երկնից բարձունքը:

198. Եղիա իր կենդանութեան ժամանակ
իր աշակերտ ընտրած էր Եղիսէ անունով
երկրագործ մը: Երկինք բարձրացած ատենը
վերարկուն վար ձգեց: Եղիսէ առաւ և
սկսաւ ինքն ալ մարգարէանալ:

199. Եղիսէ օր մը Բեթէլ գացած ատեն
քանի մը տղաք զինքը նախատեսին «Ել
կնտակ, ել կնտակ» ըսելով: Եղիսէ զանոնք
անիծեց Տիրոջ անուամբ: Իսկոյն լեռնէն
գայլեր հասան և յափշտակեցին այն 42 չար
տղաքը:

200. Եղիսէ շատ հրաշքներ գործեց.
Երեքովի ջուրերը անուշցուց. Սամարացի

198. Ո՞վ էր Եղիսէ:

199. Աստուած ի՞նչու համար պատժեց Իսրա-
յելացի 42 տղաքը:

200. Ո՞րոնք են Եղիսէի գործած նշանաւոր
հրաշքները:

որբեւարի կնոջ մը իւզը շատցուց. Սուրիոյ
թագաւորին Նաոման զօրավարին բորոտու-
թիւնը սրբեց. Իսրայելի թագաւորներուն
թէ պատիմները կանխաւ իմացուց և թէ
անոնց յաղթութիւնները: Մեծ վարկ ունէր
ամենուր քով: Իր մահուանէ յետոյ եւս իր-
մով հրաշքներ գործուեցան: Անոր հանդեր-
ձին մերձեցումով մեռել մը խոյ յարութիւն
առած է:

201. Յովնան Զարուղոնի ցեղէն փոքր
մարգարէներէն մէկն էր: Աստուած իրեն
պատուիրեց որ երթայ Ասորեստանի ապա-
կանեալ Նինուէ քաղաքին ընակիչներուն
տպաշխարութիւն քարոզէ: Պզտիկ իյնալու
և Նինուէցիներուն սպառնալիքին ենթակայ
ըլլալու վախէն Յովնան փախուտի ճամ-
բայ մը գտնել ուզելով Թարշիշ գացող նաւ
մը հեծաւ:

202. Ծովուն վրայ սաստիկ փոթորիկ
մը պայթեցաւ: Ծամբորդները յանցաւորը

201. Աստուած ի՞նչ առաքելութիւն տուաւ
Յովնան մարգարէին:

202. Ծամբան ի՞նչ պատահեցաւ իրեն:

գտնելու համար մէջերնին վիճակ ձգեցին: Վիճակը Յովնանի ելաւ, որ իր յանցանքը խոստովանեցաւ: Իր խնդրանաց վրայ զինքը ծովը նետեցին և ծովը խաղաղեցաւ: Մեծ կէտ ձուկ մը զինքը կլկեց, երեք օր վերջը սակայն ողջ ողջ ծովեզերքը դրաւ:

203. Յովնան Յիսուս Փրկչի մէկ խորհրդաւոր նշանն է: Տէրն մեր Յիսուս Բերրատոս իր Աւետարանին մէջ կ'ըսէ. «Ինչպէս Յովնան երեք օր և երեք գիշեր կէտ ձուկին փորը կեցաւ, նոյնպէս Որդի մարդոյ երեք օր և երեք գիշեր պիտի մնայ երկրի սրտին մէջ»:

Գ Լ Ո Ւ Ն ԼԹ.

ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

204. Իսրայելի թագաւորութիւնը հետզհետէ մխրճեցաւ կռապաշտութեան խաւա-

203. Յովնանի երեք օր կէտ ձուկին փորը մնալը ի՞նչ բանի նշան է:

204. Կրօնական տեսակէտով ի՞նչ ուղղութեան հետեւեցաւ Յուդայի թագաւորութիւնը:

րին խորը, ընդ հակառակը Յուդայի թագաւորութիւնը Երուսաղէմի մէջ ջանաց միշտ վառ պահել Աստուածապաշտութեան ջահը, ճշմարիտ Աստուծոյ պաշտամունքով լուսաւորել ժողովուրդը և այսպէսով ամէն ազգերը պատրաստել Յուդայի ցեղէն ծնանելիք Մեսիայի գալստեան:

205. Յուդայի թագաւորները, թէև անհաւատներ եւս կային մէջերնին, ընդհանրապէս Աստուածապաշտ էին և մէջերնէն անհաւատարիմներուն սխալները շտկելու, կանգնած կռուքերը կործանելու, կռապաշտութիւնը ժողովրդեան մէջէն արմատախիլ ընելու հետամուտ եղան: Ստիպեալ էին գրեթէ միշտ պատերազմի կամ Իսրայելի, կամ Ասորեստանի, կամ Եգիպտոսի թագաւորներուն հետ:

205. Ի՞նչ ընթացք ունեցան եւ ի՞նչ վիճակի մէջ գտնուեցան Յուդայի թագաւորները:

ԳԼՈՒԽ Խ.

ՌՈՐՈՎԱՄ, ԱԲԻԱ, ՅՈՎՍԱՓՈՏ

206. Յուդայի առաջին թագաւորն եղաւ Ռաբովամ, որ իր հօրը Սողոմոնի վախճանն ունեցաւ։ Անպարկեշտ կիներ զինքը ապականեցին, որով Ռաբովամ կուռքերը շատցուց չրէստտանի մէջ և թոյլատրեց ամէն տեսակ անզգամութիւններ, անօրէնութիւններ։ Իր թագաւորութեան ատեն թէ տաճարը և թէ թագաւորութեան գանձը կոդապուեցաւ։

207. Ռորովամի որդին Աբիա Իսրայելի Յերոբովամ թագաւորին զէմ յաջողութեամբ պատերազմեցաւ և անոր անտանելի լուծէն ազատեց իր երկիրը։ Իր որդին Ասա երկրին կուռքերը կործանելուն համար Եթովպացւոց թագաւորին բազմաթիւ զօրքերուն յաղթեց, թէև վերջը քանի մը մեծամեծ սխալներ գործեց։

206. Ո՞վ եղաւ Յուդայի առաջին թագաւորը։

207. Յուդայի երկիրը որո՞նք մաքրեցին կռապաշտութենէ։

208. Յովսափատ, նշանաւոր իր բարեպաշտութեամբն և Աստուածային պաշտամանց նկատմամբ ցոցեցած նախանձայուղութեամբը, կուռքերը ամբողջովին կործանեց, երկիրը հեթանոսական ամէն հետքերէն բուրովին մաքրեց սրբեց։ Ամէն կողմ Ղեւտացի քահանաներ զրկեց, որ Աստուածապաշտութիւն սորվեցնեն ընդհանուր ժողովըրդեան։ Ինքն է դարձեալ, որ հապտատած է Սենետրիոն ազգային ընդհանուր ժողովը, որուն մասին կը խօսուի Սուրբ Աւե, տարանի մէջ եւս։ Սխալ մը սակայն գործեց դաշինք դնելով Իսրայելի Աքաբա թագաւորին հետ, մահաւանդ իր տղան Աքատարի և անդամ Յեզաբելի աղջկան, Գոթողիայի հետ կարգելով։

208. Ի՞նչ բարեկարգութիւններ ըրաւ Յովսափատ։

ԳԼՈՒԽ ԽԱ.

ՅՈՎՐԱՄԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ՄԱՆԱՍԷ

209. Յովրամ իր կնոջը Գոթողիայի չար խորհրդովը իր եղբայրները անգթօրէն մեռցուց, ժողովուրդը կռապաշտութեան մղեց: Իր չար գործոց հետեւանքով եղբայրների աստամբեցան, փշտացիք և Արաբացիք կողոպտեցին Երուսաղէմի իր պալատը և գերի տարին ընտանեացը անդամները թողելով միայն իր Ոքողիա տղան, որ Իսրայելի Յովրամ թագաւորին ընտանիքին հետ Յեռի կողմանէ սպանուեցաւ:

210. Անդգամ Յեզաբելի անագորոյն աղջկը Գոթողիա իր ամուսնոյն Յովրամի և որդւոյն Ոքողիայի մահուանէ յետոյ ուզեց ինք միայն թագաւորել և իր ամէն զաւակները մեռցնել տուաւ: Աստուծոյ նախախ-

նամութեամբ իր ամենափոքր որդին Յովսափայն ազատեցաւ իր դայեկին շնորհիւ: Յովրդայէ քահանայն զայն պահեց, մեծցուց, հօրը գահին վրայ բարձրացուց և չար Գոթողիան չարաչար սպանել տուաւ նոյն իսկ տաճարին աստիճաններուն վրայ:

211. Սկիզբէն Յովրդայէի առաջնորդութեամբ Աստուածային պաշտամանց ջերմ պաշտպան կանգնող Յովսափ իր ծառայից չոքօքօրութեամբը մոլորեցաւ, կռապաշտութեան տուաւ ինքզինքը: Այս պատճառաւ իր թշնամիները երկիրը աւերեցին և իր մարդիկը զինքը մեռցուցին: Իր բարեպաշտ որդին Ամասիա եւս հետզհետէ սկսաւ իր նուաճած երկիրներուն կռուքերը պաշտել: Պատերազմի մը մէջ յաղթող հանդիսացաւ թէև, սակայն իր թշնամւոյն ձեռքն իյնալուն պէս իր զօրքերը սպանեցին զինքը:

212. Բարեպաշտ Ոքիա կամ Ազարիա իր թագաւորութեան տանն յաջողութիւն ցցուց, բայց կրօնական պաշտամանց մէջ

209. Ի՞նչ անօրէնութիւն եւ անզգամութիւն գործեց Յովրամ:

210. Ո՞ր էր Գոթողիա եւ ի՞նչ ըրաւ:

211. Յովսափ միշտ բարի մտո՞ց:

212. Ոքիա կամ Ազարիա ի՞նչ սխալ գործեց:

քահանաներուն դերը կատարել ուզելուն համար բորոտութեամբ պատժուեցաւ։ Ասոր որդին Յովաթամ ամէն բանի մէջ խոհեմութիւն և չափաւորութիւն ցցունելուն համար երջանիկ եղաւ իր թագաւորութեան ատեն։

213. Յուդայի ամենէն անդամ ու անօրէն թագաւորն եղաւ Աքազ, որ Երուսաղէմի տաճարը գոցել տուաւ և ամբողջ Հրէաստանի մէջ մտցուց մերձակայ երկիրներու բոլոր կուռքերը և աւելորդապատութիւնները։ Ինքն ալ երկրպագութիւն ըրաւ Բահայի և ուրիշ կուռքերու։ Նոյն իսկ իր որդիները զոհեց անոր։ Իր Եղոմայեցի, Փղտացի, Իսրայելացի թշնամիներէն աղատելու համար օգնութեանը կանչած Ասորեստանցի Թագղաթփաղսար թագաւորին հարկատուն եղաւ։

214. Եզեկիա իր Աքազ հօրը մտցուցած

213. Ո՞վ էր Յուդայի թագաւորներուն ամենէն անգլամ ու անօրէնը։

214. Աքազի որդին Եզեկիա ո՞ր փառքն եւ հռչակաւոր ու հրաշալից յաղթութիւնն ունեցաւ։

կռապաշտութիւնները անհետացնելու, կանգնած կուռքերը կործանելու, կրօնական նախկին պաշտամունքները վերահաստատելու և Աստուածապաշտութիւնը ծաղկեցնելու փառքն ունեցաւ։ Աստուած կրնա՞ր առանց վարձատրութեան թողուլ այս հրաշալի մեծագործութիւնը։ Ասոր օրով Ասորեստանի Սենեքերիմ թագաւորը Երուսաղէմը պաշարելու անմտութիւնն ու յանգնութիւնն ունեցաւ։ Եզեկիա իր կրօնական հոգիով զօրացած և Յսայի մարգարէի յուսադրութիւններովը խրախուսուած մերժեց Սենեքերիմի խաբուսիկ խոստումները, առ ոչինչ համարեց անոր ամբարտաւան սպառնալիքները։ Ի վարձատրութիւն այս ամենուն Աստուած գիշեր մը հրեշտակ մը ղըրկեց, թշնամայն բանակէն 185000 մարդ մեղցնելով մնացողները փախուստի մատնեց ամթահար։ Եզեկիայի հիւանդութեան ատեն Աստուած, անոր աղօթքները լսելով, 15 տարի եւս կիանք պարգեւեց անոր։ Այս շնորհաց նշանի և ապացոյցի համար Յսայի մարգարէ ըսաւ թէ. պալատան մէջ հաստատուած ժամացոյցին սլաքը Աստուծոյ կողմանէ տառն աստիճան ետ պիտի տարուի։

215. Եզեկիայի որդին Մանասէ հօրը
գահը բարձրացաւ, բայց 'ի սկզբան հօրը
կրօնական հոգւոյն բարձրութիւնը չունե-
ցաւ: Ընդհակառակը իր երկրին մէջ կռա-
պաշտութիւն մտցուց, նոյն իսկ իր տղաքը
զոհեց կռուքերուն: Ի պատիժ անոր անըզ-
գամութեանը՝ Աստուած զինքը մատնեց Ա-
սորհատանցիներուն ձեռքը, որ եկան ղինքը
գերի տարին մինչև Բաբելոն: Ասոր վրայ
Մանասէի հոգւոյն աչքերը բացուեցան,
ճանչցաւ իր սխալը, զղջաց իր մեղացը վրայ
և գերութենէ վերադարձին աշխատեցաւ
Աստուածապաշտութեան վերահաստատման:

ԳԼՈՒԽ ԽԲ.

Յ Ո Ւ Գ Ի Ք

216. Մանասէի գերութեան ատեն Ասո-
րիստանի զօրավարներէն Հողոփեռնէս շատ
երկրորդներ նուաճելէ յետոյ իր ահարկու բա-
նակովը պաշարեց Բաբելոն, քաղաքին

215. Եզեկիայի ո՞վ յաջորդեց:

216. Յուդիթ ո՞ր վտանգի ատեն գործունէու-
թիւն ցոյցը:

ջուրերը կտրեց: Բնակիչները հինգ օրէն
անձնատուր ըլլալ որոշած էին: Հոն կը գրո-
նուէր սակայն երիտասարդ, որբեալի Յու-
դիթը գեղեցկազմ, մաքրակրօն, բարե-
պաշտ և ազօթասէր: Աստուածային ներ-
շնչմամբ զգաց, թէ իրեն համար ժամ էր
գործելու:

217. Յուդիթ տեսնելով թէ Բեաթիզուս
վտանգի մէջ է, ուզեց ինքզինքը զոհել
իրեններուն փրկութեան համար: Աստուծոյ
հռանգագին ազօթելէ յետոյ իր ամենէն
չքեղ զգեստները հագուեցաւ, ամենէն թան-
կազին զարդերն ու չքնաղ զարդարանքները
զրուեցաւ և իր ազախինին հետ քաղաքէն
ելաւ. զիմեց գէղ 'ի թշնամոյն բանակը,
առաջնորդուեցաւ մինչև Հողոփեռնէսի տա-
ղաւարը: Հոն ջերմ ընդունելութեան մ'ար-
ժանալով ազատօրէն բանակէն ներս և զուրս
երթեկեկելու հրամանն ընդունեցաւ:

218. Իրեն առաջին տեսակցութեան չոր-

217. Ի՞նչ ըրաւ Յուդիթ:

218. Ի՞նչ առթիւ Յուդիթ կրցաւ իր նպատակն
երազործել:

որորդ օրը Հողովինոնէս մեծ խնջոյք մը տուաւ, որու հրաւիրեց նաև Յուդիթը, Գինովնալով ինքզինքը կորանցուց, գահին վրայ ինկաւ, խոր քնոյ մէջ թաղուեցաւ։ Ամէն հրաւիրեալները քաջուած էին։ Յուդիթ միայն կը մնար Հողովինոնէսի քով։ Առանձնութեանէն օգտուելով զօրավարին թուրը քաշեց, գլուխը բաժնեց մարմնէն, մախազին մէջ զրուս և գիշերանց իր աղախինին հետ Ասորեստանցիներուն բանակէն հանդարտօրէն ելաւ և եկաւ մինչև Բեաթիղուա։

219. Երբ Յուդիթ իր յաղթանակը, Հողովինոնէսի արիւնաթաթաւ գլուխը ցցուց հոն հաւաքուած ժողովրդեան, ամէնքը շնորհակալութեան աղօթքներնին բարձրացուցին առ Աստուած, անյաղթելի ուժով մը զօրացած, առին Հողովինոնէսի գլուխը պարիսպին վրայ կախեցին և առաւօտուն կանուխէն յարձակեցան թշնամի բանակին վրայ։ Ահաբեկ եղած և յանկարծ իրենց հրամանատարէն զրկուած ըլլալով Ասորեստանցիներէն ոմանք խուճապով կը փախչին։

շատեր Բեաթիղուայի բնակիչներուն հարուածոց տակ կը մեռնին։

220. Երբ Բեաթիղուացիք Ասորեստանցիները հալածեցին, յաղթութիւնը ի գլուխ հանեցին, մինչև իսկ Երուսաղէմէն Յուդիթը տեսնելու եկան։ Ամէնքը զինքը կ'օրհնէին, կը գովէին ըսելով. «Դու բարձրութիւն Երուսաղեմի, դու ցնծութիւն Իսրայելի, դու պարծանքը մեր ազգին.....»։ Իրենց ժողոված աւարէն մեծ մաս մը հանեցին Յուդիթին, որ ամբողջը նուիրեց Աստուծոյ տաճարին և ինքն ալ դարձեալ առանձնացաւ, մինչև 105 տարեկան ապրեցաւ ընդհանուրին երախտագիտութեան և մեծարանաց առարկայ ըլլալով։

ԳԼՈՒԽ ԽԳ.

ԱՄՈՆԷՆ ՄԻՆՁՅԵՒ ԲԱՔԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆՆԸ

221. Մանասէի որդին Ամոն ևս Յուդայի չար թագաւորներէն մին եղաւ: Հօրը նախկին չարութիւնները նորոգեց, բայց անոր ապաշխարութեան և զղջման հոգին չունեցաւ: Իր ծառաները մեղացոյցին զինքը:

222. Ամոնի որդին Յովսիա իր հօրը գահը ելաւ, բայց բոլորովին տարբեր հոգիով: Իր թագաւորութեան ատեն կռապաշտութիւնը անհետացաւ իր երկրէն, մինչդեռ Աստուածապաշտութիւնը նոր փառքով փայլեցաւ: Իր գաղնակիցին, Ասորեստանի թագաւորին հետ Յզիպտացւոց դէմ պատերազմած ատենը Սամարիայի մօտերը Մակեդոնի մէջ վիրաւորուելով մեռաւ մինջև վերջը հաւատարիմ մնալով թէ Աստուծոյ և թէ մարդոց:

221. Ամոն ի՞նչ ընթացք եւ ի՞նչ վախճան ունեցաւ:

222. Ամոնի ո՞վ յաջորդեց:

223. Յովսիայի մահուանէ ետքը Յուդայի թագաւորութիւնը նախանձելի վիճակ մը չունեցաւ: Իրեն յաջորդող որդին Յովաքազը Նեքաւով փարաւոնին կողմանէ գահէն վար առնուեցաւ, անոր տեղը զրուեցաւ Յովակիմը, իսկ երկիրն ալ Նզիպտացւոց հարկատու եղաւ: Երբ Նաբուգոդոնոսոր Նեքաւովի յաղթեց Յովակիմն ալ գերի առաւ, բայց վերջը ազատ թողուց պայմանաւ որ Բաբելացւոց հարկատու ըլլայ: Հուսկ յետոյ իր ապստամբութեանը պատճառաւ Քաղդէացիք զինքը մեղացոյցին: Ասոր որդին Յեքոնիա իրեններովը գերի տարուեցաւ մինչև Բաբելոն:

224. Սեղեկիա Յուդայի վերջին թագաւորն եղաւ իր անգղաւորութիւններովը և անօրէնութիւններովը չափը անցուց և Աստուծոյ պատիժը հրաւիրեց թէ իր վրայ և թէ ամբողջ Ժողովրդեան վրայ: Ասոր օրով Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը ե-

223. Յովսիայի մահուանէ վերջը ի՞նչ պատահեցաւ:

224. Ո՞վ էր Սեղեկիա:

կաւ Երուսաղէմը նուաճեց, Սեդեկիայի աշ-
քերը փորել տուաւ, Սողոմոնի աաճարը
այրեց մոխիր դարձուց և հոն տեղի բոլոր
Սրբազան անօթներն առաւ Բաբելոն տա-
րաւ, ինչպէս նաև Սեդեկիա թագաւորը։
Նինուէի գերութենէն 132 տարի վերջը ահա
Բաբելոնի գերութիւնը։

ԳԼՈՒԽ ԽԴ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻՔ

Ե Ս Ա Յ Ի Մ Ա Ր Գ Ա Ր Է Ն

225. Եսայի մեծ մարգարէներուն մեծա-
գոյնն էր և առաջինը։ Յուդայի թագաւոր-
ներուն Աքազի, Եզեկիայի և Մանասէի ա-
տեն մարգարէութիւն ըրած է։ Մանասէ,
որու ամբարշտութիւնները կը հարուածէր
զինքը սղոցել տալով մեռցուց։ Տարիներ
առաջ Եսայի Հրէից ուրախաւթ աւետիսը
տուած էր մարգարէանալով թէ Կիւրոս

225. Ո՞վ էր Եսայի մարգարէն։

անունով մէկը վերջ պիտի տայ Հրէից գե-
րութեան.

226. Իր մարգարէութեանց մէջ Եսայի
կ'աւետէ թէ Մեսիան պիտի ծնանի Կուսէ
մը. «Ահա Կոյս յղացի և ծնցի»։ Նմանա-
պէս կը մարգարէանայ Մեսիայի հրաչքնե-
րուն, չարչարոնքներուն և մահուան վրա-
յով և աշխարհիս դարձին ու Եկեղեցւոյ հաս-
տատութեան նկատմամբ։ Մեսիան կը կոչէ.
«Հրեշտակ մեծի խորհրդոյ, սքանչելի խոր-
հըրդակից, Աստուած, հօր, իշխան, հայր
հանդերձելոյ աշխարհի»։ — «Էմմանուէլ այ-
սինքն Աստուած ընդ մնդ»։

226. Ո՞րոնք են Եսայիի նշանաւոր մարգարէու-
թիւնները։

ՇՐՋԱՆ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՆԻՆՈՒՔԻ ԵՒ ԲԱՐԵՒՈՐԵ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՏԵՆՈՒԱՆ
ԲԱՆԻ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿԵԼԻ ԴԵՊԵՐԵ

— — — — —

Գ.Լ.ՈՒԽ ԽԵ.

ՆԻՆՈՒՔԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

227. Իսրայելի թագաւորութիւնը իր երկուքուկէս դարի տեւողութեան ժամանակին ալ և այլ արչաւանայ ենթակայ եղած էր: Վերջապէս (718/ն Ն. քան զԲս.) իր Ովսէէ թագաւորին օրով Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորը եկաւ Սամարիան նուաճեց և ժողովուրդը դերի տարաւ մինչև Նինուէ:

228. Սողմանասար իր արչաւանայ

227. Ե՞րբ տեղի ունեցաւ Նինուէի գերութիւնը:

228. Ո՞րոնք են ուրեմն Սամարիացի կոչուած մարդիկը:

ժամանակ քանի մը Իսրայելացի աղքատ ընտանիք թողած էր: Ասոնք իբր գաղթական կամ պաշտօնեայ եկող Ասորեստանցիներուն հետ խառնուեցան և կաղմեցին Սամարիացի կոչուած նոր տարր մը: Ասոնց կէս մը օտար ծագումին պատճառաւ բուն Իսրայելացիները արհամարանաց աչօք կը նայէին անոնց: Այս պաղութիւնը նոյն իսկ հակակրութիւնը զգալի էր նաև Յիսուսի Քրիստոսի գալուստէն ետքը:

229. Նինուէի գերութիւնը վերջ գտնելէ յետոյ իսկ Իսրայելի թագաւորութիւնը ալ ևս չվերահաստատուեցաւ, որով անհետացաւ Իսրայելացւոց մէջ եղած երկպառակութեան և եղբայրասպան թշնամութեան շարժառիթը:

229. Նինուէի գերութիւնը վերջ գտնելէ յետոյ Իսրայելի թագաւորութիւնը վերստին կաղմուեցա՞ւ:

ԳԼՈՒԽ ԽԶ.

Տ Ո Վ Բ Ի Թ

230. Իսրայելի թագաւորութեան բոլոր ժողովուրդն անհաւատ կամ կոռւակաւ չէր: Անոնց մէջ կը գտնուէին ճշմարիտ Աստուածապաշտներ եւ. Անոնց ամենէն նշանաւորն էր Նեփթաղիմի ցեղէն Տովրիթ, որ իր երկրին մէջ եղած ժամանակն իսկ ոսկի հորթը չէր պաշտեր, ընդ հակառակը կանոնաւորապէս Երուսաղէմ կ'երթար իր ճշմարիտ Աստուծոյն երկրպագելու համար:

231. Տովրիթ Նինուէի մէջ եւ շարունակեց իր Աստուածապաշտական կեանքը եւ բարեսիրական գործերը: Իրենց նիւթական եւ բարոյական նեղութեանց մէջ կը հոգար ու կը մխիթարէր իրեն հայրենակիցները: Սենեքերիմ թագաւորը իր մեռցուցած Իսրայելացիներուն թաղումը արգելած ըլլալուն համար Տովրիթ անձնուիրաբար

230. Ո՞վ էր Տովրիթ:

231. Տովրիթ ի՞նչպիսի կեանք վարեց Նինուէի մէջ:

գիշերներն իսկ կ'երթար, կը թաղէր իր կրօնակիցները:

232. Օր մը դարձեալ բաւական մեռել թաղելէն վերադարձին յոգնելով պատի մը տակ պառկեցաւ հանգստանալու համար: Ընճղուկներուն թափած ծիրար Տովրիթի աչքին վրայ ինկաւ տաք տաք: Տովրիթ կորսընցուց աչացը լոյսը, դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու նաեւ իր հարստութիւնը եւ մատնուեցաւ թշուառութեան, այն աստիճան որ իր կինը ձեռացն աշխատութեամբը կ'ապրեցնէր ընտանիքը:

233. Տովրիթ զգալով որ իր մահուան օրերը կը մօտենան իր որդին Տուրիան կանչեց եւ իր հայրական խոհեմ խրատները տուաւ անոր: Որդին. «Հայր, ըսաւ, քու ինձ պատուիրածներուդ ամէնը պիտի կատարեմ»: Տովրիթ իր որդին Մարաց երկիրը Հռազիւս գտնուող Գաբայէլ ազգականին վրայ ունեցած տասը տաղանդի պահանջը գանձելու ղրկեց:

232. Ի՞նչ դժբախտութիւն պատահեցաւ Տովրիթի:

233. Ի՞նչ կենաց վերջերն ի՞նչ ըրաւ Տովրիթ:

234. Մինչ երիտասարդ Տուբիան ճանապարհորդակից մը փնտռելու վրայ էր Ազարիա տնունով մէկը ներկայացաւ։ Տուբիա զայն ներկայացուց իր հօր, որ հաճութեամբ ընդունեցաւ և «Աստուած հետերնիդ ըլլայ, իր հրեշտակը թող ձեզ ընկերանայ», ըսաւ։ Իրիկունը Տիգրիս գետին եզերքը գիշերելու ստիպուեցան։ Տուբիա ոտքերը լուալու համար գետեզերքը գացած ատեն խոշոր ձուկ մը, կարծես զայն կլլելու համար, գետէն զուրս նետուեցաւ։ Ազարիա «Ձուկը բռնէ, քեզ քաշէ, փորը պարպէ և սիրտը լեարդը, լեղին զգուշութեամբ պահէ», ըսաւ։

235. Երբոր Մարաստանի Եկրատան քաղաքը հասան Տովբիթի աղագականներէն Հրապուէլի տունը իջևանեցան։ Ազարիայի առաջարկին վրայ ասոր աղջկան հետ կարգուեցաւ Տուբիա։ Մինչդեռ հարսանեաց ուրախութիւնները կը կատարուէին Ազարիա,

234. Ի՞նչ պայմաններու մէջ տեղի ունեցաւ Տուբիայի ճամբորդութիւնը։

235. Մարաստանի մէջ ո՞ւր իջևանեցաւ Տուբիա։

Տուբիայի խնդրանաց համեմատ, գնաց Գաբայելէն պահանջը գանձեց բերաւ։

236. Երբ հայրենական յարկին կը մօտենային Ազարիա Տուբիայի ապսպրեց և. «Երբ տուն մտնես, ըսաւ, առաջին գործդ թող ըլլայ Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալ, վերջը ձուկին լեարդը հօրդ աջացը քսէ և իսկոյն աջացը լոյսը պիտի գայ և պիտի տեսնէ»։ Ինչ որ Տուբիա նոյնութեամբ կատարեց և արդարեւ Տովբիթի աչքերը բացուեցան և լոյս աչօք տեսաւ, համբուրեց իր որդին, օրհնեց զԱստուծոյ։ Ի՞նչ ուրախութիւն, անպատում բերլրութիւն։

237. Ի շնորհակալութիւն այս ամէն բարեաց և ծառայութեանց Ազարիայէն խնդրեցին, որ Գաբայելէն գանձած դրամին զոնէ կէսն առնէ, բայց Ազարիա մերժեց ըսելով. «Երբ արտասուալից աչօք կ'ազօթիք Աստուծոյ, էս քու ազօթքներդ Սուրբին կը մա-

236. Իրենց վերադարձի միջոցին Ազարիա ի՞նչ յանձնարարեց Տուբիայի։

237. Տովբիթ եւ Տուբիա ի՞նչ վերաբերում ունեցան Ազարիայի հանդէպ։

տուցանէի, երբ ճաշդ իսկ թողելով կ'երթայիր մեռելները կը թաղէիր, ես քեզի հետ էի... Տէրը զիս զքեզ բուժելու համար զրկեց: Ես Հռափայէլն եմ, այն եօթը սուրբ հրեշտակներէն մին, որ սրբոց ազօթքները կը մատուցանեն և Սրբոյն փառաց առջևը կ'ելլենք»: Ասոր վրայ երբ Տովրիթ և Տուրիա սարսափահար կ'երկրպագէին, հրեշտակը, «Մի՛ վախտք...» ըսելն ու անհրեւութանալը մէկ ըրաւ:

238. Տովրիթ դեռ բաւական երկար տաւրիններ երջանկօրէն ապրեցաւ իրեններուն հետ և 102 տարուան մեռաւ բարի մահուամբ:

ԳԼՈՒԽ ԽԷ.

ԲԱՐԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

239. Բաբելոնի Նաբուպոլասար թագաւորը կործանեց Նինուէ քաղաքը: Իր

238. Ի՞նչպէս մեռաւ Տովրիթ:

239. Ո՞ր պարագաներու մէջ տեղի ունեցաւ Բաբելոնի գերութիւնը:

որդին Նաբուգոդոնոսոր հօրը գահն ելլելով Եգիպտացւոց դէմ պատերազմ հրատարաւ. կեց և յաղթեց անոնց: Այդ միջոցին Յուդային Սեդեկիա թագաւորը Բաբելացւոց հետ կնքած դաշինքը խզած և Եգիպտացւոց միացած ըլլալուն պատճառաւ Նաբուգոդոնոսոր իր բանակովը քաղեց Հրէաստանի վրայ, պաշարեց ու նուաճեց Երուսաղէմը և բաղձաթիւ գերիներու հետ Սեդեկիա թագաւորն ևս Բաբելոն բերաւ: Այսպէս սկսաւ Բաբելոնի գերութիւնը և կործանեցաւ Յուդայի թագաւորութիւնը. (586ին նախ քան զՔս.):

ԳԼՈՒԽ ԽԸ.

ԵԶԵԿԻԷԼ ՆԻ ԵՐԵՄԻԱ ՄԱՐԳԱՐԵՆԵՐԸ

240. Քահանայական ցեղէ եղող Եզեկիէլ Երուսաղէմի կործանումէն քանի մը տարի առաջ Յիքոնիայ թագաւորին և ուրիշ հայրենակիցներուն հետ Բաբելոն տարուեցաւ իբր գերի: Հոս սկսաւ մարգարէա-

240. Ի՞նչ դեր կատարած է Եզեկիէլ մարգարէն:

նալ, իրեն դիմողներուն խոհեմ խորհուրդ-
ներ տալ, իրեն բախտակից հայրենակից-
ներն ալ քաջալերել, որ համբերութեամբ
տոկան գերութեան, նեղութեանց և տառա-
պանաց: Զգուշացուց մանաւանդ, որ տոնք
իրենց բոլորովն տեղի ունեցած հեթանո-
սական աւելորդապաշտութիւններէն և կոա-
պաշտական արարողութեանց հրապոյրներէն
չյաղթուին:

241. Եզեկիելի մարգարէութիւնը կը շեշ-
տէ Յուդայի թագաւորութեան կործանումը
և Երուսաղեմի աւերումը: Կը յիշատակէ
նաև հեթանոս թագաւորութեանց անհետա-
ցումը: Կը նկարագրէ Երուսաղեմի և տաճա-
րին ուրախաօրթ վերանորոգումը: Նշանա-
ւոր է իր «մեռելոց յարութեան» տեսիլքը:

242. Բենիամինի ցեղէն եղող Երեմիա
սրբակրօն մարգարէ մ'էր և կուսակրօն քա-

241. Եզեկիելի մարգարէութիւնները ի՞նչ կէ-
տեր կը շեշտեն:

242. Ո՞վ էր Երեմիա մարգարէն:

հանայ մը: Աստուած իսկ մասնաւոր սէր մը
ցցուցած էր մինչև անգամ մօրը արգանդէն
սրբելով զայն, ինչպէս կը տեսնուի իր մար-
գարէութիւններէն: Յովսիա բարեպաշտ
թագաւորին ատենէն սկսելով մինչև Յու-
դայի թագաւորութեան կործանումը երբեք
չդադրեցաւ ժողովուրդը յորդորելէ, յանդի-
մանելէ, իւրատելէ:

243. Երբ Երուսաղէմը գրաւուելու վրայ
էր, Երեմիա մարգարէ ապահով տեղ մը պա-
հեց Տապանակ ուխտին և տաճարին մշտնա-
ջնաւոր հուրը:

244. Երեմիա մարգարէ Երուսաղեմի
գրաւումէն յետոյ հակառակ Նաբուքոդոնո-
սորի պատուաւոր առաջարկներուն և հրա-
պուրիչ խոստումներուն իր երկիրը կեցաւ,
որպէս զի իր աղքատ և թշուառ հայրենա-
կիցներուն տառապանացը մասնակից ըլլայ
և մխիթարէ զանոնք: Միւս կողմանէ իր

243. Երուսաղեմի գրաւման ատեն ի՞նչ նուի-
րական պարտք կատարեց Երեմիա մարգարէն:

244. Երուսաղեմի գրաւումէն վերջը ի՞նչ ըրաւ
Երեմիա:

աքսորեալ եղբայրներուն ալ խրախուսական նամակներ կը ղրկէր: Իր հայրենիքին կործանումը և Երուսաղեմի աւերակները աչքովը տեսնելով Աստուծոյ ներշնչեալ գրած է իր յաւէտ անմոռանալի ողբերը:

ԳԼՈՒԽ ԽԹ.

ԴԱՆԻԷԼ ՄԱՐԳԱՐԷ

245. Թաքելոնի գերութեան ատեն Նաբուքոդոնոսորի գերի տարած Հրէից մէջ ամենէն նշանաւորն էր Դանիէլ մարգարէ: Թէև իր ընկերաց Անանիայի, Միսայելի և Ազարիայի հետ Նաբուքոդոնոսորի ապարանաց մէջ մեծցաւ, բայց Դանիէլ ոչինչ զոհեց իր Աստուածապաշտութիւնէն և ոչ երբեք չեղեցաւ առաքիներութեան շաւիղէն:

246. Դանիէլ զեռ պատանի մ'էր, երբ ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ Շուշոն անուն տիկնոջ մը, զոր մահուան կը տանէին երկու

լպիրչ խայտարակ ծերունիներու սուտ ամբաստանութեան վրայ: Դանիէլ Աստուծոյ կողմանէ լուսաւորուած ջատագով կանգնեցաւ այս տիկնոջ անմեղութեանը: Երկու ծերերը մեկուսացուց, առանձինն առանձինն հարցաքննեց, ստախոսութիւնը երեւան հանեց և փայլեցուց արդարութիւնը: Ամբաստան ստախոսները սպանուեցան, անմեղ դատապարտեալ Շուշոն արդարացաւ:

247. Անգամ մը Նաբուքոդոնոսոր երազին մէջ տեսաւ արձան մը, որուն գլուխը ոսկիէ, կուրծքը և բազուկները արծաթէ, մէջքը և ազդրը պղինձէ, և սրունքը երկաթէ, իսկ ոտքերուն կէսը երկաթէ, կէսը խեցիէ էր: Մերձակայ լեռնէն քար մը փլութաւ, գլորելով եկաւ արձանին ոտքին դարնուեցաւ, փշեց և ինքը մեծնալով ամբողջ աշխարհք կը լեցնէր: Դանիէլ Նաբուքոդոնոսորին ըսաւ, թէ այն արձանը նոյն իսկ իր թագաւորութիւնը կը ցցունէ, որ պիտի կործանի, որու յաջորդներն ալ պիտի կործա-

245. Ո՞վ էր Դանիէլ մարգարէն:

246. Առաջին անգամ ո՞ր պարագային մէջ յայտնուեցաւ Դանիէլի իմաստութիւնը:

247. Դանիէլ ի՞նչ մեկնութիւն տուաւ Նաբուքոդոնոսորին երազին:

նին, մինչև գայ այն ջախջախիչ քարը յաւերտեանկան թագաւորութիւնը, այսինքն եկեղեցին Յիսուսի Քրիստոսի:

248. Նաբուքոդոնոսոր Դանիելի տուած այս մեկնութիւնը լսելուն պէս ապշեցաւ, Դանիելի երկրպագութիւն ըրաւ, անոր Աստուծոյն ճշմարիտ ըլլալը խոստովանեցաւ, բայց վերջն ալ իրեն ոսկիէ տրձանը չինել տուաւ և պահանջեց, որ ամէն մարդ զինքը պաշտէ իբր Աստուած: Դանիելի երեք ընկերները Անանիա, Միսայէլ, Ազարիա ընդդիմացան և մերժեցին այս ապօրինի երկրպագութիւնը: Այս պատճառաւ Նաբուքոդոնոսոր հօթնապատիկ բորբոքեալ հնոցին մէջ նետեց զանոնք: Երեք ընկերներն իրենց հագուստներով և ձեռքերնին կապուած նետուեցան հնոցին մէջ: Բոցը անոնց կապերը միայն այրեց, որով իրենք հնոցին մէջ աղատ կը չրջագայէին և կը փառաբանէին զԱստուած: Թագաւորն այս հրաշքին ականատես ըլլալով հրովարտակ մը հանեց պատուիրելով

248. Դանիելի տուած մեկնութեան վրայ զգաստացա՞ւ Նաբուքոդոնոսոր:

որ ոչ ոք յանդգնի Սեդրաքին, Միսաքին և Աբեգնադովին Աստուծոյն դէմ հայհոյելու:

249. Նաբուքոդոնոսորէն յետոյ եկող Բաբելոնի թագաւորներէն մէկը ստիպեց որ Դանիէլ Բէլ կուռքը պաշտէ: Դանիէլ մերժեց և. «Ես, ըսաւ, ձեռագործ կուռքերը չեմ պաշտեր, կ'երկրպագեմ երկնից և երկրի արարչին, կենդանի Աստուծոյն»: Թագաւորն ըսաւ. «Կը կարծե՞ք թէ Բէլ Աստուած մը չէ, տեսէք, սրչափ կ'ուտէ, կը խմէ միշտ»: Դանիէլ իրիկուն մը կռատան մէջ մօխիր ցանեց, որուն շնորհիւ յաջորդ օրը թագաւորին հետ կռատուն դացած աստննին գիշերը զաղտուկէն եկող և կուռքերուն ներկայացուածները ուտող քուրմերուն հետքերը գտան: Այս խարդախ քուրմերը հարկաւորուեցան խոստովանիլ իրենց կախարհութիւնը: Թագաւորը զանոնք մեոցուց և Դանիելին հրաման տուաւ, որ կուռքը ջարդուբարդ և կռատունը հիմնայատակ ընէ:

249. Դանիէլ ի՞նչ առթիւ Բէլ կուռքը փշօնեց եւ անոր կռատունը կործանեց:

250. Դանիէլ Բելի կուռքը, կռատունը կործանելէ յետոյ Բաբելացւոց պաշտած վիշապն եւս սպանեց։ Ասոնք կատղած դիմեցին թագաւորին, որ ստիպուեցաւ Դանիէլը ձեռքերնին յանձնել, որ ռազածնին ընեն։ Անմիջապէս նետեցին եօթն առիւծներուն գուռը, որոնց և ոչ մէկ սնունդ տուին։ Եօթներորդ օրը թագաւորը Դանիելին վրայ ողբալու համար առիւծներուն գուռը եկաւ, կափարիչը բանալ տուաւ։ Ի՞նչ տեսնէ։ Դանիէլ առիւծներուն մէջտեղ նստած է խաղաղ ու հանդարտ։ «Մեծ ես, գոչեց, Տէ՛ր, Դանիելի Աստուածը»։ Դանիէլը անկէ հանել տուաւ և հրամայեց, որ հոն նետուին անոր հակառակորդները, զոր առիւծները լափեցին վայրկենապէս։

251. Նաբուքոդոնոսորի յաջորդներէն չորրորդը, Բաղտասար թագաւորը անդգամ և անօրէն մէկը եղաւ։ Օր մը իր մեծամեծներուն խնջոյք մը տուաւ։ Երուսաղէմէն Նաբուքոդոնոսորի բերած ոսկիէ և արծաթէ սրբազան անօթները բերել տուաւ։ Երբ զինի

250. Ի՞նչ պատճառաւ Դանիէլ առիւծներուն գուռը նետուեցաւ։

251. Ո՞վ մեկնեց Բաղտասարի երազը։

կը խմէին, պատին վրայ ձեռք մ'երեցաւ և գրեց երեք բառ, զոր Բաբելոնի և ոչ մէկ գիտունը, մոգը, իմաստունը կըցաւ կարդալ և մեկնել։ Կը կանչեն Դանիէլը, որ անմիջապէս կը կարդայ «Մանե, թեկեղ, փարես» և մեկնութիւնը կուտայ թագաւորին։ «Մանե. Աստուած քու թագաւորութիւնդ չափեց և վախճան տուաւ անոր։ Թեկեղ, Կշիռով կշռուեցաւ և պահած գտնուեցաւ։ Փարես. Քու թագաւորութիւնդ բաժնուեցաւ և տըրուեցաւ Մարաց ու Պարսից»։ Արդարեւ նոյն գիշերը Բաբելոն թշնամւոյն կողմանէ առնուեցաւ և Բաղտասար թագաւորը սպանուեցաւ։

252. Դանիելի ամենէն նշանաւոր մարգարէութիւնն է Մեսիայի գալստեան մասին ըրածը։ Մարգիւղութեան խորհրդոյն ապագայ պատգամաւորը, Դաբբիէլ հրեշտակապետը իրեն երեւնալով ըսաւ. վաթսուն և ինն շաբաթի տարիներէ յետոյ (69×7=483 տարի վերջը) Բրիստոսը պիտի մեռնեն և վերջը մէկ շաբաթ տարիէն ետքը երուսաղէմ քա-

252. Դանիելի ամենէն նշանաւոր մարգարէութիւնը ո՞րն է։

դաքը քարուքանդ պիտի ըլլայ: Այս է Դանիելի «70 շաբաթ տարի»ի ըսուած մարգարէութիւնը:

ԳԼՈՒԽ Ծ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

253. Ի բոց առեալ Մովսէս և Դաւիթ, որ ինչպէս յայտնի է մասնաւոր տեղ մը կը գրաւեն. Հորս հատ են մեծ մարգարէները: 1. Եսայի, 2. Երեմիա, 3. Եզեկիէլ, 4. Դանիէլ:

254. Մեծ մարգարէ կոչուածներէն զատ, եթէ Եղիա և Եղիսէ ևս չհաշուենք, տասնեւ երկու հատ և ասոնք են փոքր մարգարէ ըսուածները, որ կամ գերութենէն առաջ կամ ետքը և կամ գերութեան ատեն ապրած են: 1. Ովսէէ, 2. Յովէլ, 3. Ամովս. 4. Աբդիաս, 5. Յովնան, 6. Միքէ, 7. Նաոււ, 8, Ամբակում, 9. Սոփոնիա, 10. Անգէոս, 11. Զաքարիա, 12. Մաղաքիա, Ասոնցմէ զատ գրութիւն մ'ունի Բարուք ևս, որ Երեմիա մարգարէին գրագիրն էր:

253. Որո՞նք են մեծ մարգարէները:

254. Որո՞նք են փոքր մարգարէ կոչուածները:

ՇՐՋԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԿ

ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԷՆ ՄԻՆՉԵԻ
ՄԵՍԻԱՅԻ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

ԳԼՈՒԽ ԾԱ.

ԲԱՐԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԸ ԵՒ
ԿԻՐՈՍԻ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԸ

255. Այն գիշերն իսկ երբ Դանիէլ մարգարէ Բաղտասար թագաւորին երազը մեկնեց, Պարսից թագաւորին, Կիւրոսի կողմանէ մայրաքաղաքը պաշարող Դարեհ Բաբելոն մտաւ: Այս միջոցին Բաղտասար սպանուեցաւ, Բաբելոնի կայսրութիւնը 80 տարուան մը կարճ գոյութենէ յետոյ կործանեցաւ և Բաբելոնի գերութիւնը վերջ գտաւ գոնէ սկզբունքով:

255. Ո՞ր դէպքերու հետեւանքով վերջ գտաւ Բաբելոնի գերութիւնը:

256. Կիւրոս Պարսից, Մարայ. Ասորես-տանցւոց և Բաբելոնացւոց ընդարձակ երկիր-ներուն տիրելէն յետոյ իր թագաւորութեան նոյն իսկ առաջին տարին հրովարտակ մը հանեց, որ Հրէից թոյլ կուտար Երուսաղէմ վերադառնալու և տաճարը վերակառ-նելու :

257. Կիւրոսի հանած հրովարտակին վրայ 42000 հրեաներ Զորոբաբելի և Յեսու-քահանայապետին առաջնորդութեամբ Հը-րէաստան վերադարձան Կիւրոսի իրենց վե-րադարձուցած սրբազան անօթները և տուած հարստութիւններն իրենց հետ տա-նելով : Կիւրոսի հրովարտակը պաշտօնապէս վերջ գրաւ Բաբելոնի գերութեան :

258. Ընդ ամէնը մօտիկ 70 տարի տե-ւեց Բաբելոնի գերութիւնը, ինչպէս մար-

256. Բաբելոնի գերութեան վերջը ո՞վ ծանոյց պաշտօնապէս :

257. Որո՞ւ առաջնորդութեամբ Հրեայք Երու-սաղէմ վերադարձան :

258. Քանի՞ տարի տեւեց Բաբելոնի գերու-թիւնը :

գարէները գուշակած էին : Հրեաներէն մաս մը, ըստ Աստուածային խորիմաստ խորհը-րոց, Բաբելոն մնացին : Արդարեւ պէտք էր, որ ալ ևս Մեսիայի վերաբերեալ մարգա-րէութեանց եւ խոստմանց աւանդապահներ գտնուէին ամէն կողմ :

Գ.ԼՈՒՅ ԾԲ.

ՏԱՃԱՐԻՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ ՆԻ
ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

259. Հրեայք Երուսաղէմ վերադառնալ-նուն պէս փառաւոր հանդէսներով և մեծ աշ-խոյժով ձեռնարկեցին տաճարին վերականգ-նումին : Այս նոր շէնքը Սողոմոնի կառու-ցած տաճարին չափ ոչ գեղեցիկ էր և ոչ հոյակապ, բայց միշտ իր վսեմ վախճանին կը ծառայէր, ճշմարիտ Աստուծոյն նուիրա-կան վայրն էր, Աստուծոյ տունն իսկ էր : Այս տաճարին մէջ ներկայացաւ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, ինչպէս Մաղաքիա մար-գարէացած էր. «Իր տաճարին մէջ պիտի

259. Ե՞րբ տեղի ունեցաւ տաճարին վերականգ-նումը :

գայ Տէրը, զոր կը փնտռէք և ուխտին հրեշտակը զոր կ'ուզէք:

260. Կիւրոսի հրովարտակէն 60 տարի մը հետքը իր յաջորդներէն մին Արտաշէս Ա. թագաւորը երկրորդ հրովարտակ մը հանեց Երուսաղեմի պարիսպը վերականգնելու և քաղաքը վերաշինելու համար: Եզրի և Նէ-էմիի փութաջան առաջնորդութեան և կորովի ուղղութեան տակ Հրեայք օգտուեցան այս շնորհէն և սուղ ժամանակի մէջ գործը գլուխ հանեցին: Այս վերջնական ազատութենէն պէտք է հաշուել Դանիէլի «70 շա-շաբթ սարի» ի մարգարէութիւնը:

Գ. Լ. Ռ. Ի. Խ. Ծ. Գ.

Ե Ս Թ Ե Ր

261. Դերութենէն վերջը Բաբելոն մնացողներուն մէջ կը գտնուէր Մուրգքէ, որուն խնամակալութեան տակ դրուած էր իր-

260. Ե՞րբ վերանորոգուեցաւ Երուսաղէմի պարիսպը եւ քաղաքը:

261. Ո՞վ էր Եսթեր:

հօրեղբոր աղջիկը, Եսթեր: Կիւրոսի յաջորդներէն Արտաշէս անոր հետ ամուսնացաւ իր արտակարգ գեղեցիկութեանը համար: Մուրգքէ վերահասու եղած էր թագաւորին դէմ պատրաստուած դաւաճանութիւն մը երեւան հանելու և Եսթերի միջոցաւ անոր հաղորդելու:

262. Արտաշէս թագաւորին երկրորդը, Համան անդգամ եւ ամբարտաւան մէկն ըլլալով հանդիպած մարդը կը ստիպէր, որ իրեն երկրպագութիւն ընէ: Մուրգքէ ճշմարիտ Աստուծոյ միայն երկրպագել ուզելուն համար ընդդիմացաւ: Համան գիտնալով թէ Մուրգքէ Հրեայ է, ըզեց ամբողջ ազգէն լուծել իր վրէժը: Թագաւորին հաւատացուց, թէ իր երկրին մէջ գտնուող չորս միլիոնէ աւելի Հրեաները ապստամբ են: Եւ որ զարմանալին է գտնուի ամէնքը մէկ օրուան մէջ բնաջինջ ընելու հրամանը կորզեց: Իսկ Մուրգքէի կախաղանը իր տանն առջև պատրաստել տուաւ:

263. Եսթեր ազէտաբեր վտանգը Մուրգ-

262. Ո՞վ էր Համան եւ Հրէից դէմ ի՞նչ չարանիւթ ոճիրներ կը մտածէր:

263. Եսթեր ի՞նչ ձեռնարկ ըրաւ Համանի եղեռնագործութիւնը ձախողեցնելու համար:

քէէն իմացած ըլլալով խոստացած էր միջամտել Արտաշէսի մօտ: Բոլոր հրեաները երեք օր ծոմապահութիւն ըրած էին, որ Աստուած յաջողեցնէ Եսթերի խնդիրքը: Թէեւ մահու պատժով արգիւրուած էր, որ ոչ ոք առանց կանխաւ հրաւիրուած ըլլալուն Արտաշէսի տեսութեան չերթայ, Եսթեր սակայն գնաց զինքը տեսնել: Թագաւորին ակնարկէն սարսափահար Եսթեր մարեցաւ ինկաւ: Աստուած չարժեց Թագաւորին գութը, որ դահէն իջաւ և վերցնելով ըսաւ. «Մի վախնար, Եսթեր, ... Ի՞նչ կ'ուզես ինձմէ»: — «Իմ այս օրս նշանաւոր է, պատասխանեց Եսթեր, եթէ Թագաւորիս կամքը այնպէս է, պատրաստել տուած խնջոյքիս կուգաս Համանին հետ»:

264. Եսթերի այցելութեան յաջորդ գիշերը Արտաշէս չկրնալով քնանալ իր տարեգրութիւնը բերել և կարդալ տուաւ: Դիպուածով Մուրդքէի երեւան հանած դաւաճանութեան տեղը հանդիպեցաւ: «Ի՞նչ շնորհ կամ փառք տուինք Մուրդքէի»:

264. Արտաշէս Մուրդքէի մատուցած ծառայութեան համար ի՞նչ վարձատրութիւն տուաւ:

«Ոչինչ», պատասխանեցաւ: Թագաւորը Համանը կանչելով ըսաւ «Փառաւորել ուզած մարդուս ի՞նչ ընելու եմ»: Համան մտածելով թէ իրեն համար է, պատասխանեց. «Պէտք է Թագաւորական զգեստներ հագնել, ձին հեծցնել, քաղաքին հրապարակներուն վրայ փառքը հռչակել ըսելով. «Թագաւորին փառաւորել ուզած մարդուն այսպէս կ'ընեն»»: Թագաւորը պատասխանեց. «Աղէկ խօսեցար: Գնա այդ ամէնը սածնեղ Հրեայ Մուրդքէին ըրէ»: Համան ստիպուեցաւ գործադրել Թագաւորին հրամանը թէ և դժկամակութեամբ:

265. Համան Մուրդքէն մեծարելէն յետոյ Եսթերին ապարանքը եկաւ Թագաւորին սեղանակից ըլլալու համար: Խնջոյքի ատեն Արտաշէս խնդրեց Եսթերէն, որ փափաքը յայտնէ իրեն: «Տէ՛ր իմ արքայ, ըսաւ Եսթեր եթէ քու առջեւ շնորհ գտայ... լսէ աղաչանացս, որ ապրինք ես և իմ ժողովուրդս», և սկսաւ Հրէից դէմ Համանի

265. Հրեայք ի՞նչպէս ազատեցան Համանի դաւած չարաշուք հալածանքէն:

քառմանի նպատակները յայտնել: Արտաշէս բարկացաւ և Համանը հանել տուաւ այն կախաղանը, զոր Մուրդաքէին համար պատարաստել տուած էր, Մուրդաքէն ալ իր երկրորդն ըրաւ Համանի տեղ: Յետոյ հրովարտակ մը հանեց, որ երկրին ամէն կողմը արգիլուի Հրէից դէմ ու է հալածանք ու ջարդ:

ԳԼՈՒԽ ԾԴ.

ՄԵԾՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ, ԻՐ ՅԱԶՈՐԴՆԵՐԸ

ԵՒ ՀՐԵԱՆՆԵՐԸ

266: Հոչակաւոր Մակեդոնացին, Մեծն Աղեքսանդր Պարսից դէմ պատերազմ հրատարակեց եւ կործանեց անոնց կայսրութիւնը: Եւ որովհետեւ Հրեաները հաւատարիմ մնացած էին Պարսից, եկաւ Երուսաղէմը պաշարեց:

267. Մեծն Աղեքսանդր Երուսաղէմը ա-

266. Մեծն Աղեքսանդր ի՞նչ առթիւ Երուսաղէմ եկաւ:

267. Մեծն Աղեքսանդր ի՞նչ ըրաւ սակայն Երուսաղէմի մէջ:

ւերակ ընելու եկած էր, բայց երբ Յաղոթ քահանան զգեստաւորելով առօք փառօք զինքը դիմաւորեց, կրօնական յարգանաց զգացում մ'արթնցաւ Մեծին Աղեքսանդրին սրտին մէջ, բարկութիւնը բարութեան փոխուեցաւ, ուզեց նոյն իսկ ճշմարիտ Աստուծոյն զոհ մատուցանել տաճարին մէջ, ուր իրեն կարգացուեցաւ իր կայսրութեան փառքն աւետող Դանիէլեան մարգարէութիւնը:

268. Աղեքսանդրի մահուանէ յետոյ կայսրութիւնը չորսի բաժնուելով Հրեաները եզրկատուի թագաւորին, Պտղոմէոսի իշխանութեան տակ անցան: Այս թագաւորը, ի սկզբան Հրէից հանդէպ համակրանք ցուց և մինչև այն ատեն միայն Երրայեցերէն լեզուով եղած Աստուածաշունչը Յունարէնի թարգմանել տուաւ 70 Հրեայի ձեռքով: Ասկէ ծագում առած է «Եօթանասնից քարգմանութիւն» անունը:

288. Հրէաստանի մէջ ո՞վ յաջորդեց Մեծին Աղեքսանդրի եւ ի՞նչ ընթացք բռնեց Հրէից հանդէպ:

ԳԼՈՒԽ ԾԵ.

ՍՆԼԵԿԻՍԻՍԻՔ ԵՒ ՀՐԵԱՅԻՔ

269. Պողոսէոսի մահուանէ գրեթէ հարիւր տարի ետքը Սելեկիացւոց թագաւորը, Անտիոքոս Եգիպտացւոց դէմ պատերազմեցաւ և Հրէաստանն ալ առաւ անոնց ձեռքէն: Ասոր յաջորդներէն Սելեկիոս Փիլոպատոր, ազահութեան հոգիէն մղեալ և տաճարին մէկ վատ վերականգունէն դրդեալ ուղեց տաճարը կողոպտել: Իր մեծամեծներէն Հեղիւզորոսը զրկեց, որ հոն պահուած գանձը իրեն բերէ: Երբ սակայն Հեղիւզորոս տաճարը մտաւ, ոսկեղօծ հագուստներով ձիաւոր մը ներկայացաւ և զայն ոտնակոխ րաւ ձիուն սմբակներովը: Մի եւ նոյն տանն երկու երիտասարդներ ալ զայն լաւ մը գանակոծ րրին: Տաճարէն դուրս հանուեցաւ կիսամեռ և Ոսիա քահանային ողջակէզին շնորհիւ ազատեցաւ:

269. Հրեայք Իսկայէս Սելեկիացւոց իշխանութեան տակ անցան:

270. Սելեկիոսի յաջորդներէն մին Անտիոքոս Եգիպտանէս զիւրիմացութեան մը հետեւանքով ոչինչ պատճառի մը համար Երուսաղեմի վրայ յարձակեցաւ և աւերումներ, անգթութիւններ գործեց հոն: Յայտարարեց նաեւ կրօնական հալածանք մը: Ժողովուրդը տանջեց, չարչարեց և ուղեց կռապաշտութեան մղել:

271. Օրինաց վարդապետներէն 90 տարեկան պաականակի ծերունին Եղիազար քահանան նախամեծար համարեց մեռնիլ քան թէ Աստուծոյ դէմ օրինազանց գտնուիլ արգիլեալ միսէ ուտելով: Իր քարեկամները կը թելադրէին, որ գոնէ ուտել ձեւացնէ: «Հեռի՛ ինձմէ այդպիսի եպիւրեղի արարք մը, գոչեց սրտմտութեամբ, մանաւանդ որ կրնոյ յոռի տպաւորութիւն ընել ընկերիս և ի մասնաւորի երիտասարդաց վրայ»:

270. Անտիոքոս Եգիպտանէս Իսկու նեղեց Հրեաները:

271. Ո՞վ եղաւ Անտիոքոս Եգիպտանէսի առաջին ընդդիմադիրը եւ առաջին զոհը:

272. Անտիոքոս Եպիփանէս ուզեց բռնաութեամբ արդիւիսլ միս կերցնել Մակաբայեցի եօթը եղբայրներուն և իրենց օրինապահ ու քաջասիրտ մօր: Թագաւորին սպառնալեաց և հրապուրանաց ընդդիմացած ըլլալնուն համար գաւազանի հարուածներով մարմիննին բզքտել և վերքերով ծածկել տուաւ: Ասոնցմէ անդրանիկը կ'ըսէր Անտիոքոսի. «Պատրաստ ենք մեռնելու քան թէ Աստուծոյ դէմ օրինազանց գտնուելու»: Անտիոքոս անոր լեզուն, ձեռքերը, ոտքերը կտրել տուաւ և հրամայեց, որ եռացող կաթսային մէջ նետուի ողջ ողջ: Միւս հինգ եղբայրները ուրիշ անգութ չարչարանքներով մեռցուց: Իսկ իր անգթութեան բոլոր գառնութիւններն 'ի գործ դրաւ ամենափոքրին վրայ: Ամենէն վերջը որդիները օրինապահութեան յորդորող և մարտիրոսութեան մղող մայրերնին մեռցնել տուաւ:

272. Դեռ ո՞րոնք անուանի եղած են Անտիոքոս Եպիփանէսի զոհերուն մէջ:

ԳԼՈՒԽ ԾԶ.

ԱՆՏԻՈՒՔՈՍ ԵՊԻՓԱՆԷՍ ԵՒ ՄԱԿԱԲԱՅԵՅԻՔ

273. Անտիոքոսի հալածանաց ժամանակ Մատթթիա անուն քահանան իր հինգ որդւոցը հետ կուռքերուն զոհել չուզելով լեռը քաշուեցաւ: Բոլոր հաւատարիմ Հրեաները հրաւիրեց, որ իրեն միանան: Վերին հրամանատարութիւնը ձեռք առնելով շատ անգամ Անտիոքոսի յաղթեց:

274. Մատթթիա քահանայի մահուանէ յետոյ Հրէից բանակին վերին հրամանատարութիւնը յանձնուեցաւ անոր երրորդ որդւոյն Յուդայի, որ իր տարած ջախջախիչ յաղթութեանցը համար «Մալաք» այսինքն «Մուրճ» անունն եւս տրուեցաւ իրեն: Անտիոքոս բարկացած աւելի բազմաթիւ բանակ մը զրկեց: Յուդա այն եւս փախուստի մատնեց, բնաջինջ ըրաւ:

273. Անտիոքոս Եպիփանէսի դէմ որո՞նք պատերազմեցան:

274. Ի՞նչ քաջագործութիւններ ըրաւ Յուդա Մակաբէ:

275. Յուդա Մակաբէ այս յաղթութիւնսն երէն յետոյ Երուսաղէմ դարձաւ, ուր տաճարը աւերակ, խորանը պղծուած, գաւիթը ամայացած գտաւ: Ամէնը նորել, նորոգել տուաւ և զոհեր ու ողջակէզներ մատոյց:

276. Իր վերջին պարտութեան վրէժը լուծելու համար Անտիոքոս աւելի զօրաւոր բանակի մը զլուխն անցած Հրէից դէմ դնաց: Ծամբան կառքէն ինկաւ: Ստացած վէրքը ա՛յնչափ նեխտեցաւ, որ դարչահոտութենէն բանակն իսկ նեղուեցաւ: Անտիոքոս բժշկութիւն գտնելու համար Աստուծոյ ներում խնդրել ձեւացուց, բայց ոչ անկեղծօրէն և մեռաւ անտանկի տառապանաց մէջ:

277. Երբ Յուդա Մակաբէ Տիմոթէոս զօրավարին դէմ կը պատրազմէր Հրէից բանակին մէջ երեւցան հինգ լուսապայծառ հե-

275. Յուդա Մակաբէ այս յաղթութիւններէն յետոյ ի՞նչ նպատակաւ Երուսաղէմ գնաց:

276. Անտիոքոս իր պարտութենէն յետոյ զինաթափ եղա՞ւ:

277. Տիմոթէոս զօրավարին դէմ մղած պատերազմին ատեն Աստուած ի՞նչպէս օգնութեան հասաւ Յուդա Մակաբէի:

ծելազօրքեր, որոնցմէ երկուքը Յուդա Մակաբէն յրջապատելով կը պաշտպանէին: Այս խորհրդաւոր հեծելազօրքերը բոցակէզ նետեր կը տեղացնէին թշնամի բանակին վրայ և հազարաւոր մարդիկ կը մեռցնէին: Այսպէս Աստուծոյ զրկած հրեշտակին օգնութեամբ Հրեայք նոր յաղթութիւն մը եւս տարին:

278. Յուդա Մակաբէ զրամ հաւաքելով Երուսաղէմ շրջեց, որ պատերազմի դաշտին վրայ մեռնող զինուորներուն հոգւոյն համար քաւութեան զոհ մատուցուի: «Սուրբ և փրկարար մտածում մըն է, ննջեցելոց համար աղօթելը, որպէս զի իրենց մեղքերէն ազատին»:

279. Տարած ամէն յաղթութիւններէն յետոյ դարձեալ Սելևկիացւոց դէմ մղած մէկ պատերազմին մէջ Յուդա Մակաբէ վիրաւորուեցաւ և մեռաւ զէն 'ի ձեռին: Բոլոր ժողովուրդը ողբաց իր մահը: Իրեն յաջորդեց իր ամենէն երիտասարդ եղբայրը, Յովնաթան, որ Սելևկիացւոց դէմ յաջողութեամբ

278. Յուդա Մակաբէ ի՞նչ ըրաւ ննջեցեալ զինուորներուն հոգւոյն համար:

279. Յուդա Մակաբէ ո՞ր մեռաւ:

չարունակեց պատերազմը: Տրիփոն զինքը բռնեց և վերջը սպանեց:

280. Յուդա Մակաբէի մեծ եղբայրնէրէն մին Շմաւոն Յովթաթանի տեղ ընտրուեցաւ վերին հրամանատար և միանգամայն քահանայապետ: Ժողովուրդը՝ իր տարած յաղթութեանցը համար՝ ի նշան երախտագիտութեան ուզեց, որ ինքը ինչպէս նաև իր սերունդը այս առանձնաշնորհումը վայելէ, մինչև որ երեւնայ հաւատարիմ և ճշմարիտ մարգարէ մը: Այսպէս հիմնուեցաւ Էսմոնեան հարստութիւնը: Այս ժամանակամիջոցին մէջ Հրեաները զաշինք կնքեցին Հռովմայեցոց հետ:

281. Շմաւոնէն վերջը իշխանութիւնը Մակաբեան ցեղէն քանի մը յաջողակ և կարող անձանց և քանի մը անգութ և վայրագ մարդոց ձեռքն անցաւ, մինչև որ իրեն զաշնակից Հռովմայեցիք եկան և Հրէաստանը բոլորովին հարկատու ըրին իրենց:

280. Շմաւոնի հրամանատարութեան ատեն ո՞ր մասնաւոր դէպքը տեղի ունեցաւ:

281. Մակաբայեցւոց իշխանութիւնը ե՞րբ կործանեցաւ եւ ի՞նչ տեղի ունեցաւ Հրէաստանի մէջ:

ԳԼՈՒԽ ԾԷ.

ՀՌՈՈՄԱՅԵՅԻՔ ՀՐԷԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

282. Հռովմայեցի զօրավարներէն Պոմպէոս (63ին Ն. քան զԲս.) օգնութեան հասնելու չարժանիթով Հրէաստան եկաւ, բայց վերջը երուսաղէմը գրաւեց և Հռովմի հարկատու ըրաւ:

283. Հերովդէս (37ին Ն. զԲս.) Հրէաստանը Հռովմայեցի Օգոստոս կայսրէն գնելով «Թագաւոր Հրէից» տիտղոսը միայն առաւ, քանի որ Հրէաստան Հռովմայեցւոց կայսրութեան մաս կը կազմէր: Այն ատեն ներք իրականացաւ Յակոբ նահապետին մարգարէութիւնը. «Գաւազանը Յուդայէն չպիտի բառնայ մինչև որ գայ այն, որ պիտի շրկուի»: Առաջին անգամ ըլլալով օտարազգի մը «Թագաւոր Հրէից» անունը կ'առնէր: Միսիան ուրեմն երեւնալու վրայ էր:

284. Հերովդէս թագաւորութիւնը հաստատելու և ժողովուրդը սիրաշահելու համար

282. Հռովմայեցիք ե՞րբ տիրեցին Հրէաստանի վրայ:

283. Հերովդէս ի՞նչ եղանակաւ Հրէաստանի թագաւոր կանչուեցաւ:

284. Հերովդէս ի՞նչպէս վարուեցաւ Հրէից հետ:

տաճարն ընդարձակեց, դռնները պարիսպ-
ները նորոգեց: Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս
այս վերանորոգուած տաճարը ներկայացու-
ե կատարեց իր հրապարակային կենացը
գործերուն մեծ մասը:

285. Հերովդէս անգութ և արիւնարբու
թագաւոր մը եղաւ: Իր ընտանեաց ամենէն
մօտ անդամներէն չատերը մեռցնել տուաւ,
նմանապէս ուրիշ մարդիկ ալ: Ինքը հրա-
մայեց նաև Բեթղէհէմի անմեղ մանկանց
կոտորածը: Ծանրացաւ սակայն Աստուծոյ
ձեռքը իր վրայ եւս: Այս վայրագ հրամա-
նէն քիչ ետքը մեռաւ:

ԳԼՈՒԽ ԾԴ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

286. Հրեայք Մեսիայի գալուստը պատ-
րաստելու համար Աստուծոյ ընտրեալ ժողո-
վուրդն եղան: Աստուած ճշմարտապէս իրենց
Տէրն էր: Աստուած զիրենք արդարութեամբ
պատժած ժամանակն իսկ երբեք զիրենք

285. Հերովդէս ի՞նչպիսի թագաւոր եղաւ:

286. Ո՞րն է Հրէեց պաշտօնը Յիսուսի Քրիստոսի
գալուստենէ առաջ:

չլքեց բոլորովին, միշտ ցցուց իր բարու-
թիւնը: Հրեայք զանազան նեղութիւններ,
ձախողութիւններ ունեցան, բայց իրենցմէ
չատ բազմաթիւ, շատ զօրաւոր հղող և զի-
րենք նուաճող Նգիպտացի, Ասորեստանցի,
Բաբելոնացի, Պարսիկ, Մակեդոնացի, Սե-
լեւկիացի... և ուրիշ ազգեր անցան ան-
հետացան, իրենք սակայն մնացին միշտ
կանգուն: Այլ և այլ տիրապետութեանց և
գերութեանց հետեւանօք տարածուեցան
գրեթէ ընդհանուր աշխարհք: Այս ալ նը-
պաստած է, որ իրենց սեփականութիւնն ե-
ղող Սուրբ Գրոց պարունակած Մեսիայի
վերաբերեալ խոստումները, մարգարէու-
թիւնները և խորհրդաւոր նշանները տա-
րածուին ամէն կողմ և ամէն ազգաց մէջ:

287. 1. Մեր նախածնողաց եղած զրչ-
խաւոր խոստումն է. «Կին մը պիտի ջախ-
ջախէ օձին գլուխը»։—Անարատ Յղութիւն
և Աստուածամայրութիւն:

2. Աքրահաւի, Իսահաւի, Յակոբի եղած
զխաւոր խոստումն է. «Բու սերունդիդ շնոր-
հիւ օրհնեալ պիտի ըլլան երկրի բոլոր տղ-
գերը»։—Յիսուս Քրիստոս, Փրկիչ աշխարհի:

287. Որո՞նք են Մեսիայի նկատմամբ Աստուծոյ
գլխաւոր խոստումները:

ՇՐՋԱՆ ԱՌԱՋԻՆ. — Առաջին ստեղծումէն մինչեւ քրիստոսը	5
ԳԼ. Ա. Աշխարհիս ստեղծումը	7
ԳԼ. Բ. Մարդուս ստեղծումը եւ անկումը	7
ԳԼ. Գ. Երկրաւոր դրախտը	8
ԳԼ. Դ. Ադամ եւ Եւայի անկումը եւ դրախտէն արտաքսումը	9
ԳԼ. Ե. Կայէն եւ Աբել	11
ԳԼ. Զ. Այլ եւ այլք. նահապետները	14
ՇՐՋԱՆ ԵՐԵՄԻՐԻ. — Զրհեղեղէն մինչեւ Աբրահամ	16
ԳԼ. Է. Մարդոց ապականութիւնը եւ տապանին շինութիւնը	18
ԳԼ. Ը. Նոյի որդիքը	21
ԳԼ. Թ. Այլ եւ այլք. Բաբելոնի աշտարակը	22
ՇՐՋԱՆ ԵՐԵՄԻՐԻ. — Աբրահամէն մինչեւ Մովսէս	24
ԳԼ. Ժ. Աբրահամ	24
ԳԼ. ԺԱ. Սողոմ եւ Դոմորի կործանումը	27
ԳԼ. ԺԲ. Իսահակի զոհը	29
ԳԼ. ԺԳ. Իսահակի ամուսնութիւնը	31
ԳԼ. ԺԴ. Եսաւ եւ Յակոբ	33
ԳԼ. ԺԵ. Յակոբ	35
ԳԼ. ԺԶ. Յովսէփ	39
ԳԼ. ԺԷ. Յովսէփի փառքը	42
ԳԼ. ԺԸ. Յովսէփի եղբայրներն եւ հայրը եգիպտոսի մէջ	45
ԳԼ. ԺԹ. Այլ եւ այլք. Յովք երանելի	52
ՇՐՋԱՆ ԶՈՐՐՈՐԻ. — Մովսէսէն մինչեւ դաւաւորները	56
ԳԼ. Ի. Իսրայելացիք եգիպտոսի մէջ եւ Մովսէս Մովսէսի ծնունդը եւ Աստուծոյ կոչումը	56

ԳԼ. ԻԱ. Եգիպտոսի տասը հարուածները եւ Իսրայելացւոց մեկնումը	60
ԳԼ. ԻԲ. Կարմիր ծովէն անցքը	63
ԳԼ. ԻԳ. Իսրայելացիք անապատին մէջ	65
ԳԼ. ԻԴ. Տասնարանեայ պատուիրանը եւ անոր յարակից պարագաները	67
ԳԼ. ԻԵ. Տաղաւարը, Տապանակ ուխտին. Ղեւտացիները	70
ԳԼ. ԻԶ. Անապատին մէջ Իսրայելացւոց պատահած այլ եւ այլ զէպքերը	72
ԳԼ. ԻԷ. Յեսու	77
ՇՐՋԱՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԻ. — Դաւաւորներէն մինչեւ բազաւորները	80
ԳԼ. ԻԸ. Քաղէք. Գողթնիէ, Աւովք, Դերովք, Բարակ	80
ԳԼ. ԻԹ. Գէղէոն, Արիմեիէք, Յեփթայէ	82
ԳԼ. Լ. Սամոն	85
ԳԼ. ԼԱ. Հեղի եւ Սամուէլ	87
ԳԼ. ԼԲ. Այլ եւ այլք. Նոմի եւ Հոռութ	90
ՇՐՋԱՆ ՎՅՅԵՐՈՐԻ. — Թագաւորութեան սկիզբէն մինչեւ բազաւորութեան երկուսի բաժանումը	93
ԳԼ. ԼԳ. Սաուլ առաջին թագաւոր Իսրայելաց	93
ԳԼ. ԼԴ. Դաւիթ թագաւոր	100
ԳԼ. ԼԵ. Սողոմոն	106
ՇՐՋԱՆ ԵՐԵՄԻՐԻ. — Թագաւորութեան երկուսի բաժանումէն մինչեւ Բաբելոնի գերութիւնը	112
ԳԼ. ԼԶ. Թագաւորութեան բաժանումը	112
ԳԼ. ԼԷ. Իսրայելի թագաւորութիւնը	113
ԳԼ. ԼԸ. Այլ եւ այլք. եղիա, եղիսէ, Յովնան	116
ԳԼ. ԼԹ. Յուդայի թագաւորութիւնը	120
ԳԼ. Խ. Ռոքովամ, Արիա, Յովսափատ	122

ԳԼ. ԽԱ. Յովրամէն մինչեւ Մանասէ	124
ԳԼ. ԽԲ. Յուդիթ	128
ԳԼ. ԽԳ. Ամոնէն մինչեւ Բաբելոնի գերութիւնը	132
ԳԼ. ԽԴ. Այլ եւ այլք. ետայի մարգարէն	134
ՇՐՋԱՆ ՈՒԹԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Նիմուէի եւ Ռա-	
բելոնի գերութեան ասեմուան Բանի	
մը հեամակելի դէպքերը	136
ԳԼ. ԽԵ. Նիմուէի գերութիւնը	136
ԳԼ. ԽԶ. Տովթիթ	138
ԳԼ. ԽԷ. Բաբելոնի գերութիւնը	242
ԳԼ. ԽԸ. Եղեկիէլ եւ Երեմիա մարգարէները	143
ԳԼ. ԽԹ. Դանիէլ մարգարէ	146
ԳԼ. Ծ. Այլ եւ այլք	152
ՇՐՋԱՆ ԻՆՆԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Պերութեան վեր-	
ջէն մինչեւ Մեսիայի գալուստը	153
ԳԼ. ԾԱ. Բաբելոնի գերութեան վերջը եւ Կիւ-	
րոսի հրովարտակը.	153
ԳԼ. ԾԲ. Տաճարին վերականգնումը եւ Երուզա-	
ղեմի վերաշինութիւնը	155
ԳԼ. ԾԳ. Եսթեր.	156
ԳԼ. ԾԴ. Մեծն աղէքսանդր, իր յաջորդները եւ	
Հրեայը	160
ԳԼ. ԾԵ. Սելեւկիացիք եւ Հրեայը	162
ԳԼ. ԾԶ. Անտիոքոս Եպիփանէս եւ Մակաբայեց.	165
ԳԼ. ԾԷ. Հռովմայեցիք Հրէաստանի մէջ	169
ԳԼ. ԾԸ. Այլ եւ այլք	171

ՀԵԼԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ե Ի

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՐ Յ. Մ. Ք. ՅԵՍՈՒՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

ԴՅՆ.

1. Աղօթագիրք եւ համառօտ մեկնութիւն	30
Քրիստոնէական Կրօնի	35
2. Նոյնը՝ Թուրքերէն, բայց հայտառ.	
3. Ուրիշ աղօթագիրք մը Թուրքերէն, բայց	40
հայերէն մեծ տառերով	
4. Խորհուրդ Սուրբ Պատարագի գրաբար	15
եւ աշխարհաբար	
5. Պսակ առ Անարատ Յղացեալ Աստուածա-	10
մայր	10
6. Ամիս Մարիամեան	10
7. Ամիս Սուրբ Սրտին Յիսուսի	10
8. Դոհութիւն 'ի պատիւ Ս. Սրտին Յիսուսի	10
9. Ընդհանուր Քրիստոնէական Վարդապե-	25
տութիւն	
10. Համառօտ Քրիստոնէական Վարդապե-	10
տութիւն	10
11. Նոյնը Թուրքերէն, բայց հայտառ.	30
12. Ս. Դրոց Պատմ. Ա. Մաս, Հին Կտակարան	35
13. Ս. Դրոց Պատմ. Բ. Մաս, Նոր Կտակարան	
14. Անարատ Յղութիւն եւ Հայաստանեայց	10
եկեղեցին	9
15. Հոգեւոր փոքրիկ գանձ	

16. Համառօտ Գրիստոնէական Վարդապետու-
թիւն թուրքերէն, բայց Արաքերէն տա-
ռերով 25
17. Համառօտ Գրիստոնէական վարդապետութիւն
պարզ թուրքերէնով եւ նոր թուրքերէն
տառերով 15
18. Աղօթագիրք պարզ թուրքերէնով եւ նոր
թուրքերէն տառերով 30

Կիսալատ կազմի համար յաւելում դահեկան 5
Մեծաքանակ գնողին արտակարգ զեղչ

Կեդրոնատեղին է.

Յիսուսեան Հարց Եկեղեցին.

Փողոց Սարայարգասը թիւ 11/15

Աեազփաշա

ADRESSE:

Pères Jésuites

Rue Sarayarkası No. 11/15

Ayazpaşa

ISTANBUL

Մ Յ Հայագիտական գրադարան

MAL040389

